

Sociaaleconomische trends

***Statistisch kwartaalblad over arbeidsmarkt,
sociale zekerheid en inkomen***

1e kwartaal 2008

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2007–2008	= 2007 tot en met 2008
2007/2008	= het gemiddelde over de jaren 2007 tot en met 2008
2007/'08	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2007 en eindigend in 2008
2005/'06–2007/'08	= oogstjaar, boekjaar enz., 2005/'06 tot en met 2007/'08

In geval van afronding kan het voorkomen dat de som van de totalen afwijkt van het totaal.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

tweede helft van 2008:

Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek – Facilitair bedrijf

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Redactie

Brigitte Hermans
Ivo Gorissen
Vinodh Lalta
Nico Snijders
Ingrid Beckers
Els Hoogteijling
Hans Langenberg
Ton van Maanen

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Prijzen incl. administratie- en verzendkosten
Abonnementsprijs: € 50,35
Prijs per los nummer: € 13,80
ISSN: 1573-2215

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2008.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Redactioneel	5
 Artikelen	
Grotere vraag naar personeel op elk niveau	7
Levensfasen van kinderen en het arbeidspatroon van ouders	11
Effect van herverdeling op inkomensongelijkheid	17
Personen met een uitkering	25
Arbeidsmarktmobiliteit van ouderen	35
Langdurig met een uitkering	41
Leden vakbonden	47
 Begrippen	51
 Nu en eerder verschenen artikelen	53
 Arbeid, sociale zekerheid en inkomen op de CBS-website	57
 Publicaties	61

Redactioneel

Met ingang van dit eerste kwartaal van 2008 is de Sociaaleconomische trends in een nieuw jasje gestoken. Hij is nu helemaal in overeenstemming met de nieuwe huisstijl van het CBS. Inhoudelijk verandert er echter weinig. Ook in het komend jaar blijven we gedegen artikelen bieden over uiteenlopende sociaaleconomische onderwerpen. Zo vindt u in dit nummer bijdragen over de stand van zaken op de arbeidsmarkt, het effect van herverdelen op de inkomensongelijkheid en het aantal leden van vakbonden.

Bent u op zoek naar meer cijfers, dan kunt u het beste onze website bezoeken (www.cbs.nl). Er zijn twee sociaaleconomische thema's: Arbeid en sociale zekerheid en Inkomen en bestedingen. Daarnaast heeft het CBS themaoverschrijdende informatie bij elkaar gezet in verschillende dossiers. Zo zijn er dossiers over Allochtonen, Conjunctuur, Emancipatie, Levensloop, Nederland regionaal en Vergrijzing. U vindt ze op de rechterbalk op de CBS homepage.

Artikelen

Het gaat goed met de arbeidsmarkt in Nederland. Dat is de conclusie van het openingsartikel. Het herstel dat in 2005 begon, heeft in 2006 doorgezet. Het aantal vacatures bleef stijgen en de werkloosheid nam af. Eind 2006 bereikte het aantal openstaande vacatures een record van 222 duizend. De toenemende vraag naar personeel deed zich voor op alle niveaus. Een derde van de vacatures was moeilijk vervulbaar.

Uit onderzoek is bekend dat veel vrouwen na de geboorte van hun eerste kind minder uren gaan werken of zich zelfs helemaal terugtrekken van de arbeidsmarkt. Bij de geboorte van een volgend kind neemt de arbeidsdeelname nog iets verder af. De verwachting is dat deze vrouwen (weer) meer aan de slag gaan, als de kinderen ouder worden, maar gebeurt dat ook? Deze vraag wordt beantwoord in het tweede artikel.

Een van de doelstellingen van de overheid is om te komen tot een gelijkere inkomensverdeling. Daarvoor kunnen verschillende middelen ingezet worden. In het derde artikel is geanalyseerd wat het effect is van maatregelen die een directe invloed hebben op de te besteden inkomens van huishoudens. Wat blijkt is dat vooral door ontvangsten zoals uitkeringen en toelagen de inkomensverschillen kleiner worden.

Twee bijdragen zijn besteed aan de ontwikkelingen op het gebied van uitkeringen. Uit de eerste komt naar voren dat de afgelopen jaren het aantal mensen met een uitkering sterk gedaald is. Niet alleen de gunstige conjunctuur, maar ook de diverse wetswijzigingen speelden daarbij een rol. In de tweede bijdrage staat het aantal mensen in een langdurige uitkeringspositie centraal.

Daarnaast bevat deze Sociaaleconomische trends een artikel over de arbeidsmobiliteit van 45–64-jarigen en worden in het slotartikel de gegevens gepresenteerd over de leden van de vakbonden anno 2007.

De redactie

Grotere vraag naar personeel op elk niveau

Jeremy Weidum

In 2006 ging het herstel van de arbeidsmarkt door. Het aantal vacatures steeg tot een niet eerder bereikt niveau en de werkloosheid nam af. Het aantal vacatures dat geschikt is voor schoolverlaters liep weer op. Met de sterker wordende vraag naar personeel nam het aantal moeilijk vervulbare vacatures nog sterker toe. De spanning op de arbeidsmarkt, gemeten in het aantal vacatures per duizend banen, was het grootst in Flevoland.

1. Gunstige arbeidsmarkt in 2006

In 2006 was er een voortgaand herstel van de arbeidsmarkt. Dit bleek onder meer uit een verdergaande groei van het aantal vacatures. Eind 2006 bereikte het aantal openstaande vacatures, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden, een record van 222 duizend. Dit zijn er tweeënhalf keer zo veel als tijdens het dieptepunt in september 2003. De toenemende vraag naar personeel deed zich op alle niveaus voor. Er kwamen meer vacatures voor elementaire, lagere, middelbare, hogere en academische beroepen. Ook voor schoolverlaters kwamen weer meer vacatures beschikbaar, hoewel de groei daarvan enigszins achterbleef bij die van de overige vacatures.

Een ander teken van de zich herstellende arbeidsmarkt was de verdere daling van de werkloze beroepsbevolking. Met die daling was in 2005 een begin gemaakt. In het

laatste kwartaal van 2006 waren er nog 390 duizend werklozen, 72 duizend minder dan een jaar eerder.

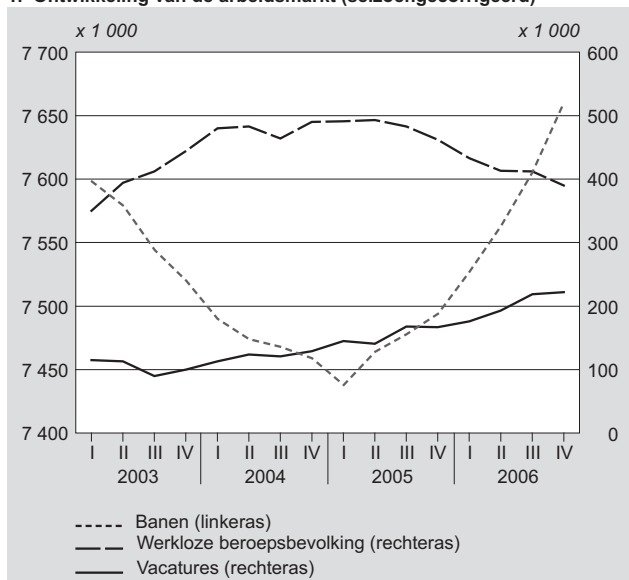
Ook bij de banen van werknemers was er in 2005 een kentering zichtbaar. De groei begon in het tweede kwartaal. Sindsdien is het aantal banen opgelopen tot bijna 7,7 miljoen in het laatste kwartaal van 2006. Dit is een groei van meer dan 220 duizend.

2. Vier op de tien vacatures voor middelbare beroepen

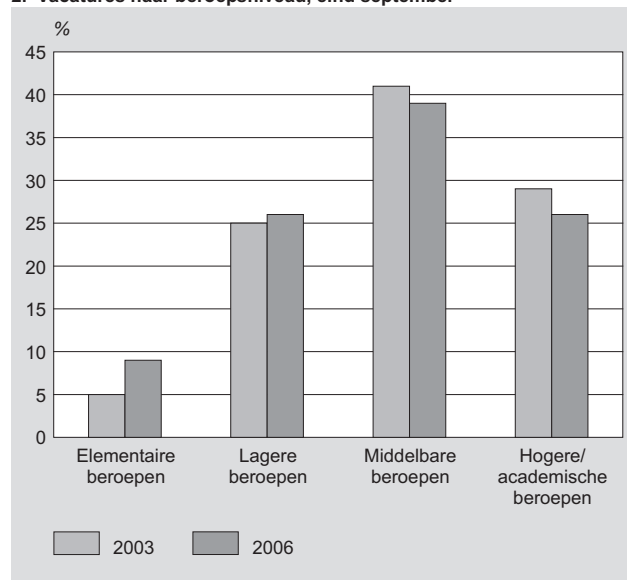
Eind september 2006 telde Nederland 200 duizend openstaande vacatures, niet gecorrigeerd voor seizoeninvloeden. Een kwart had betrekking op beroepen op hbo- of wetenschappelijk niveau. Vier op de tien vacatures waren bestemd voor beroepen op middelbaar niveau. De helft hiervan (40 duizend) betrof vacatures voor administratieve of commerciële functies.

Bij een kwart van de vacatures ging het om lagere beroepen. De overige 10 procent was voor de elementaire beroepen. Dit zijn beroepen waar werkzaamheden worden uitgevoerd, waar weinig of geen scholing voor nodig is. Tijdens het dieptepunt van het aantal vacatures in het derde kwartaal van 2003, toen er nog maar 81 duizend vacatures openstonden, was nog maar 5 procent hiervan bedoeld voor elementaire beroepen. De percentages voor de vacatures voor andere beroepen zijn sinds 2003 weinig veranderd. Blijkbaar is de vraag naar ongeschoold personeel gevoeliger voor veranderingen in de conjunctuur dan de vraag naar ander personeel.

1. Ontwikkeling van de arbeidsmarkt (seizoengecorrigeerd)

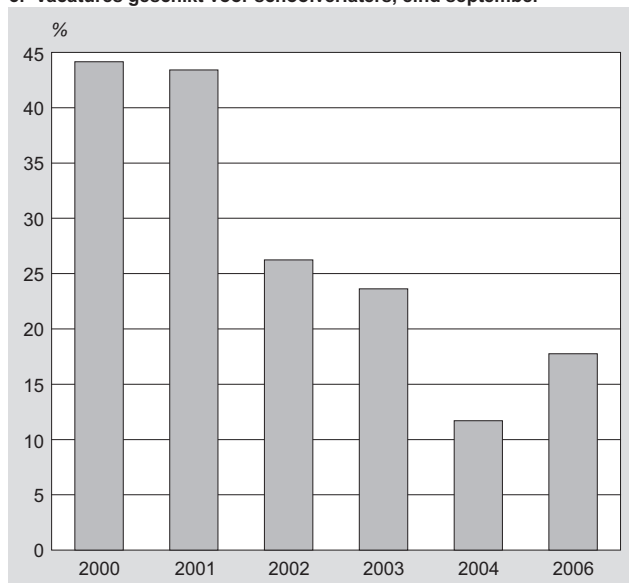
2. Vacatures naar beroepsniveau, eind september

3. Een op de vijf vacatures geschikt voor schoolverlaters

Eind september 2006 waren bijna 36 duizend vacatures volgens werkgevers geschikt voor schoolverlaters. Dit komt overeen met een vijfde van het totale aantal vacatures. Aan het begin van de 21e eeuw was bijna 45 procent geschikt voor schoolverlaters. Ook tijdens het dieptepunt in 2003 was het aandeel vacatures geschikt voor schoolverlaters duidelijk hoger dan in 2006. Sinds 2003 is het totale aantal vacatures weer toegenomen, maar de groei van het aantal vacatures voor schoolverlaters bleef daarbij duidelijk achter. De afgelopen jaren was het aandeel vacatures voor schoolverlaters duidelijk lager dan in de periode 2000–2003. Dit duidt er mogelijk op dat werkgevers minder dan voorheen bereid zijn om mensen zonder of weinig werkervaring aan te nemen.

3. Vacatures geschikt voor schoolverlaters, eind september

4. Vooral elementaire en lagere beroepen geschikt voor schoolverlaters

Of schoolverlaters geschikt zijn om te worden aangenomen hangt nauw samen met het niveau van de vacature. Vooral vacatures voor elementaire en lagere beroepen stonden eind september 2006 open voor schoolverlaters. Bij de elementaire beroepen ging het om 51 procent, bij de lagere beroepen om 29 procent. Van de vacatures voor middelbare beroepen werd 9 procent geschikt geacht voor mensen die net van school kwamen. Bij de vacatures voor hoger of wetenschappelijk niveau was dat 8 procent.

5. Een op de drie vacatures moeilijk vervulbaar

Eind september 2006 werden 63 duizend vacatures door werkgevers als moeilijk vervulbaar beschouwd. Dit is een op de drie. In 2004 waren er nog minder dan een op de vijf moeilijk vervulbaar. Terwijl tussen 2004 en 2006 het totale

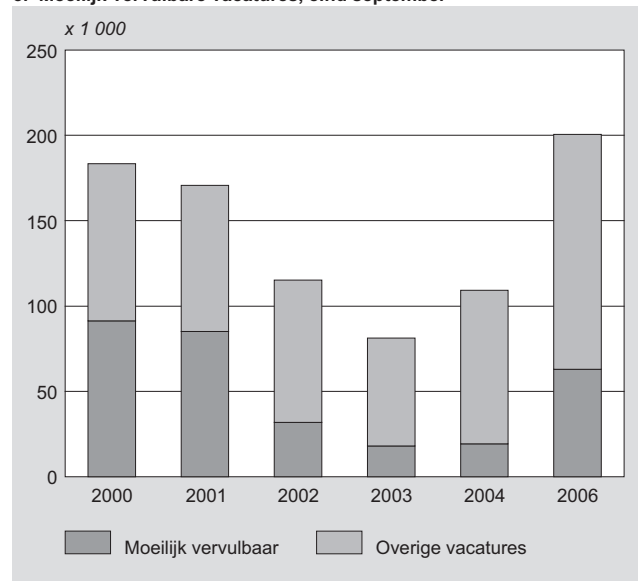
4. Vacatures naar beroep en geschikt voor schoolverlaters, eind september 2006

aantal vacatures bijna is verdubbeld, is het aantal moeilijk vervulbare vacatures zelfs verdrievoudigd.

Het aandeel moeilijk vervulbare vacatures ligt nog ver onder het niveau in de jaren 2000–2001. Dat waren de laatste jaren van de vorige periode met een flinke economische groei. Toen was de helft van de vacatures moeilijk vervulbaar.

5. Moeilijk vervulbare vacatures, eind september

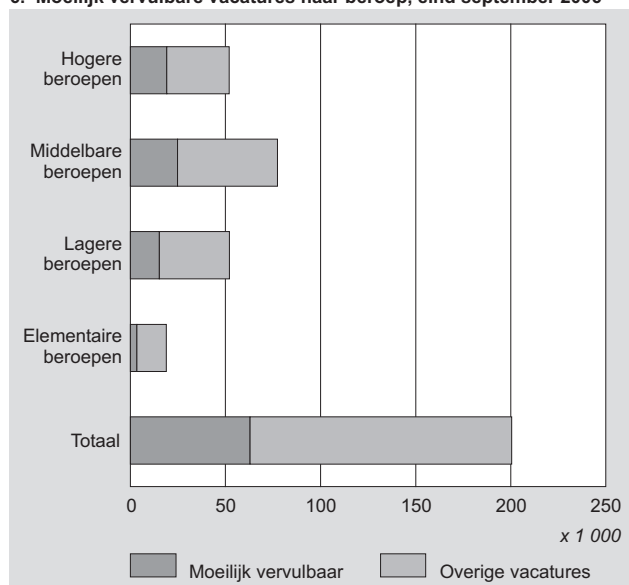

6. Vier op de tien vacatures hogere beroepen moeilijk vervulbaar

Het aandeel van de vacatures die moeilijk vervulbaar zijn, hangt deels samen met het niveau van het beroep. In het algemeen geldt, hoe hoger het niveau van een vacature, des te eerder deze moeilijk vervulbaar is. Eind september 2006 werden vier op de tien (37 procent) vacatures voor hbo'ers of academici door werkgevers als moeilijk vervul-

baar aangemerkt. Van de vacatures voor middelbare beroepen was 32 procent moeilijk vervulbaar. Voor de vacatures voor lagere en elementaire beroepen waren de percentages respectievelijk 29 en 18 procent.

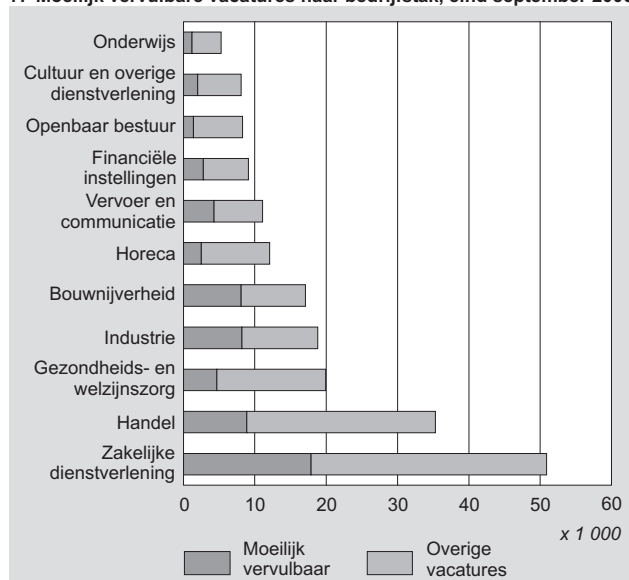
6. Moeilijk vervulbare vacatures naar beroep, eind september 2006

7. Helft vacatures in de bouw moeilijk vervulbaar

In de bouwnijverheid was het aandeel moeilijk vervulbare vacatures met 47 procent het grootst. Het betrof hier vooral vacatures voor technische beroepen op middelbaar niveau. De bouwnijverheid werd gevolgd door de industrie, waar 44 procent moeilijk te vervullen was. In de zakelijke dienstverlening, waar in 2006 de meeste vacatures openstonden, was ruim een derde moeilijk vervulbaar. Bij het openbaar bestuur en in de horeca kwamen moeilijk vervulbare vacatures relatief veel minder vaak voor.

7. Moeilijk vervulbare vacatures naar bedrijfstak, eind september 2006

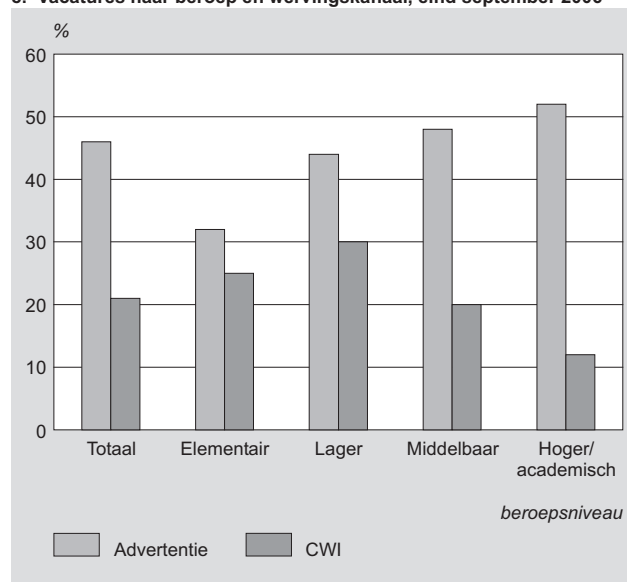

8. Voor de helft vacatures advertentie geplaatst

Werkgevers die op zoek zijn naar personeel kunnen gebruik maken van verschillende wervingskanalen. Zij kunnen bijvoorbeeld een personeelsadvertentie plaatsen of de vacature melden bij het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI). Eind september 2006 werd voor iets minder dan de helft (46 procent) van de vacatures een advertentie gezet. Bij vacatures voor hogere of academische beroepen gebeurde dit in 52 procent van de gevallen. Voor vacatures voor lagere en middelbare beroepen werd iets minder vaak geadverteerd. Voor elementaire beroepen werd slechts in een derde van de gevallen een advertentie geplaatst.

Een kwart van de vacatures wordt door werkgevers bij het CWI gemeld. Vooral personeel voor elementaire en lagere beroepen wordt op deze wijze gezocht. Het gaat om respectievelijk 25 en 30 procent. Van de vacatures voor middelbare beroepen wordt precies een vijfde bij het CWI gemeld. Naar academisch personeel wordt slechts in 12 procent van de gevallen via het CWI gezocht.

8. Vacatures naar beroep en wervingskanaal, eind september 2006

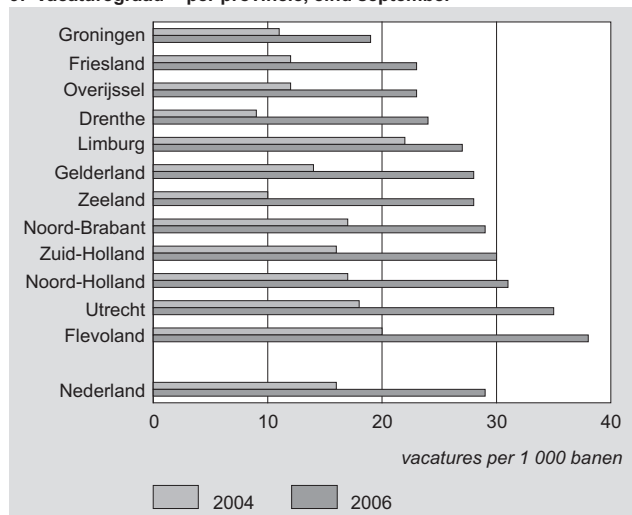

9. Vacaturegraad het hoogst in Flevoland

De vacaturegraad is het aantal openstaande vacatures per duizend banen. Het is een maat voor de spanning op de arbeidsmarkt. Doorgaans wordt de ontwikkeling van de vacaturegraad bepaald door de ontwikkeling van het aantal vacatures. Tussen eind september 2004 en eind september 2006 is de vacaturegraad voor geheel Nederland, net zo als het aantal vacatures, bijna verdubbeld tot 29 vacatures per duizend banen. De vacaturegraad was daarmee zelfs hoger dan in het topjaar 2000, toen er eind september 27 vacatures openstonden per duizend banen.

De hoogste vacaturegraad eind september 2006 werd aangetroffen in Flevoland met 38 vacatures per duizend banen. Twee jaar eerder kwam de vacaturegraad daar niet hoger dan 20 uit. De een na hoogste vacaturegraad was te vinden in Utrecht. Eind september 2006 waren daar 35 vacatures

9. Vacaturegraad ¹⁾ per provincie, eind september

¹⁾ Voor het berekenen van de vacaturegraad is gebruik gemaakt van het aantal banen op 31 december.
Voor het jaar 2006 is het aantal banen eind 2005 gebruikt.

per duizend banen. De laagste vacaturegraad die werd waargenomen betrof Groningen. Deze provincie telde eind september 2006, per duizend banen 19 vacatures.

Tussen 2004 en 2006 is de vacaturegraad in alle provincies verdubbeld tot verdrievoudigd. Een uitzondering hierop vormt Zuid-Limburg. Daar nam de vacaturegraad slechts toe met 5 tot 27. In 2004 was Zuid-Limburg juist de provincie met het hoogste aantal vacatures per duizend banen.

Technische toelichting

Openstaande vacatures

Openstaande vacatures zijn arbeidsplaatsen waarvoor, binnen of buiten het bedrijf of de instelling, personeel wordt gezocht dat onmiddellijk of zo spoedig mogelijk kan worden geplaatst.

Kwartaalonderzoek naar vacatures

Elk kwartaal houdt het CBS een enquête onder ongeveer 22 duizend bedrijven en instellingen. Bij dit onderzoek worden vragen gesteld over het aantal openstaande, ontstane en vervulde vacatures. Hierbij komt informatie beschikbaar over de verdeling van vacatures naar economische activiteit en bedrijfsgrootte.

Om de twee jaar wordt de vragenlijst in het derde kwartaal uitgebreid met vragen over kenmerken van openstaande vacatures. Het gaat om kenmerken zoals het moeilijk vervulbaar zijn, regio, beroep en gewenst opleidingsniveau. Deze gegevens worden structuurgegevens genoemd. De laatste structuurenquête heeft in september 2006 plaatsgevonden. De in dit artikel gepubliceerde uitkomsten vormen slechts een deel van de gegevens die vrij beschikbaar zijn. U kunt alle gegevens vinden in StatLine, de elektronische database van het CBS, zie www.cbs.nl.

Levensfasen van kinderen en het arbeidspatroon van ouders

Martine Mol

De geboorte van een eerste kind heeft grote invloed op het arbeidspatroon van de vrouw. Veel vrouwen gaan na de geboorte van het eerste kind minder werken. Vooral een middelgrote deeltijdbaai van 20–27 uur per week is populair bij jonge moeders. De geboortes van het tweede en het derde kind zorgen voor veel kleinere verschuivingen in de arbeidsuren van de moeder. Ook als de kinderen naar de lagere of middelbare school gaan, leidt dat amper tot veranderingen in het arbeidspatroon. Moeders gaan slechts in kleine mate meer uren werken als de kinderen ouder worden. Het arbeidspatroon van de vader verandert nauwelijks als de kinderen in het gezin een andere levensfase ingaan, bij de geboorte noch bij het ouder worden van het kind.

1. Inleiding

Een verandering in de gezinssituatie heeft vaak gevolgen voor het arbeidspatroon van mensen. Gaan samenwonen of scheiden, maar vooral kinderen krijgen, kan ervoor zorgen dat mensen meer of minder uren gaan werken. Uit eerder onderzoek is bijvoorbeeld bekend dat veel moeders minder uren buitenshuis gaan werken of zich helemaal terugtrekken van de arbeidsmarkt na de geboorte van het eerste kind, terwijl het overgrote merendeel van de mannen hun arbeidspatroon niet veranderen (Portegijs, Hermans en Lalta 2006). Das (2006) laat daarnaast zien dat bij de geboorte van het tweede en derde kind de arbeidsdeelname van vrouwen verder afneemt, echter in veel mindere mate dan bij de geboorte van de eerste.¹⁾ Ook andere momenten in het leven van het kind, zoals naar de basisschool of middelbare school gaan, kunnen gepaard gaan met een verandering van het arbeidspatroon van de ouders. De zorg voor de kinderen neemt dan immers af wat wellicht ruimte schept om weer (meer) buitenshuis te gaan werken. Uit onderzoek van Portegijs, Cloin, Ooms, Eggink 2006 blijkt dat vrouwen iets vaker buitenshuis gaan werken als het kind naar de basisschool gaat.²⁾

Een integrale studie naar de invloed van de geboorte en andere belangrijke stadia in het leven van de verschillende kinderen in het gezin op de arbeidsduur van hun ouders ontbreekt echter. Dit artikel probeert in deze lacune te voorzien. Hierin wordt beschreven of en in hoeverre de arbeidsuren van de vader en de moeder wijzigen na de geboorte van een eerste, tweede en derde of latere kind. Ook is de invloed op de arbeidsuren van andere belangrijke momenten in het leven van het kind, zoals het naar de basisschool en middelbare school gaan, onderzocht. Wanneer er meerdere kinderen in een gezin zijn, is daarbij een onderscheid gemaakt tussen het oudste en het jongste kind.

Bij de analyse zijn alle ouders tussen de 15 en 64 jaar betrokken. Zij kunnen ouderpaar of alleenstaande ouder zijn. De gegevens betreffen de periode 2000–2006.

2. De geboorte van het eerste kind

2.1 Minder werken na de geboorte van het eerste kind

In 2006 kregen bijna 150 duizend mannen en vrouwen hun eerste kind. Voor veel vrouwen was dat aanleiding om de arbeidsdeelname te verminderen. Bijna één op de drie jonge moeders ging minder werken ten opzichte van één jaar voor de geboorte. Daarnaast stopte 9 procent met werken.

Het aandeel vrouwen dat stopte met werken na de geboorte van het eerste kind lag over de periode 2000 tot en met 2006 rond de 12 procent. Het aandeel dat minder ging werken na de geboorte nam in kleine mate af, van 36 procent in 2000 naar 28 procent in 2006. Ook zien we dat steeds meer vrouwen vanaf 2000 hetzelfde aantal uren is blijven werken. Dit aandeel steeg van 33 procent in 2000 naar 41 procent in 2006.³⁾

Voor de vaders was de geboorte van het eerste kind nauwelijks aanleiding om hun arbeidspatroon te veranderen. Het aandeel jonge vaders dat na de geboorte van hun eerste kind minder ging werken, lag in de periode 2000–2006 rond de 6 procent. De overgrote meerderheid van de vaders – negen op de tien – bleef hetzelfde aantal uren werken.

Staat 1
Verandering in arbeidspatroon van ouders na de geboorte van het eerste kind

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	%						
Moeder							
Werkte niet en gaat niet werken	16	15	17	15	16	15	16
Stopt met werken	13	15	14	11	12	13	9
Gaat minder uren werken	36	34	34	36	33	33	28
Blijft gelijke uren werken	33	33	32	36	36	37	41
Begint met werken of gaat meer uren werken	2	2	2	2	2	1	5
Vader							
Werkte niet en gaat niet werken	3	2	3	5	7	3	4
Stopt met werken of gaat minder werken	4	6	6	6	5	6	7
Blijft gelijke of gaat meer uren werken	92	92	91	89	88	91	89

2.2 Laagopgeleide moeders stoppen vaker met werken

De arbeidsdeelname van laagopgeleide vrouwen is lager dan die van hoogopgeleide, ook als er nog geen kinderen zijn. Over de periode 2000–2006 werkten gemiddeld genomen bijna vier op de tien laagopgeleide vrouwen voor de geboorte van het eerste kind niet en gingen daarna ook niet werken. Nog eens twee op de tien stopten met werken na de komst van de eerste, en twee op de tien verminderden hun arbeidsuren.

Van de hoogopgeleide moeders bleef bijna de helft hetzelfde aantal uren werken na de geboorte van hun eerste kind. Ruim een derde bracht het aantal uren terug.

Middelbaar opgeleide vrouwen namen een tussenpositie in. Van hen koos de grootste groep (38 procent) voor minder werken en een iets kleinere groep (33 procent) voor het gelijke aantal uren werken.

Bij de mannen was er nauwelijks verschil naar opleidingsniveau. Wel was bij de laagopgeleide mannen het aandeel dat niet werkte en ook niet ging werken na de komst van het eerste kind hoger dan bij hoger opgeleide mannen.

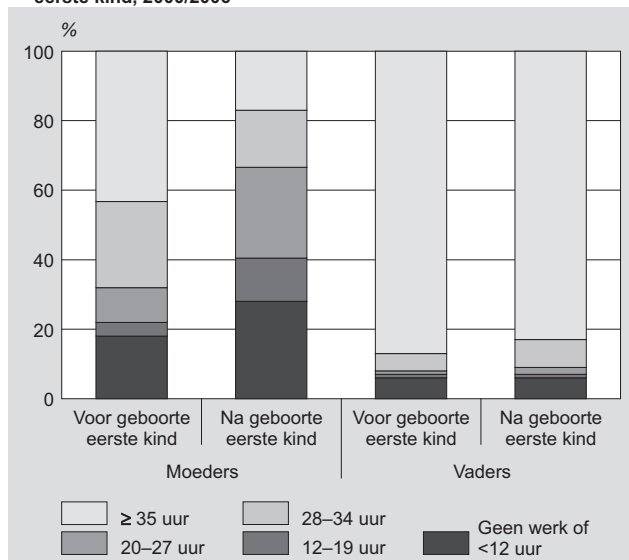
Staat 2
Verandering in arbeidspatroon van ouders na de geboorte van het eerste kind naar opleidingsniveau, 2000/2006

	Laag	Middel- baar	Hoog	Totaal
	%			
Moeder				
Werkte niet en gaat niet werken	38	13	6	16
Stopt met werken	19	13	8	12
Gaat minder uren werken	20	38	35	34
Blijft gelijke uren werken	21	33	48	35
Begint met werken of gaat meer uren werken	2	2	3	2
Vader				
Werkte niet en gaat niet werken	8	3	2	4
Stopt met werken of gaat minder werken	6	6	6	6
Blijft gelijke of gaat meer uren werken	86	91	92	90

2.3 Middelgrote deeltijdbaan populair na geboorte eerste kind

Gemiddeld genomen over de periode 2000–2006 ging bijna de helft van de vrouwen na de geboorte van het eerste kind minder werken of stopte helemaal met werken. Het waren met name vrouwen met een voltijdbaan (35 uur of meer per week) of met een grote deeltijdbaan (28–34 uur per week) die minder gingen werken. Voor de geboorte van het eerste kind werkte 44 procent van de vrouwen in een voltijdbaan, na de geboorte was dit nog maar 17 procent. Het aandeel vrouwen met een grote deeltijdbaan daalde van 25 naar 16 procent.

1. Wekelijkse arbeidsduur van ouders voor en na de geboorte van het eerste kind, 2000/2006

Het aandeel vrouwen met een middelgrote deeltijdbaan van 20–27 uur per week daarentegen, lag na de geboorte van het eerste kind bijna drie keer zo hoog als daarvoor: ruim een kwart van de moeders werkte na de geboorte in een middelgrote baan. Ook het aandeel vrouwen dat niet of in een kleine deeltijdbaan (12–19 uur per week) werkte, lag na de geboorte aanzienlijk hoger.

Een middelgrote deeltijdbaan van drie dagen per week is dus populair onder moeders met een pasgeboren kind. Dat komt doordat veel moeders die veel uren per week werkten hun arbeidsduur aanpassen en naar een kleinere deeltijdbaan gaan. De meesten gingen in 2000/2006 één of twee dagen in de week minder werken. Van de moeders met een voltijdbaan voor de geboorte van het eerste kind, ging ruim een kwart naar een middelgrote deeltijdbaan. Van de vrouwen met een grote deeltijdbaan deed een derde dat. Moeders die al een kleine of een middelgrote deeltijdbaan hadden, bleven daar vaak in werken na de geboorte van het eerste kind.

Stoppen met werken kwam ook relatief vaak voor bij jonge moeders, ongeacht het aantal uren per week dat zij eerst werkten. Na de geboorte van het eerste kind werkte in totaal 28 procent van de moeders niet of voor minder dan twaalf uur in de week. Dit percentage is vergelijkbaar met het aandeel moeders dat na de geboorte in een middelgrote deeltijdbaan werkte.

Staat 3
Arbeidsduur van moeders voor en na geboorte van het eerste kind, 2000/2006

	Na de geboorte					Totaal
	Geen werk of <12 uur	12–19 uur	20–27 uur	28–34 uur	≥35 uur	
<i>Voor de geboorte</i>	%					
Totaal	28	12	26	16	17	100
Geen werk of <12 uur	90	3	5	0	3	100
12–19 uur	25	67	4	4	0	100
20–27 uur	14	14	68	2	2	100
28–34 uur	11	17	28	42	1	100
≥35 uur	17	8	26	13	36	100

De arbeidsuren van de mannen veranderen niet veel na de geboorte van het eerste kind. Van de jonge vaders was in 2000/2006 zowel voor als na de geboorte van het eerste kind ruim 80 procent voor meer dan 35 uur per week buiten de deur werkzaam. Van de mannen die in een voltijdbaan werkten voordat het eerste kind geboren wordt, bleef 94 procent dit ook doen na de geboorte. Slechts 3 procent ging één dag minder werken.

3. De geboorte van het 2de en 3de of latere kind

De geboorte van een tweede, derde of latere kind is veel minder een aanleiding om het arbeidspatroon te wijzigen dan de geboorte van het eerste. De meeste vrouwen bleven hetzelfde aantal uren werken als ze deden voordat het kind werd geboren of bleven niet werken. Toch ging

13 procent van de moeders minder uren werken of stoppen met werken na de geboorte van het tweede kind, en nog eens 9 procent deed dat na de geboorte van het derde kind. Na de geboorte van het derde of latere kind is het aandeel moeders dat zowel voor als na de geboorte niet buitenshuis werkte, opgelopen tot 56 procent.

Bij de vaders is er net als bij de geboorte van het eerste kind weinig verandering in het arbeidspatroon na de geboorte van het tweede en derde kind. Bijna 90 procent van de mannen bleef hetzelfde aantal uren werken na de geboorte van latere kinderen in het gezin.

Staat 4
Verandering in arbeidspatroon van ouders na geboorte van het eerste kind, tweede en derde of latere kind, 2000/2006

	Geboorte eerste kind ¹⁾	Geboorte tweede kind ²⁾	Geboorte derde of latere kind ³⁾
	%		
Moeder			
Werkte niet en gaat niet werken	16	33	56
Stopt met werken	12	7	5
Gaat minder uren werken	34	6	4
Blijft gelijke uren werken	35	52	32
Begint met werken of gaat meer uren werken	2	2	3
Vader			
Werkte niet en gaat niet werken	4	4	8
Stopt met werken of gaat minder werken	6	4	3
Blijft gelijke of gaat meer uren werken	90	92	88

¹⁾ Alleen ouders met één kind ten tijde van het onderzoek.

²⁾ Alleen ouders met twee kinderen ten tijde van het onderzoek.

³⁾ Alleen ouders met drie of meer kinderen ten tijde van het onderzoek.

4. Ouder wordende kinderen en de arbeidsduur van de moeder

Als de kinderen in het gezin ouder worden, brengen ze meer tijd op school door. Ook worden ze zelfstandiger. Het aantal uren dat ouders voor de kinderen moeten zorgen, neemt dan af. De moeder, die meestal minder uren buitenshuis is gaan werken bij de geboorte van het kind, zou dan wellicht meer uren aan werk kunnen besteden. Belangrijke momenten waarop het aantal uren zorg vermindert, vinden plaats als het kind naar de basisschool (4 jaar) of naar de middelbare school gaat (12 jaar).

In de volgende paragrafen zijn deze gebeurtenissen voor zowel het jongste als het oudste kind weergegeven en uitgezet tegen het percentage moeders dat meer of minder uren gaat werken ten opzichte van een jaar vóór de gebeurtenis. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen moeders met één kind, met twee kinderen en met drie of meer kinderen. De arbeidsuren van de vaders worden slechts in kleine mate beïnvloed door de levensfasen van de kinderen in het gezin. Deze worden daarom buiten beschouwing gelaten.

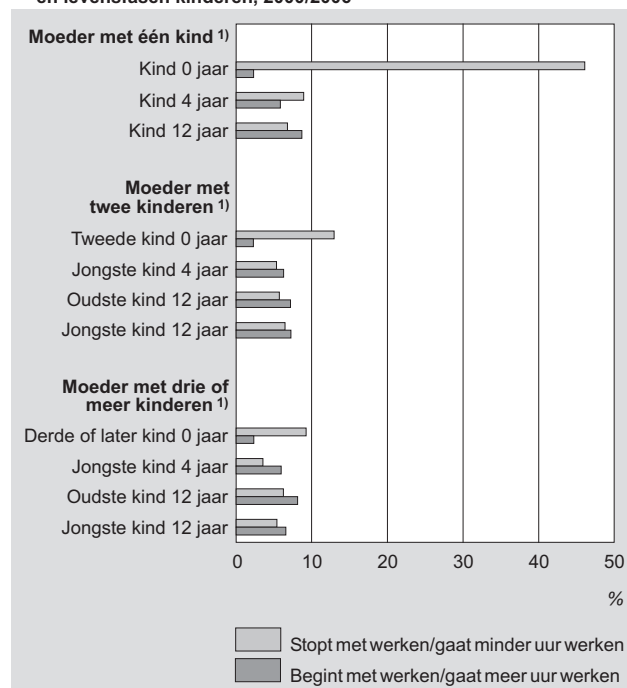
4.1 Nauwelijks méér uren werken als kinderen ouder worden

Een geboorte heeft in vergelijking met de andere gebeurtenissen in de levensloop van kinderen, de grootste invloed

op de arbeidsuren van de moeder. Na de geboorte gaan veel moeders minder werken of stoppen met werken. In 2000/2006 ging, zodra het jongste kind de basisschoolleeftijd had bereikt, een klein deel van de moeders weer meer uren werken of startte met werken in een nieuwe baan. Wanneer moeders weer (meer) participeerden op de arbeidsmarkt, deden ze dat meestal als het oudste kind 12 jaar werd. In 2000/2006 ging gemiddeld genomen in een gezin met één kind 9 procent van alle moeders meer uren werken, in gezinnen met twee kinderen 7 procent en in een gezin met drie of meer kinderen 8 procent.

Moeders gaan dus slechts in kleine mate meer uren werken als het kind ouder wordt. Dit geldt zowel voor moeders met één kind, als voor moeders met twee of meer kinderen. De grote afname van arbeidsuren na de geboortes van de kinderen, wordt dus niet ingehaald wanneer de kinderen ouder worden. De meeste moeders blijven in deeltijdbanen werken en keren niet terug in een voltijd baan.

2. Verandering in arbeidspatroon van moeders naar aantal kinderen en levensfasen kinderen, 2000/2006

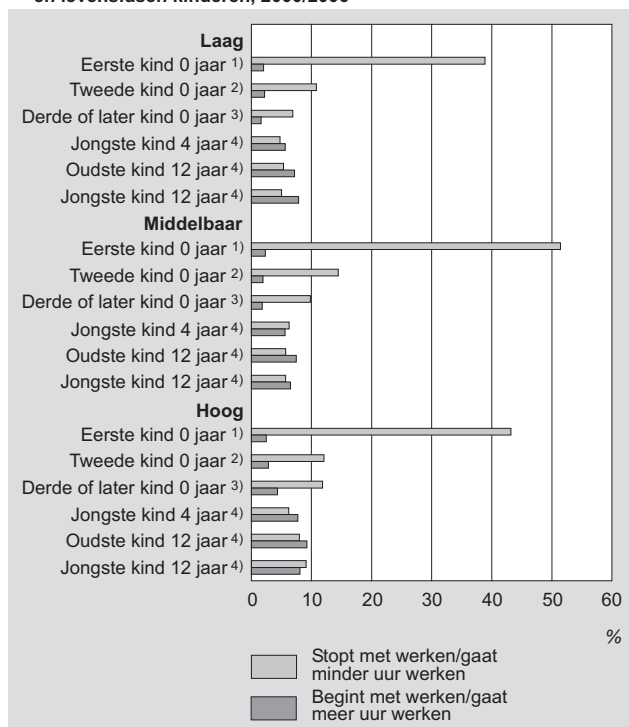
¹⁾ Ten tijde van het onderzoek.

4.2 Verandering in arbeidsuren van moeder als het kind ouder wordt naar opleidingsniveau

De verschillen in de veranderingen van arbeidsuren tussen moeders met een laag, middelbaar en hoog opleidingsniveau zijn het grootst bij de geboorte van het eerste kind. De laagopgeleiden gaan minder vaak minder uren werken en ook stoppen zij minder vaak met werken bij de geboorte van het eerste kind. Dit komt doordat veel laagopgeleide moeders al niet werkten voordat ze kinderen kregen (zie staat 2).

Als de kinderen in het gezin ouder worden, zijn er weinig verschillen in de verandering van arbeidsuren tussen moeders met verschillende opleidingsniveaus. Het percentage

3. Verandering in arbeidspatroon van moeders naar opleidingsniveau en levensfasen kinderen, 2000/2006

- 1) Alleen moeders met één kind ten tijde van het onderzoek.
 2) Alleen moeders met twee kinderen ten tijde van het onderzoek.
 3) Alleen moeders met drie of meer kinderen ten tijde van het onderzoek.
 4) Alle moeders in het onderzoek.

moeders dat meer uren ging werken of begon met werken wanneer het oudste kind 12 jaar werd, lag bij alle drie de opleidingsniveaus rond de 8 procent.

5. Conclusie

Van de verschillende levensfasen van kinderen in een gezin heeft de geboorte van het eerste kind de grootste invloed op de arbeidsuren van de moeder. Het zijn vooral de moeders met een laag opleidingsniveau die stoppen met werken. Moeders met een middelbaar of hoog opleidingsniveau gaan vaker minder uren werken of blijven zelfs gelijke uren werken.

Veel vrouwen met een voltijd- of grote deeltijdbaan gaan na de geboorte van het eerste kind naar een middelgrote deeltijdbaan. Deze baan is bij veel moeders na de geboorte favoriet. De geboorte van het tweede en derde kind zorgen voor veel kleinere verschuivingen in het aantal uren per week dat de moeder werkt.

Een ander belangrijk moment in het gezin is als het jongste kind naar de basisschool gaat. Na deze gebeurtenis gaan er in kleine mate meer vrouwen werken (circa 6 procent). Vanaf het moment dat de oudste in het gezin 12 jaar wordt, is er een verdere kleine toename in het aandeel moeders dat meer uren gaat werken of weer begint met werken. Het aandeel moeders dat weer begin met werken als het kind ouder wordt, is echter zeer beperkt. Dit patroon geldt voor alle moeders, ongeacht hun opleidingsniveau.

Voor vaders veranderen de arbeidsuren na de komst van een kind veel minder dan voor moeders. Dit geldt zowel na de geboorte van het eerste kind als bij andere gebeurtenissen in de levensloop van de kinderen.

Weinig moeders gaan meer uren werken wanneer de zorgtaken voor de kinderen afnemen. Het zou kunnen dat ze wel meer uren hadden willen werken, maar daar nog niet in waren geslaagd. In een eerdere studie is onderzocht in welke mate ouders van kinderen onder de 24 jaar meer uren willen gaan werken (van der Valk & Boelens 2004). Hieruit kwam naar voren dat moeders van kinderen in de leeftijd van 4–12 jaar slechts in kleine mate meer uren willen gaan werken, vergeleken met moeders met oudere of jongere kinderen.

Het is ook mogelijk dat de relatief lage stijging in arbeidsuren bij moeders met ouder wordende kinderen, zoals in deze analyse blijkt, (deels) wordt veroorzaakt doordat deze moeders uit een ouder leeftijdscohort komen. Het is niet uitgesloten dat moeders uit recente cohorten te zijner tijd wel meer uren gaan werken als de kinderen ouder worden.

In dit artikel is de samenhang tussen de levensfasen van kinderen en de arbeidsuren van de ouders onderzocht. Er zijn echter veel andere omstandigheden in het gezin die de arbeidsuren kunnen beïnvloeden, zoals een scheiding, sterfte of gaan samenwonen. Deze zijn in dit artikel buiten beschouwing gelaten. Het is aan te bevelen om in de toekomst ook de invloed van andere veranderingen in de gezinssituatie op de arbeidsuren van mannen en vrouwen te onderzoeken.

6. Technische toelichting

Alle gegevens in dit artikel zijn afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuzen (institutionele bevolking). Voor de EBB wordt elk jaar een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking. Omdat de EBB een steekproefonderzoek is met beperkte omvang worden in dit artikel 7-jaarsgemiddelden gebruikt, over de periode 2000 tot en met 2006. Alleen in paragraaf 2.1 worden gegevens gepresenteerd over de periode 2000–2006, in de daaropvolgende paragrafen worden deze jaren samengenomen. Hierdoor is het mogelijk om meer detail aan te brengen in de resultaten.

De belangrijke stadia van de kinderen in het gezin zijn vastgesteld op momenten dat de zorg voor het kind verandert:

- De geboorte: het kind in het gezin is 0 jaar oud.
- Naar de basisschool: het kind in het gezin is 4 jaar oud.
- Naar de middelbare school: het kind in het gezin is 12 jaar oud.

Als er meer kinderen in het gezin zijn, is de gebeurtenis van het betreffende kind gedefinieerd, ongeacht de leeftijd van de andere kinderen in het gezin. De levensfase waar-

bij het oudste kind in het gezin 4 jaar is en er twee of meer kinderen jonger zijn, is niet weergegeven, omdat deze situatie niet vaak voorkomt.

De wekelijkse arbeidsduur is vastgesteld aan de hand van het opgegeven aantal contracturen. Als iemand meerdere banen heeft, zijn de uren genomen van de werkkring die als eerste is opgegeven. Dit is de belangrijkste werkkring. De wekelijkse arbeidsduur vóór een bepaald stadium is bepaald door naar de contracturen van een jaar geleden te vragen. Tot de niet-werkenden behoren mensen zonder baan of met een baan van minder dan 12 uur.

Literatuur

Das, Marjolein (2006); Allochtone vrouwen: arbeidsdeelname en verandering in de gezinssituatie. In: *Sociaal-economische trends*, derde kwartaal 2006, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen.

Van der Valk, J en A. Boelens (2004); Vrouwen op de arbeidsmarkt. In: *Sociaal-economische trends*, derde kwartaal 2004, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen.

Portegijs, Wil, Mariëlle Cloïn, Ingrid Ooms, Evelien Eggink (2006); Hoe het werkt met kinderen. Moeders over Kinderopvang en werk. Sociaal en Cultureel Plan Bureau, Den Haag, 2006.

Portegijs, Wil, Brigitte Hermans, Vinodh Lalta (2006); *Emancipatiemonitor 2006, Veranderingen in leefsituatie en levensloop*. Sociaal en Cultureel Plan Bureau, Den Haag, 2006.

Noten in de tekst

- ¹⁾ Marjolein Das beschrijft in haar artikel 'Allochtone vrouwen: arbeidsdeelname en verandering in de gezinssituatie' het effect van huwen en het krijgen van een eerste, tweede en derde kind op de arbeidsparticipatie van vrouwen van verschillende herkomstgroeperingen. Er wordt niet ingegaan op het aantal gewerkte uren. Ook blijft de arbeidsdeelname van de mannen buiten beschouwing.
- ²⁾ In Portegijs et al. wordt ingegaan op de veranderingen in het aantal gewerkte uren van beide ouders in het eerste jaar nadat het oudste en jongste kind naar de basisschool is gegaan. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen gezinnen met een of meerdere kinderen. Wat blijkt is dat vrouwen weer iets vaker buitenshuis gaan werken wanneer het kind ouder wordt, vooral als alle kinderen op de basisschool zitten.
- ³⁾ De cijfers komen uit de Enquête Beroepsbevolking, met een beperkte steekproefomvang. Het is mogelijk dat het verschil in de cijfers tussen 2005 en 2006 mede veroorzaakt is door steekproefmarges.

Tabel 1
Verandering in arbeidspatroon van moeders naar aantal kinderen en levensfasen kinderen, 2000/2006

	Moeder met één kind ¹⁾			Moeder met twee kinderen ¹⁾			
	Kind 0 jaar	Kind 4 jaar	Kind 12 jaar	Tweede kind 0 jaar	Jongste kind 4 jaar	Oudste kind 12 jaar	Jongste kind 12 jaar
Totaal (x 1 000)	87	29	18	75	55	46	45
w.v. (%)							
werkte niet en gaat niet werken	16	37	36	33	41	38	33
stopt met werken	12	5	3	7	3	3	3
gaat minder uren werken	34	4	4	6	2	3	3
blijft gelijke uren werken	35	48	48	52	45	48	52
gaat meer uren werken	1	3	4	1	3	4	4
begint met werken	1	3	5	1	3	3	3
onbekend	0	1	0	1	2	2	1
	Moeder met drie of meer kinderen ¹⁾						
	Derde of later kind 0 jaar	Jongste kind 4 jaar	Oudste kind 12 jaar	Jongste kind 12 jaar			
Totaal (x 1 000)	36	27	25	22			
w.v. (%)							
werkte niet en gaat niet werken	56	55	52	41			
stopt met werken	5	2	3	2			
gaat minder uren werken	4	1	3	3			
blijft gelijke uren werken	32	33	32	45			
gaat meer uren werken	2	2	3	4			
begint met werken	1	4	5	3			
onbekend	1	2	2	2			

¹⁾ Ten tijde van het onderzoek.

Tabel 2
Verandering in arbeidspatroon van moeders naar opleidingsniveau en levensfasen kinderen, 2000/2006

	Eerste kind 0 jaar ¹⁾	Tweede kind 0 jaar ²⁾	Derde of later kind 0 jaar ³⁾	Jongste kind 4 jaar ⁴⁾	Oudste kind 12 jaar ⁴⁾	Jongste kind 12 jaar ⁴⁾
Laag opleidingsniveau, totaal (x 1 000)	16	16	12	33	31	32
w.v. (%)						
werkte niet en gaat niet werken	37	59	77	63	57	52
stopt met werken	18	7	4	3	4	3
gaat minder uren werken	21	4	3	2	2	2
blijft gelijke uren werken	21	27	14	25	29	34
gaat meer uren werken	0	0	1	2	3	3
begint met werken	2	2	1	4	5	5
onbekend	0	0	1	2	1	1
Middelbaar opleidingsniveau, totaal (x 1 000)	41	36	15	52	38	35
w.v. (%)						
werkte niet en gaat niet werken	13	30	52	41	37	30
stopt met werken	13	8	6	3	3	3
gaat minder uren werken	38	6	4	3	3	3
blijft gelijke uren werken	33	53	35	45	48	57
gaat meer uren werken	1	1	1	3	3	4
begint met werken	1	1	1	3	4	3
onbekend	0	1	1	2	2	1
Hoog opleidingsniveau, totaal (x 1 000)	29	23	9	26	18	18
w.v. (%)						
werkte niet en gaat niet werken	6	17	31	22	22	17
stopt met werken	8	5	6	3	3	3
gaat minder uren werken	35	7	6	3	5	6
blijft gelijke uren werken	48	67	52	62	58	65
gaat meer uren werken	1	2	3	5	6	6
begint met werken	1	1	1	3	4	2
onbekend	0	1	1	2	2	1

1) Alleen moeders met één kind ten tijde van het onderzoek.

2) Alleen moeders met twee kinderen ten tijde van het onderzoek.

3) Alleen moeders met drie of meer kinderen ten tijde van het onderzoek.

4) Alle moeders in het onderzoek.

Effect van herverdeling op inkomensongelijkheid

Marion van den Brakel en Linda Moonen

De herverdeling van inkomens heeft een groot effect op de mate waarin huishoudensinkomens onderling verschillen. Vooral door ontvangsten zoals uitkeringen en toelagen komen de inkomens dicht bij elkaar te liggen. Met name onder alleenstaanden en jonge en oudere huishoudens nemen de inkomensverschillen hierdoor fors af. Afdrachten zoals premies en belastingen hebben in veel mindere mate een nivellerend effect. Nivellering door herverdeling is echter niet alleen toe te schrijven aan kleiner wordende verschillen binnen groepen huishoudens. Ook de afname van de verschillen tussen bijvoorbeeld de afzonderlijke huishoudentypen dragen voor een substantieel deel bij aan de nivellering.

1. Inleiding

Inkomen dat huishoudens ontvangen uit arbeid of kapitaal wordt het primaire inkomen genoemd. Een deel van de huishoudens in Nederland heeft echter geen of weinig primair inkomen. Dit kan te maken hebben met verschillende factoren, zoals ouderdom, arbeidsongeschiktheid of werkloosheid. Een van de doelstellingen van de overheid is om te komen tot een rechtvaardigere inkomensverdeling, waarbij voor de invloed van dergelijke factoren gecompenseerd wordt. Dit doet de overheid op verschillende manieren, onder andere door het verstrekken van uitkeringen, het heffen van belastingen of het gratis beschikbaar stellen van bepaalde voorzieningen zoals onderwijs. In dit artikel worden de maatregelen besproken die een direct effect hebben op het te besteden inkomen van huishoudens, namelijk het verstrekken van uitkeringen en andere toelagen (ontvangsten) en het innen van premies en belastingen (afdrachten).

Ontvangen uitkeringen en toelagen dragen bij aan een gelijkere inkomensverdeling. Voor afgedragen belastingen en premies is dit niet noodzakelijk het geval. Kenmerkend voor de herverdeling via belastingen en premies is dat niemand na betaling ervan beter af is dan in de beginsituatie. Het herverdelende aspect zit uitsluitend in het feit dat niet iedereen in dezelfde mate hoeft bij te dragen. Dit is gestoeld op het zogeheten draagkrachtprincipe dat stelt dat iedereen aan de overheidsuitgaven moet bijdragen overeenkomstig zijn economische draagkracht. Anders gezegd, de sterkste schouders dienen de zwaarste lasten te dragen.

In dit artikel wordt het effect van de herverdeling van het inkomen op de ongelijkheid onderzocht, voor zowel alle huishoudens als voor diverse groepen huishoudens. Voor het kwantificeren van inkomensongelijkheid bestaan verschillende maatstaven. In dit artikel wordt de Theilcoëfficiënt gebruikt (van den Brakel-Hofmans, 2007). Verder wordt er onderscheid gemaakt tussen het primair, het bruto

en het besteedbaar inkomen van huishoudens. Het primair inkomen is het inkomen van huishoudens vóór ontvangsten en afdrachten. Het bruto-inkomen is het inkomen van huishoudens na ontvangsten en het besteedbaar inkomen is het inkomen van huishoudens na ontvangsten en afdrachten. Door de ongelijkheid van het primair, bruto en besteedbaar inkomen van huishoudens in kaart te brengen, wordt duidelijk wat het effect van herverdelen op de ongelijkheid is. In paragraaf 2 komen allereerst de grafische verdelingen van het primair, bruto en besteedbaar inkomen aan bod. Vervolgens wordt in paragraaf 3 voor diverse groepen in de samenleving bekeken welk effect herverdeling heeft op de inkomensongelijkheid. In paragraaf 4 wordt het totale effect van herverdeling nader verklaard door een verdere ontleding van de ongelijkheid. Tot slot volgt in paragraaf 5 de conclusie van dit artikel.

2. Effecten van herverdeling in grafiek

Het gemiddelde primair inkomen bedroeg in 2005 ruim 38 duizend euro. Voor het bruto-inkomen en het besteedbaar inkomen waren deze gemiddelden respectievelijk bijna 50 duizend euro en 29 duizend euro. De doorsnee ofwel mediane inkomens¹⁾ lagen onder deze gemiddelden. Dat is kenmerkend voor inkomensverdelingen, die doorgaans scheef naar links verdeeld zijn.

Staat 1
Primair, bruto en besteedbaar inkomen van huishoudens¹⁾, 2005*

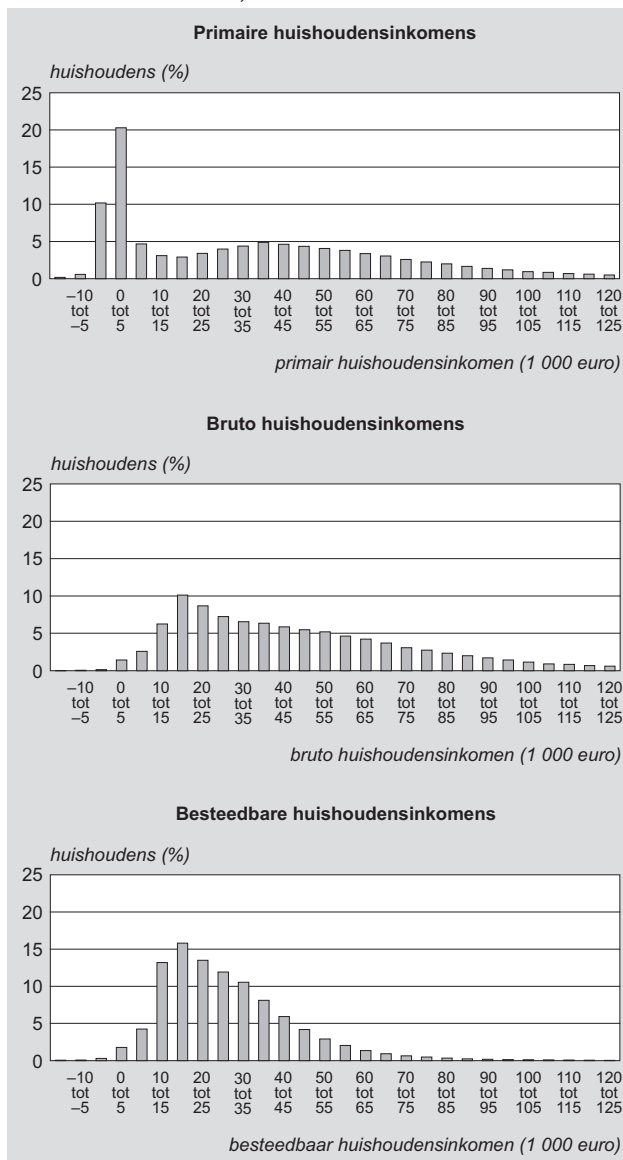
	Gemiddelde	Mediaan
1 000 euro		
Primair inkomen	38,1	30,5
Bruto-inkomen	49,6	40,3
Besteedbaar inkomen	29,1	25,3

¹⁾ Het totaal aantal particuliere huishoudens met inkomen is gelijk aan 7 061 duizend.

Frequentieverdelingen van het inkomen geven een beeld van de verdeling van alle huishoudensinkomens in Nederland. In figuur 1 zijn hiertoe de primaire, bruto en besteedbare inkomens van huishoudens in klassen ingedeeld. De klassebreedte is steeds gelijk aan 5 duizend euro. Voor elke inkomensklasse is aangegeven hoeveel huishoudens in procenten van het totale aantal een inkomen hebben dat in deze klasse valt. Inkomens boven 125 duizend euro zijn niet weergegeven in het histogram, evenals inkomens kleiner of gelijk aan min 15 duizend euro.²⁾ De al genoemde scheefheid van inkomensverdelingen komt duidelijk naar voren in de frequentieverdelingen.

Bij het primair inkomen ligt het zwaartepunt in de inkomensklassen van 0 tot 5 duizend euro. Ruim 20 procent van de huishoudens valt in deze klasse. Het betreft voornamelijk huishoudens die een uitkering ontvangen. Bij het

1. Frequentieverdelingen van primaire, bruto en besteedbare huishoudensinkomens, 2005*

bruto-inkomen is het zwaartepunt door ontvangen uitkeringen en toelagen van de overheid naar rechts verschoven. Het besteedbare inkomen laat ten opzichte van het bruto-inkomen juist weer een verschuiving naar links zien. Dit komt door de belasting- en premieheffingen. De verschuivingen naar rechts – primair versus bruto – en links – bruto versus besteedbaar – zijn ook zichtbaar in de mediaan van de verdelingen. Tot slot zorgen belasting- en premieheffingen ook voor uitdunning van de staart van de inkomensverdeling. Zo is sprake van een afname van het percentage rijkste huishoudens (minimaal 125 duizend euro) van bijna 3 procentpunten.

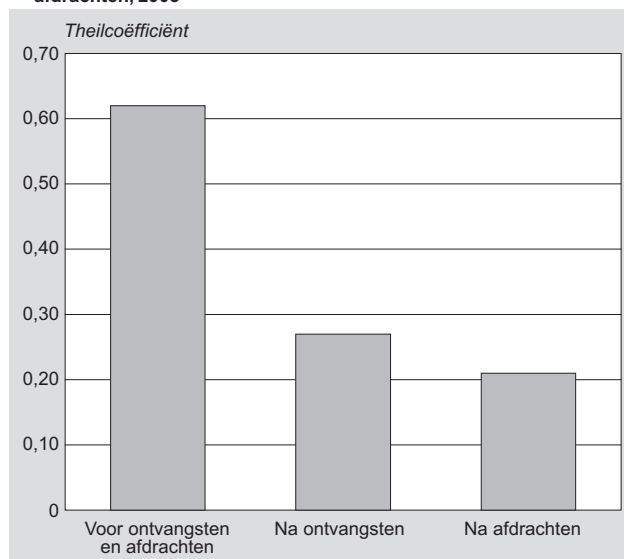
3. Effecten van herverdeling in cijfers

De frequentieverdelingen van het primair, bruto en besteedbare huishoudensinkomen laten zien dat ontvangsten en afdrachten een aanzienlijk effect hebben op de inkomensverdeling. Dit effect zal in het vervolg van dit artikel worden

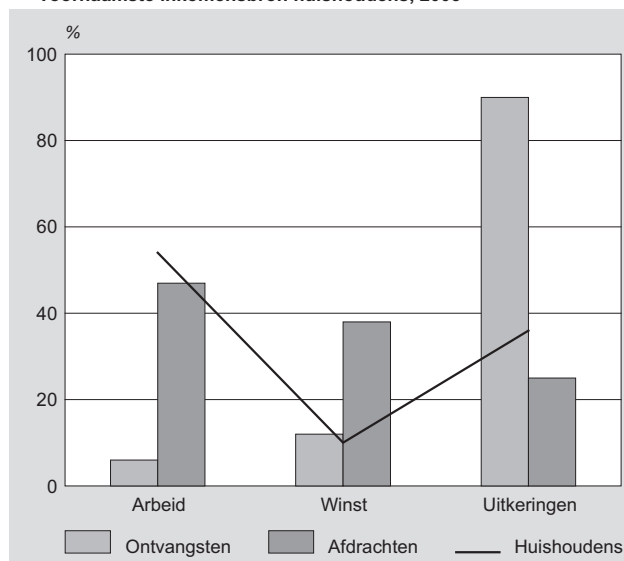
gekwantificeerd met behulp van de Theilcoëfficiënt. Dit is een veel gebruikte maat die een adequaat beeld geeft van de inkomensongelijkheid voor en na herverdeling (van den Brakel-Hofmans, 2007).

Voor de gehele populatie huishoudens in Nederland daalt de waarde van de Theilcoëfficiënt als gevolg van ontvangsten van 0,62 naar 0,27. Dat is een forse daling die vooral toe te schrijven is aan ontvangen pensioenen. Ruim een derde van de huishoudens heeft als voornaamste inkomensbron een uitkering. Voor deze huishoudens bestaat circa 90 procent van het bruto-inkomen uit een uitkering (figuur 3). Uit figuur 4a blijkt dat het hierbij vooral om pensioenuitkeringen gaat. De grote verschillen – zowel in aantal als in aandeel ontvangsten – tussen de groepen huishoudens met een verschillende voornaamste inkomensbron, verklaren waarom een grote variëteit bestaat in de hoogte van het inkomen vóór ontvangsten. Anders gezegd: ontvangsten hebben een sterk nivellerend effect op de ongelijkheid in het primair inkomen van huishoudens.

2. Inkomensongelijkheid van huishoudens voor en na ontvangsten en afdrachten, 2005*

3. Ontvangsten en afdrachten (aandeel van bruto-inkomen) naar voornaamste inkomensbron huishoudens, 2005*

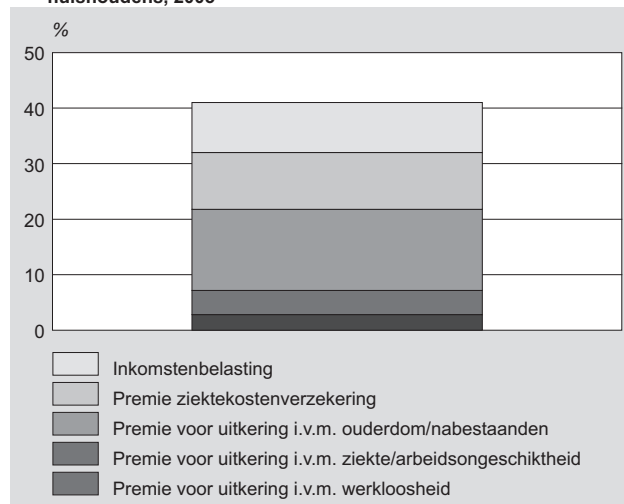

4a. Aandeel van specifieke ¹⁾ ontvangsten in bruto-inkomen van huishoudens, 2005*

¹⁾ Een uitgebreide beschrijving van alle inkomensbestanddelen die een rol spelen bij de afbakening van het primair, bruto en besteedbaar inkomen is te vinden in Van den Brakel en Moonen (2007).

4b. Aandeel van specifieke ¹⁾ afdrachten in bruto-inkomen van huishoudens, 2005*

¹⁾ Een uitgebreide beschrijving van alle inkomensbestanddelen die een rol spelen bij de afbakening van het primair, bruto en besteedbaar inkomen is te vinden in Van den Brakel en Moonen (2007).

Afdrachten zorgen voor een verdere, maar veel minder sterke, nivellering van de ongelijkheid. Dit komt omdat het percentage afdrachten in het bruto-inkomen voor de huishoudens onderling minder verschilt (figuur 3). Enerzijds werkt het progressieve belastingstelsel in Nederland nivellerend op de ongelijkheid, omdat hogere inkomens meer belasting betalen, anderzijds hebben de premies voor inkomensverzekeringen en ziektekostenverzekeringen juist een denivellerende werking, omdat deze begrensd zijn. Uit figuur 4b blijkt dat afdrachten vooral bestaan uit premies voor pensioen en ziektekosten en uit inkomstenbelasting.

al onder oudere huishoudens (met een hoofdkostwinner van 65 jaar of ouder) is sprake van aanzienlijke nivellering als gevolg van ontvangsten. Het merendeel van de oudere huishoudens heeft geen of een laag primair inkomen, terwijl een kleine groep een hoger inkomen heeft. De ongelijkheid van de primaire inkomens is daarom zeer hoog. Bovendien bestaat ruim 80 procent van hun bruto-inkomen uit ontvangsten (figuur 6). Om deze redenen werken ontvangsten sterk nivellerend op de ongelijkheid. Voor de groepen huishoudens met een hoofdkostwinner tussen 25 en 65 jaar werken ontvangsten in veel mindere mate nivellerend. Voor elk van de leeftijdsgroepen is de nivellering door afdrachten klein in vergelijking met die door ontvangsten.

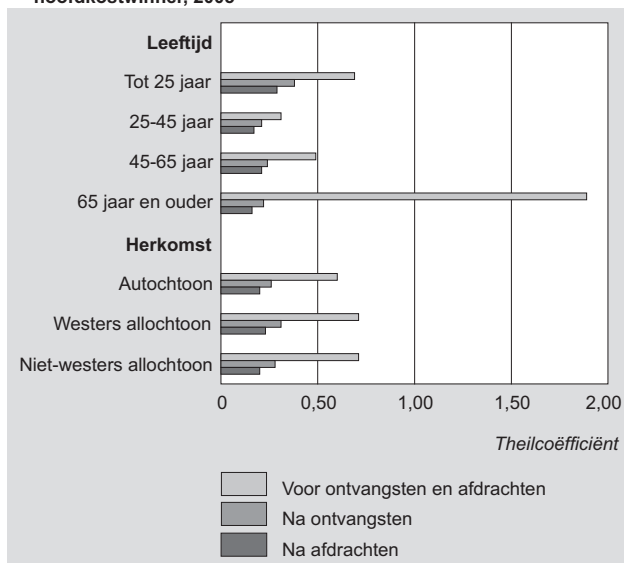
3.1 Leeftijd van de hoofdkostwinner

Net als bij de totale populatie van particuliere huishoudens hebben ontvangsten een forse daling van de inkomensongelijkheid bij de leeftijdsgroepen tot gevolg. Onder jonge huishoudens (met een hoofdkostwinner tot 25 jaar) en voor-

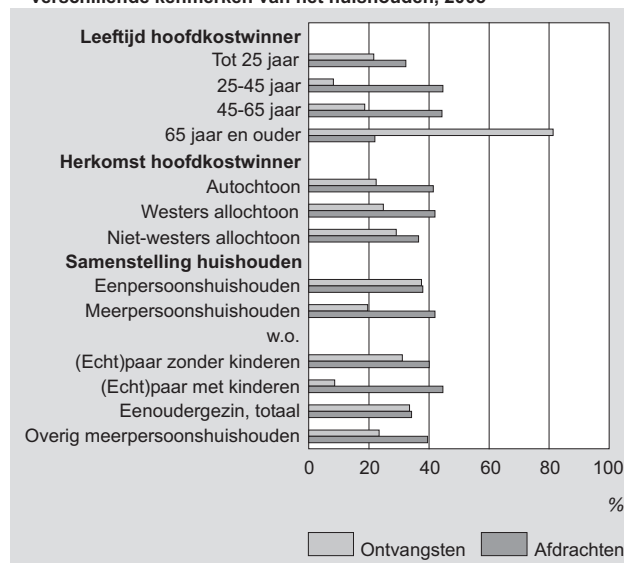
3.2 Herkomst van de hoofdkostwinner

Bij een indeling van huishoudens naar de herkomst van de hoofdkostwinner blijkt dat ontvangsten vooral onder alloch-

5. Inkomensongelijkheid van huishoudens naar leeftijd en herkomst hoofdkostwinner, 2005*

6. Aandelen van ontvangsten en afdrachten in bruto-inkomen naar verschillende kenmerken van het huishouden, 2005*

tonen een nivellerend effect hebben. Dit geldt zowel voor westerse als voor niet-westerse allochtonen. Bij beide groepen liggen de ontvangsten wat hoger dan bij de autochtone bevolking. Allochtone huishoudens met een westerse hoofdkostwinner ontvangen meer pensioenuitkeringen in vergelijking met andere huishoudens, terwijl huishoudens met een niet-westerse hoofdkostwinner juist weer relatief meer bijstand krijgen. De nivellering van de inkomensongelijkheid door afdrachten is voor autochtonen en allochtonen vrijwel gelijk.

3.3 Samenstelling van het huishouden

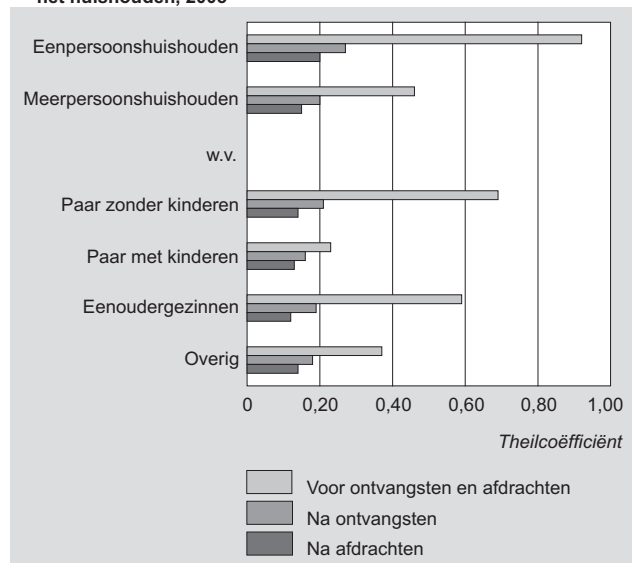
De daling van de ongelijkheid door ontvangsten is het grootst binnen de groepen alleenstaanden, paren zonder kinderen en eenoudergezinnen. Een verklaring hiervoor is dat deze typen huishoudens vaak een gering primair inkomen en hogere ontvangsten hebben. Tot de alleenstaanden en de paren zonder kinderen behoren relatief veel 65-plussers, die voornamelijk inkomsten uit pensioenuitkeringen hebben. Ook bij eenoudergezinnen is het primair inkomen meestal lager; zij ontvangen relatief vaak een bijstandsuitkering. Voor paren met kinderen is het nivellerende effect van de ontvangsten op de ongelijkheid het kleinst.

Voor alle typen huishoudens is het effect van afdrachten op de inkomensongelijkheid veel geringer dan het effect van ontvangsten. De ongelijkheid na afdrachten is bij alleenstaanden het grootst. Zij verschillen onderling het meest in hun besteedbaar inkomen. Bij eenoudergezinnen is de ongelijkheid na afdrachten het kleinst. In deze groep huishoudens zijn de onderlinge inkomensverschillen het kleinst.

4. Effect van herverdeling nader verklaard

In staat 2 is voor huishoudens onderscheiden in vier leeftijdsgroepen het gemiddelde inkomen voor en na ontvangsten en afdrachten weergegeven. In paragraaf 3 is de

7. Inkomensongelijkheid van huishoudens naar samenstelling van het huishouden, 2005*

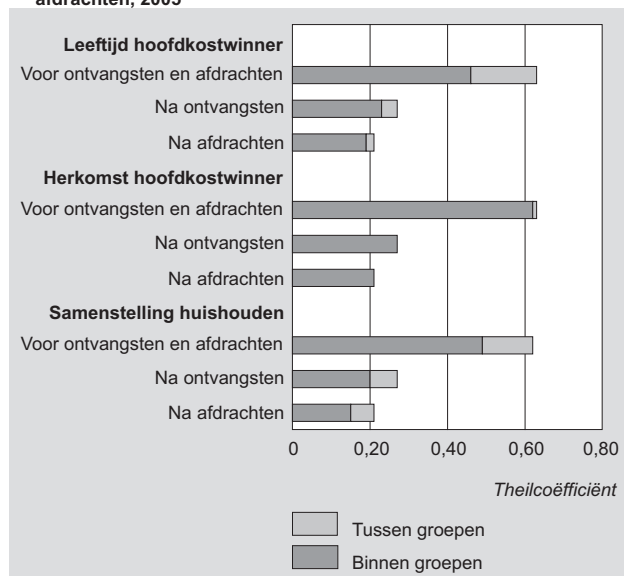

afnemende ongelijkheid binnen deze leeftijdsgroepen besproken. Staat 2 laat echter nog een ander aspect van ongelijkheid zien, namelijk inkomensverschillen tussen de leeftijdsgroepen. Vóór ontvangsten en afdrachten is het gemiddelde inkomen van de jonge huishoudens bijna vier keer zo klein als dat van de middengroepen (25–45 jaar en 45–65 jaar). Voor de oudere huishoudens is dat bijna negen keer. Na ontvangsten zijn de verschillen tussen de gemiddelde inkomens van oudere huishoudens en de middengroepen behoorlijk afgenomen. Voor de jonge huishoudens geldt dit ook, zij het in veel mindere mate. Dit betekent dat de nivellering voor een deel is toe te schrijven aan de nivellering binnen de leeftijdsgroepen en voor een deel aan die tussen de leeftijdsgroepen. De Theilcoëfficiënt biedt de mogelijkheid om door middel van decompositie deze binnen- en tussengroepsongelijkheid te kwantificeren (van den Brakel-Hofmans, 2007). Figuur 8 laat zien dat de nivellering als gevolg van ontvangsten en afdrachten vooral toe te schrijven is aan nivellering binnen de leeftijdsgroepen. Maar ook de afname van de inkomensverschillen tussen deze groepen dragen hier substantieel aan bij.

Staat 2
Gemiddeld huishoudensinkomen voor en na ontvangsten en afdrachten naar leeftijd hoofdkostwinner, 2005*

	Voor ontvangsten en afdrachten	Na ontvangsten	Na afdrachten
1 000 euro			
Tot 25 jaar	13,5	17,3	11,7
25–45 jaar	48,2	52,5	29,1
45–65 jaar	50,7	62,3	34,7
65 jaar of ouder	5,7	30,7	23,9

8. Decompositie van inkomensongelijkheid van huishoudens naar leeftijd hoofdkostwinner ¹⁾, herkomst hoofdkostwinner ²⁾ en samenstelling van het huishouden ³⁾ voor en na ontvangsten en afdrachten, 2005*

¹⁾ Indeling in vier leeftijdsgroepen: tot 25 jaar, 25 tot 45 jaar, 45 tot 65 jaar en 65 jaar en ouder.

²⁾ Indeling van herkomst van de hoofdkostwinner in drie groepen: autochtoon, westers allochtoon en niet-westers allochtoon.

³⁾ Indeling van samenstelling huishouden in vijf groepen: alleenstaanden, paren zonder kinderen, paren met kinderen, eenoudergezinnen en overige huishoudens.

De indeling naar herkomst van de hoofdkostwinner laat zien dat de nivellering door ontvangsten en afdrachten bijna volledig het gevolg is van de afname van de inkomensverschillen binnen de herkomstgroepen. De verschillen tussen de gemiddelde inkomens van deze groepen zijn te klein om een bijdrage te kunnen leveren aan de nivellering van ongelijkheid van de huishoudens in Nederland.

Bij een indeling naar huishoudentype dragen de verschillen tussen de groepen wel substantieel bij aan de nivellering. Dit komt vooral doordat paren met kinderen gemiddeld een beduidend hoger primair inkomen hebben dan alleenstaanden, paren zonder kinderen en eenoudergezinnen. In deze laatste drie groepen bevinden zich relatief veel bijstands- en pensioenontvangers. Zij hebben dus geen of weinig primair inkomen in tegenstelling tot paren met kinderen. Na ontvangsten zijn de verschillen tussen deze huishoudentypen aanzienlijk afgenomen. Het grootste deel van de nivellering is echter toe te schrijven aan de afname van de verschillen binnen de afzonderlijke huishoudentypen. Afdrachten werken slechts in beperkte mate nivellerend op de ongelijkheid tussen en binnen de huishoudentypen.

5. Conclusie

Het inkomensbeleid van de overheid is mede gericht op het bereiken van een evenwichtige en rechtvaardige inkomensverdeling. Door herverdeling van inkomens worden de onderlinge verschillen tussen primaire huishoudensinkomens verkleind. Vooral door ontvangsten zoals uitkeringen en toelagen komen de huishoudensinkomens dichter bij elkaar te liggen. Afdrachten zoals premies en belastingen dragen minder bij aan de afname van de inkomensongelijkheid.

De inkomensongelijkheid uitgedrukt in de Theilcoëfficiënt daalt door ontvangsten van 0,62 naar 0,27. Dat is een

daling van ruim 50 procent. Vooral onder alleenstaanden, jonge en oudere huishoudens nemen de inkomensverschillen fors af. Afdrachten zorgen voor een verdere, maar veel geringere, daling van de Theilcoëfficiënt naar 0,21. De ongelijkheid van het uiteindelijk te besteden inkomen is onder alleenstaanden en jonge huishoudens het grootst. Eenoudergezinnen verschillen onderling het minst in besteedbaar inkomen.

Nivellering door herverdeling is niet alleen toe te schrijven aan kleiner wordende inkomensverschillen binnen groepen huishoudens. Ook afnemende verschillen tussen deze groepen spelen een rol. Zo draagt de afname van de verschillen tussen de afzonderlijke huishoudentypen voor een substantieel deel bij aan de nivellering. Dat geldt ook voor de afname van de verschillen tussen de groepen huishoudens onderscheiden naar leeftijd van de hoofdkostwinner. Bij de afzonderlijke herkomstgroeperingen zijn de verschillen tussen de groepen te klein om een bijdrage aan de nivellering te kunnen leveren.

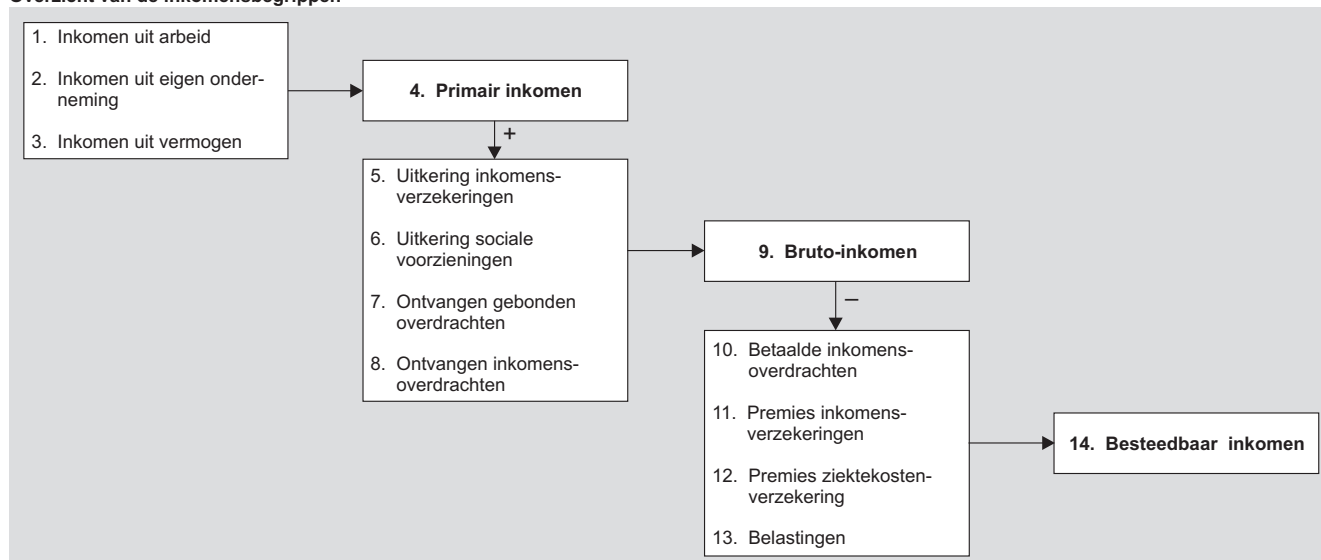
Technische toelichting

Inkomensbegrippen

Door het CBS wordt bij sociaaleconomisch onderzoek naar de welvaartspositie van huishoudens gebruik gemaakt van een gecoördineerd begrip van besteedbaar inkomen. De samenstelling van het besteedbare inkomen van huishoudens berust op het primair en het bruto-inkomen van huishoudens. Schema 1 geeft een overzicht van de inkomensbestanddelen die het primair, het bruto- en het besteedbaar inkomen vormen.

In dit schema is te zien dat het *primair inkomen* uit een aantal onderdelen bestaat: inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming en inkomen uit vermogen. Het *bruto-inkomen* bestaat uit het primair inkomen vermeerderd met

Schema 1
Overzicht van de inkomensbegrippen

ontvangsten van onder meer de overheid. Tot deze ontvangsten behoren uitkeringen inkomensverzekeringen in verband met werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid, ouderdom en nabestaanden. Ook uitkeringen sociale voorzieningen zoals kinderbijslag en studiefinanciering vallen onder de ontvangsten. Daarnaast worden de huur-, zorg- en kinderopvangtoeslag en de rijksbijdrage eigen woning (gebonden overdrachten) en partneralimentatie³⁾ tot de ontvangsten gerekend. Het *besteedbaar inkomen* tenslotte is gedefinieerd als het bruto-inkomen verminderd met de afdrachten aan onder meer de overheid. Dit zijn de betaalde inkomensoverdrachten (zoals partneralimentatie), de betaalde premies inkomensverzekeringen, de betaalde premies ziektekostenverzekering en de verschuldigde belastingen.

Inkomensstatistiek

De Inkomensstatistiek van het CBS is gebaseerd op het Inkomenspanelonderzoek (IPO). Het IPO is een steekproefonderzoek op basis van een panel, dat sinds 1989 bestaat. Dit panel bestaat momenteel uit circa 80 duizend personen. Aan dit panel worden de huishoudensleden van deze personen toegevoegd, waardoor de totale IPO-steekproef uit ongeveer 250 duizend steekproefpersonen bestaat. Van de steekproefpersonen worden in samenwerking met de Belastingdienst, zowel demografische gegevens als gegevens over het inkomen verzameld. Het CBS publiceert jaarlijks inkomenscijfers op basis van het IPO. Deze cijfers hebben betrekking op inkomensgegevens van 1 januari tot en met 31 december van het betreffende onderzoeksjaar en gaan over de totale bevolking exclusief de institutionele bevolking.

Theilcoëfficiënt

Voor het meten van inkomensongelijkheid bestaan diverse ongelijkheidsmaatstaven. Een bekende maatstaf voor in-

komensongelijkheid is de Theilcoëfficiënt. De Theilcoëfficiënt is gelijk aan het gemiddelde van de logaritme van alle relatieve inkomensaandelen, gewogen met de inkomensaandelen. Naarmate de inkomensverschillen in een populatie toenemen, wordt ook de waarde van de Theilcoëfficiënt groter. De ondergrens van de Theilcoëfficiënt is gelijk aan 0, de bovengrens hangt af van de omvang van de gebruikte steekproef. Voor meer informatie over de Theilcoëfficiënt wordt verwezen naar Van den Brakel-Hofmans (2007).

Literatuur

Brakel-Hofmans, M. van den (2007), *Metten van inkomensongelijkheid*, www.cbs.nl.

Brakel, M. van den, en L. Moonen (2007), *Procesbeschrijving van het Inkomenspanelonderzoek*, www.cbs.nl.

Noten in de tekst

- ¹⁾ Dit is bij een ordening van alle personen naar hoogte van het inkomen het inkomen van de middelste persoon (of het gemiddelde inkomen van de twee middelste personen).
- ²⁾ Ruim 3 procent van de huishoudens heeft een primair inkomen van 125 duizend euro of meer. Voor het bruto-inkomen is dat bijna 4 procent en voor het besteedbaar inkomen bijna 0,5 procent. Een primair inkomen lager dan min 15 duizend euro geldt voor 0,3 procent van de huishoudens. De percentages bij het bruto en besteedbaar inkomen zijn respectievelijk 0,15 procent en 0,2 procent.
- ³⁾ Kinderalimentatie is ook een ontvangen overdracht, maar deze wordt in het IPO niet waargenomen.

Tabel 1
Inkomensongelijkheid, 2005*

	Huishoudens	Voor ontvangsten/afdrachten		Na ontvangsten		Na afdrachten	
		Gemiddelde inkomen	Theil-coëfficiënt	Gemiddelde inkomen	Theil-coëfficiënt	Gemiddelde inkomen	Theil-coëfficiënt
	x 1 000	1 000 euro		1 000 euro		1 000 euro	
Totaal	7 061	38,1	0,62	49,6	0,27	29,1	0,21
Leeftijd hoofdkostwinner							
Tot 25 jaar	341	13,5	0,69	17,3	0,38	11,7	0,29
25-44 jaar	2 625	48,2	0,31	52,5	0,21	29,1	0,17
45-64 jaar	2 553	50,7	0,49	62,3	0,24	34,7	0,21
65 jaar en ouder	1 542	5,7	1,89	30,7	0,22	23,9	0,16
Herkomst hoofdkostwinner							
Autochtoon	5 809	39,8	0,60	51,3	0,26	30,0	0,20
Westers allochtoon	659	36,2	0,71	48,2	0,31	28,0	0,23
Niet-westers allochtoon	593	24,4	0,71	34,5	0,28	21,9	0,20
Samenstelling huishouden							
Eenpersoonshuishouden	2 435	17,2	0,92	27,5	0,27	17,1	0,20
Meerpersoonshuishouden w.v.	4 626	49,2	0,46	61,2	0,20	35,5	0,15
(echt)paar zonder kinderen	2 019	37,8	0,69	54,9	0,21	32,9	0,14
(echt)paar met kinderen	1 950	66,3	0,23	72,6	0,16	40,2	0,13
eenoudergezin	437	24,5	0,59	36,9	0,19	24,3	0,12
overig	219	50,0	0,37	65,3	0,18	39,5	0,14

Tabel 2
Decompositie Theilcoëfficiënt, 2005*

	Voor ontvangsten/afdrachten		Na ontvangsten		Na afdrachten	
	Binnen groepen	Tussen groepen	Binnen groepen	Tussen groepen	Binnen groepen	Tussen groepen
Leeftijd hoofdkostwinner	0,46	0,17	0,23	0,04	0,19	0,02
Herkomst hoofdkostwinner	0,62	0,01	0,27	0,00	0,21	0,00
Samenstelling huishouden	0,49	0,13	0,20	0,07	0,15	0,06

Tabel 3
Ontvangsten (aandeel van het bruto-inkomen), 2005*

	Uitkering inkomensverzekering				Uitkering sociale voorzieningen				Gebonden overdrachten	Ontvangen inkomensoverdrachten
	Totaal	I.v.m. werkloosheid	I.v.m. ziekte en arbeidsongeschiktheid	I.v.m. ouderdom en nabestaanden	Totaal	Bijstandsuitkering	Kinderbijslag	Studiefinanciering		
	%									
Totaal	19,17	1,41	2,60	14,49	3,06	1,17	0,91	0,53	0,61	0,18
Leeftijd hoofdkostwinner										
Tot 25 jaar	3,29	1,16	0,87	0,91	17,40	2,99	0,30	12,86	0,93	0,00
25–44 jaar	3,97	1,38	1,49	0,66	3,67	1,45	1,48	0,33	0,49	0,09
45–64 jaar	15,21	1,77	4,08	8,33	2,60	1,08	0,69	0,39	0,45	0,29
65 jaar en ouder	78,69	0,33	1,08	77,14	1,02	0,45	0,02	0,03	1,46	0,13
Herkomst hoofdkostwinner										
Autochtoon	19,40	1,26	2,45	15,07	2,33	0,66	0,84	0,44	0,50	0,19
Westers allochtoon	20,63	1,83	2,57	15,51	3,29	1,51	0,76	0,48	0,64	0,26
Niet-westers allochtoon	13,57	3,00	4,87	4,41	13,24	8,20	2,11	1,87	2,21	0,07
Samenstelling huishouden										
Eenpersoonshuishouden	31,25	1,61	2,95	25,87	4,46	2,40	.	1,13	1,27	0,51
Meerpersoonshuishouden w.v.	16,31	1,36	2,52	11,79	2,72	0,88	1,12	0,38	0,45	0,11
(echt)paar zonder kinderen	30,07	1,45	3,14	24,73	0,75	0,27	.	0,21	0,26	0,01
(echt)paar met kinderen	5,39	1,21	1,80	1,94	2,92	0,47	1,83	0,38	0,31	0,02
eenoudergezin	16,15	1,80	3,28	10,05	12,68	7,89	2,60	0,85	3,09	1,54
overig	17,97	1,79	4,02	11,23	4,80	1,84	1,07	1,21	0,44	0,12

Tabel 4
Afdrachten (aandeel van het bruto-inkomen), 2005*

	Betaalde inkomens- overdrachten	Premies inkomensverzekering				Premies ziektekosten- verzekering	Belasting
		Totaal	I.v.m. werk- loosheid	I.v.m. ziekte en arbeids- ongeschiktheid	I.v.m. ouder- dom en nabestaanden		
	%						
Totaal	0,18	21,77	2,80	4,36	14,61	10,22	9,03
Leeftijd hoofdkostwinner							
Tot 25 jaar	0,00	18,15	2,38	5,06	10,71	12,37	1,74
25–44 jaar	0,10	26,63	3,58	5,54	17,51	10,34	7,52
45–64 jaar	0,27	23,45	2,91	4,50	16,04	9,74	10,86
65 jaar en ouder	0,15	2,47	0,22	0,41	1,84	11,25	8,15
Herkomst hoofdkostwinner							
Autochtoon	0,18	21,92	2,82	4,37	14,74	10,17	9,18
Westers allochtoon	0,25	21,19	2,68	4,13	14,38	10,06	10,48
Niet-westers allochtoon	0,09	20,51	2,82	4,67	13,03	11,29	4,57
Samenstelling huishouden							
Eenpersoonshuishouden	0,40	18,75	2,40	3,63	12,71	11,17	7,57
Meerpersoonshuishouden	0,13	22,49	2,90	4,54	15,05	10,00	9,37
w.v.							
(echt)paar zonder kinderen	0,16	19,97	2,56	3,81	13,60	10,27	9,67
(echt)paar met kinderen	0,08	25,06	3,23	5,14	16,69	9,65	9,84
eenoudergezin	0,31	18,30	2,47	4,17	11,66	10,35	5,24
overig	0,26	21,30	2,76	4,61	13,93	10,98	7,02

Personen met een uitkering

Ton Ferber

Het aantal personen met een bijstands-, arbeidsongeschiktheids-, werkloosheids-, IOAW- of IOAZ-uitkering is tussen 2003 en 2007 met 12 procent gedaald. Naast gunstige economische ontwikkelingen speelden hierbij diverse wetswijzigingen een belangrijke rol. Deze wetswijzigingen hebben ertoe geleid dat vooral minder arbeidsongeschiktheidsuitkeringen werden toegekend. Bij de bijstand en de daaraan gerelateerde IOAW en IOAZ nam het aantal personen van wie de uitkering werd beëindigd aanzienlijk toe. Wetswijzigingen bij de WW waren van invloed op de afname van het aantal personen met een uitkering, maar veel meer dan bij de andere uitkeringen hangt dit nauw samen met de economische ontwikkelingen. Onder personen van niet-westerse herkomst was de daling iets kleiner dan over de hele linie. Samenloop van uitkeringen is mogelijk. Als men meer dan een uitkering ontving, waren dat vooral een arbeidsongeschiktheids- en een werkloosheidsuitkering. Veruit de meeste personen hadden voorafgaand aan de toekenning en na beëindiging van een uitkering geen recht op een andere uitkering.

1. Inleiding

In dit artikel worden gegevens gepresenteerd over personen met een uitkering krachtens de Wet werk en bijstand (WWB), de daaraan gerelateerde Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte, werkloze werknemers (IOAW), de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte, gewezen zelfstandigen (IOAZ), de arbeidsongeschiktheidsregelingen (WAO, WAZ, Wajong) en de Werkloosheidswet (WW). Afhankelijk van het arbeidsverleden kan aanspraak worden gemaakt op meer dan een arbeidsongeschiktheids- of werkloosheidsuitkering. Een persoon met meer dan een arbeidsongeschiktheids- of werkloosheidsuitkering telt slechts eenmaal mee. Het aantal personen met een dergelijke uitkering ligt dan ook lager dan het aantal uitkeringen. In dit artikel worden alleen de uitkeringen die tot een betaling hebben geleid in beschouwing genomen. Dit betekent dat de zogeheten nuluitkeringen, uitkeringen waarvoor geen betaling werd gedaan, niet worden meegeteld.

Het herleiden van uitkeringen naar personen met een uitkering geeft onder meer inzicht in het gelijktijdig gebruik van verschillende soorten uitkeringen. Ook kan inzicht worden verkregen in de overgang van de ene soort naar een andere soort uitkering en in herhaalde aanspraken op een bepaalde soort uitkering.

Vergelijkbare cijfers worden ook vanuit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) vastgesteld. De kern van het SSB bestaat uit een aantal onderling gekoppelde registers, waarin demografische en sociaaleconomische gegevens zijn opgenomen. Door koppeling van deze bronnen onderling, is een groot aantal gegevens over personen, banen

en uitkeringen integraal beschikbaar. Door vergelijking van de bronnen kunnen correcties worden uitgevoerd die leiden tot consistente gegevens. Deze vergelijking en de daarop volgende correcties vergen echter veel tijd. De gegevens uit het SSB komen daardoor met een vertraging van ongeveer anderhalf jaar beschikbaar. De hier gepresenteerde gegevens hebben deze correcties niet ondergaan. De cijfers kunnen dan ook afwijken van die in het SSB.¹⁾ Het niet uitvoeren van de vergelijking en de correcties komt de snelheid waarmee de cijfers kunnen worden gepubliceerd ten goede. Deze komen dan ook maximaal zes maanden na afloop van de verslagperiode beschikbaar. De in dit artikel gepubliceerde cijfers fungeren als voorlopige cijfers, die later vanuit het SSB definitief worden vastgesteld.

De gegevens over de zogeheten lopende uitkeringen en de toegekende en beëindigde uitkeringen worden op kwartaalbasis samengesteld.²⁾ In dit artikel zijn de kwartaalcijfers over lopende uitkeringen herleid tot jaargemiddelden. De kwartaalcijfers over toegekende en beëindigde uitkeringen zijn opgeteld tot jaartotalen.

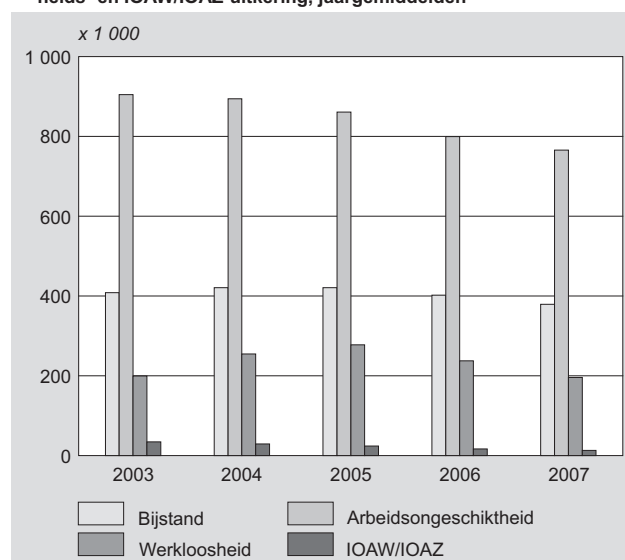
2. Daling van aantal personen met een uitkering

2.1 Ontwikkeling sinds 2003

In de eerste zes maanden van 2007 ontvingen gemiddeld 1,3 miljoen personen van 15 jaar en ouder een bijstands-, arbeidsongeschiktheids-, werkloosheids- of IOAW/IOAZ-uitkering of een combinatie hiervan.

Het ging in veruit het grootste deel om personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Gemiddeld 766 duizend personen ontvingen zo'n uitkering. Aan 379 duizend perso-

1. Personen met een bijstands-, arbeidsongeschiktheids-, werkloosheids- en IOAW/IOAZ-uitkering, jaargemiddelden

nen werd een bijstandsuitkering en aan 196 duizend personen werd een werkloosheidsuitkering verstrekt. Het aandeel personen met een IOAW- of IOAZ-uitkering was met 13 duizend relatief vrij gering.

Het aantal personen met een IOAW- of IOAZ-uitkering is tussen 2003 en 2007 met 21 duizend gedaald. De voornaamste oorzaak hiervoor is dat gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid geen grond meer is om in aanmerking te komen voor een dergelijke uitkering (zie ook kader voornaamste wetswijzigingen).

Ook bij de andere uitkeringen was er tussen 2003 en 2007 sprake van een daling. Daaraan liggen eveneens diverse wetswijzigingen ten grondslag. Deze wetswijzigingen hebben niet alleen bij de IOAW/IOAZ, maar zeker ook bij de arbeidsongeschiktheidsregelingen in de jaren 2005 en 2006 geleid tot een daling. Zo zijn per 1 oktober 2004 de regels waarmee de mate van arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld, ook voor de toen geldende regelingen, verscherpt. Per 1 januari 2006 is de WAO vervangen door de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Beide wijzigingen, maar ook de verplichting voor werkgevers om bij ziekte vanaf 1 januari 2004 voortaan gedurende twee jaar in plaats van één jaar het loon door te betalen, hebben geleid tot een afname van het aantal toegekende WAO-uitkeringen. Over de WIA zijn bij het CBS nog geen gedetailleerde gegevens beschikbaar. De WIA-cijfers zijn dan ook niet in de beschouwing meegenomen. Uit cijfers van het UWV blijkt dat eind 2006 het aantal WIA-uitkeringen 19 duizend bedroeg. Eind juni 2007 was dit aantal gestegen tot 29 duizend.

De invloed van economische ontwikkelingen is goed zichtbaar bij de WW. De recessie van 2003 en 2004 had een aanzienlijke stijging van het aantal personen met een werkloosheidsuitkering tot gevolg. Het verloop van het aantal WW-uitkeringen hangt nauw samen met de economische ontwikkelingen. Nadat de economie in 2004 weer aantrok, daalde het aantal WW-uitkeringen dan ook. Bij de WW speelden daarnaast eveneens wetswijzigingen een rol. Vanaf 2006 wordt de instroom beperkt door aanscherping van de zogeheten wekeneis. Daarnaast is de maximale duur van de WW-uitkering teruggebracht van vijf jaar tot 38 maanden.

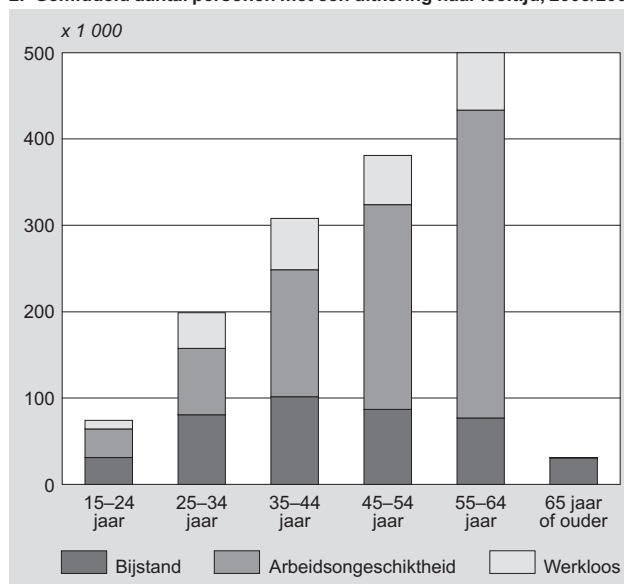
2.2 Personen met een lopende uitkering

In de periode van 2003 tot en met 2007 ontvingen doorgaans evenveel mannen als vrouwen een uitkering of een combinatie van uitkeringen. Er was echter wel een verschil tussen de geslachten bij de verdeling over de uitkeringssoorten. Bijstandsuitkeringen werden overwegend aan vrouwen verstrekt. Van elke 100 bijstandsuitkeringen werden er 61 verstrekt aan vrouwen. De arbeidsongeschiktheids- en werkloosheidsuitkeringen werden iets vaker aan mannen verstrekt. Het aandeel vrouwen met een werkloosheidsuitkering nam tussen 2003 en 2007 wel toe. Dat heeft onder andere te maken met toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen. De kans dat een groter aantal vrouwen werkloos wordt, stijgt overeenkomstig. Daarnaast lijken mannen sneller te profiteren van economisch gunstige ontwikkelingen dan vrouwen.

De meeste uitkeringen werden verstrekt aan personen in de leeftijd van 45 tot 65 jaar. Het ging daarbij vooral om arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Van elke 100 arbeidsongeschiktheidsuitkeringen kwamen er 70 terecht bij personen tussen 45 en 65 jaar. Afgezien van jongeren onder 25 jaar, was de verdeling over de leeftijdsklassen bij de bijstandsuitkeringen, wat gelijkmatiger. Personen van 65 jaar en ouder met onvolledige AOW-rechten kunnen, afhankelijk van de leefsituatie, ook bijstand ontvangen.

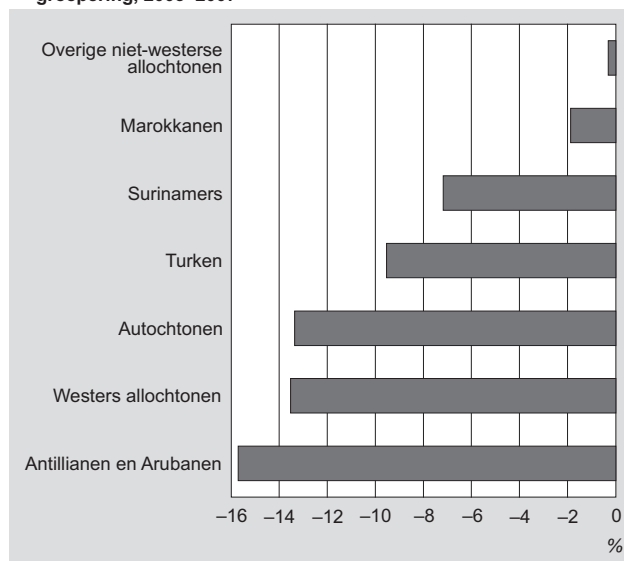
Bij de werkloosheidsuitkeringen nam het aandeel personen van 45 jaar en ouder vanaf 2005 gestaag toe. Personen in deze leeftijdscategorie met een WW-uitkering, profiteren doorgaans nauwelijks of vertraagd van gunstige economische ontwikkelingen.

2. Gemiddeld aantal personen met een uitkering naar leeftijd, 2003/2007

De daling van het aantal personen met een uitkering tussen 2003 en 2007 is onder niet-westerse allochtonen iets kleiner dan over de hele linie. Hun aandeel in het totaal

3. Mutatie van het aantal personen met een uitkering naar herkomstsgroepering, 2003-2007

aantal personen met een uitkering is dan ook met 1,5 procentpunt toegenomen. Deze toename werd geheel veroorzaakt door de ontwikkeling van het aantal uitkeringsafhankelijke personen met als herkomstgroepering 'Marokko' en 'Overige niet-westerse allochtonen'. In 2005 nam bij deze herkomstgroeperingen het aantal personen met een uitkering nog toe terwijl in dat jaar bij de overige categorieën zich al een daling voordeed. In 2006 en 2007 jaren was de daling in deze twee groepen gering.

De grootste daling onder uitkeringontvangende niet-westerse allochtonen deed zich tussen 2003 en 2007 voor onder personen van Surinaamse en Turkse herkomst.

Verhoudingsgewijs was de daling onder Antillianen en Arubanen het grootst, maar in absolute aantallen was deze daling beperkt.

2.3 Toegekende en beëindigde uitkeringen

Het verloop van het aantal mensen met een uitkering wordt bepaald door de ontwikkeling van de aantallen toegekende en beëindigde uitkeringen. In vergelijking met 2003 was het aantal toegekende uitkeringen in 2006 bijna 120 duizend lager. Het aantal beëindigde uitkeringen was in 2006 110 duizend hoger dan in 2003.

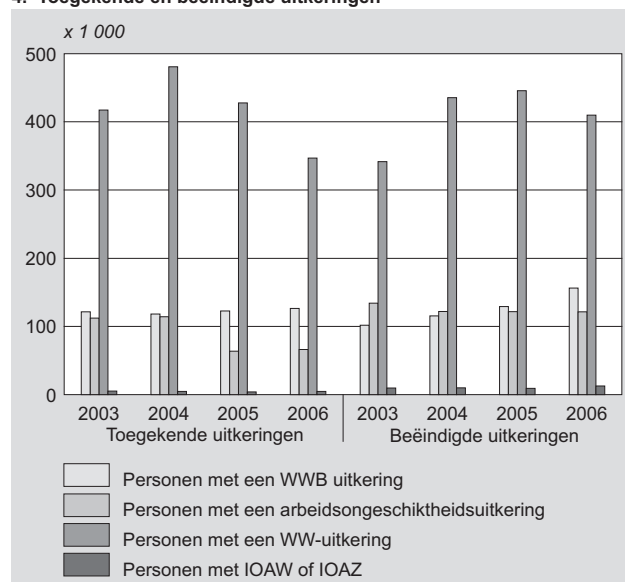
De daling van het aantal personen aan wie in de jaren 2003–2006 een uitkering werd toegekend, was het hoogst bij de arbeidsongeschiktheidsregelingen. Met name in de jaren 2005 en 2006 was de daling groot. De verscherpte regels in de WAO per 1 oktober 2004 zijn hierop van invloed geweest. Deze verscherpte regels waren bedoeld om de instroom in de WAO terug te dringen. Werd in de eerste twee jaren aan gemiddeld ruim 110 duizend personen een arbeidsongeschiktheidsuitkering toegekend, in 2005 en 2006 was dit aantal gemiddeld ruim 60 duizend. Het aantal personen van wie de uitkering werd beëindigd, bleef in de jaren 2004–2006 met ruim 120 duizend nagenoeg onveranderd. In 2003 lag dit aantal iets hoger. Per saldo nam het beroep op deze arbeidsongeschiktheidsregeling in de beschouwde periode dan ook af. Ook in de eerste zes maanden van 2007 was het aantal toegekende uitkeringen aanzienlijk lager dan het aantal beëindigde uitkeringen. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat in 2006 en 2007 aan respectievelijk 11 duizend en 38 duizend personen een WIA-uitkering werd toegekend. Het aantal beëindigde WIA-uitkeringen bedroeg in die jaren 9 duizend. De ontwikkelingen bij de WIA zijn, door het ontbreken van de gedetailleerde gegevens, niet in deze publicatie opgenomen.

De WW kent de grootste dynamiek en de ontwikkelingen worden in belangrijke mate beïnvloed door de economische ontwikkelingen. Het aantal toegekende uitkeringen is in absolute zin het sterkst gedaald in de periode 2003–2006. Na een aanvankelijke stijging in 2004, werden in 2006 ruim 135 duizend uitkeringen minder toegekend dan in 2004. Ook in de WW zijn wijzigingen doorgevoerd. De voornaamste betreffen het beperken van instroom in de WW en het bevorderen van terugkeer op de arbeidsmarkt door het verkorten van de duur van de WW-uitkering. De instroom wordt beperkt door het aanscherpen van de zogeheten wekeneis. Het verkorten van de duur is bedoeld

om vooral ouderen weer aan het werk te krijgen. Dat was overigens ook de doelstelling van het invoeren in 2004 van de sollicitatieplicht voor personen van 57,5 jaar en ouder in 2004. Daarnaast spant het UWV zich, middels re-integratiemiddelen, in voor terugkeer op de arbeidsmarkt. Het aantal beëindigingen in de jaren 2004–2006 nam ten opzichte van 2003 met een derde toe.

Bij de bijstand bleef het aantal personen aan wie een uitkering werd toegekend, met gemiddeld 120 duizend de afgelopen jaren op nagenoeg hetzelfde niveau. Met de invoering van de Wet werk en bijstand is aan de gemeenten grotere verantwoordelijkheid toegekend, zowel in financieel opzicht als wat betreft de bevordering van de uitstroom. In het kader van de re-integratie moeten de gemeenten hulp bieden bij het vinden van werk waardoor de mogelijkheden voor terugkeer op de arbeidsmarkt worden vergroot. Het lijkt er op dat deze grotere verantwoordelijkheid, geholpen door de economische opleving, effect gehad heeft op het verloop van het aantal beëindigde bijstandsuitkeringen. Het aantal personen van wie de bijstandsuitkering werd beëindigd, nam toe van 100 duizend in 2003 tot bijna 160 duizend in 2006.

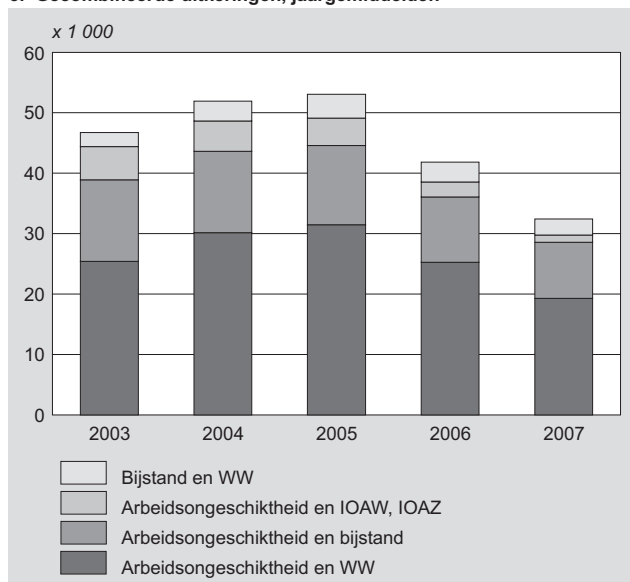
4. Toegekende en beëindigde uitkeringen

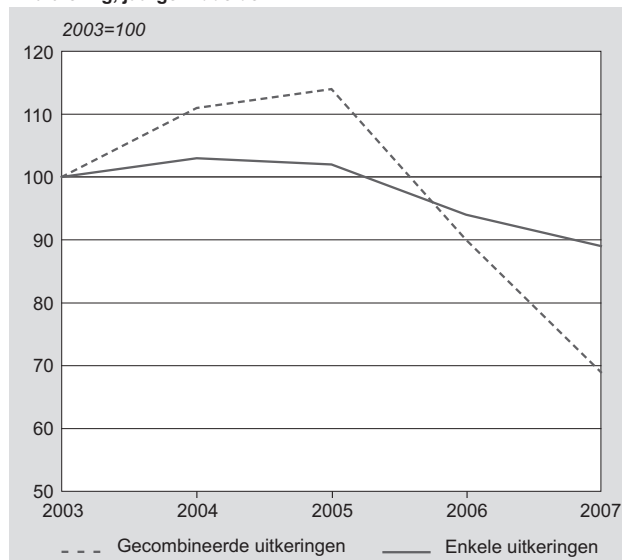
3. Samenloop van uitkeringen

Het overgrote deel van de 1,3 miljoen personen met een uitkering in het eerste halfjaar van 2007 ontving slechts één van de genoemde uitkeringen. Circa 33 duizend personen ontvingen meer dan een uitkering. Het ging bij samenloop van uitkeringen vooral om combinaties van een arbeidsongeschiktheidsuitkering met een van de andere uitkeringen. De meest voorkomende is die van een arbeidsongeschiktheidsuitkering met een werkloosheidsuitkering. Het ging om 59 van elke 100 combinaties. In 32 van de 100 gevallen ging het om een arbeidsongeschiktheidsuitkering samen met een bijstands- of IOAW/IOAZ-uitkering. Aan 8 op de 100 personen werd gelijktijdig een bijstands- en werkloosheidsuitkering verstrekt.

5. Gecombineerde uitkeringen, jaargemiddelden

6. Verloop van het aantal personen met een al of niet gecombineerde uitkering, jaargemiddelden

Ook het aantal personen met meer dan één uitkering vertoonde in de jaren 2003–2007 een dalende tendens. Ontvingen in 2003 gemiddelde 47 duizend personen een combinatie, in 2007 was dat gedaald naar gemiddeld 33 duizend. Met name als gevolg van de wetwijzigingen bij de arbeidsongeschiktheidsregelingen en de bijstand daalden vanaf 2005 de combinaties van deze uitkeringen. Het aantal personen met zowel een arbeidsongeschiktheids- als een IOAW/IOAZ-uitkering daalde relatief zeer sterk, doordat ook bij de IOAW en IOAZ ingrijpende wetwijzigingen werden doorgevoerd. De daling van de combinatie van een arbeidsongeschiktheids- met een werkloosheidsuitkering vindt naast wetwijzigingen ook zijn oorzaak in de gunstige economische ontwikkelingen sedert 2005, die vooral van invloed waren op het beroep op WW.

De wetwijzigingen en de economische ontwikkelingen zijn van invloed op het verloop bij de afzonderlijke soorten uitkeringen. Deze factoren werken bij samenloop van uitkeringen sterker door. De ontwikkeling van het aantal personen met een combinatie van uitkeringen, was daardoor

sterker dan die van het aantal personen met een enkele uitkering. Ontvingen in het eerste halfjaar van 2007 verhoudingsgewijs nog 89 personen een enkele uitkering tegenover 100 in 2003, bij de combinaties van uitkeringen was het aantal personen in het eerste halfjaar van 2007 gedaald tot 69.

4. Situatie voor toekenning en na beëindiging van een uitkering

4.1 Toegekende uitkeringen

In de jaren 2003–2006 ontvingen gemiddeld ongeveer 90 van de 100 personen aan wie een bijstands- of werkloosheidsuitkering werd toegekend, geen uitkering in de maand voorafgaand aan de toekenning. Van elke 100 personen met een dergelijke uitkering waren er dus 10 voorheen afhankelijk van een andere uitkering. Bij de toegekende

Staat 1
Personen met een toegekende bijstands-, arbeidsongeschiktheids-, werkloosheidsuitkering

	2003	2004	2005	2006	2007 1e halfjaar	2003	2004	2005	2006	2007 1e halfjaar
	x 1 000					%				
Personen met een toegekende bijstandsuitkering waarvan voor de toekenning:	122	118	123	127	51	100	100	100	100	100
Geen uitkering	109	104	108	114	45	90	88	88	90	90
Andere uitkering	12	15	15	12	5	10	12	12	10	10
Personen met een toegekende arbeidsongeschiktheidsuitkering waarvan voor de toekenning:	112	114	64	66	24	100	100	100	100	100
Geen uitkering	108	108	59	60	22	96	95	93	92	90
Andere uitkering	5	6	5	6	2	4	5	7	8	10
Personen met een toegekende WW-uitkering waarvan voor de toekenning:	417	481	428	347	161	100	100	100	100	100
Geen uitkering	373	432	389	318	147	89	90	91	92	92
Andere uitkering	44	49	38	29	13	11	10	9	8	8

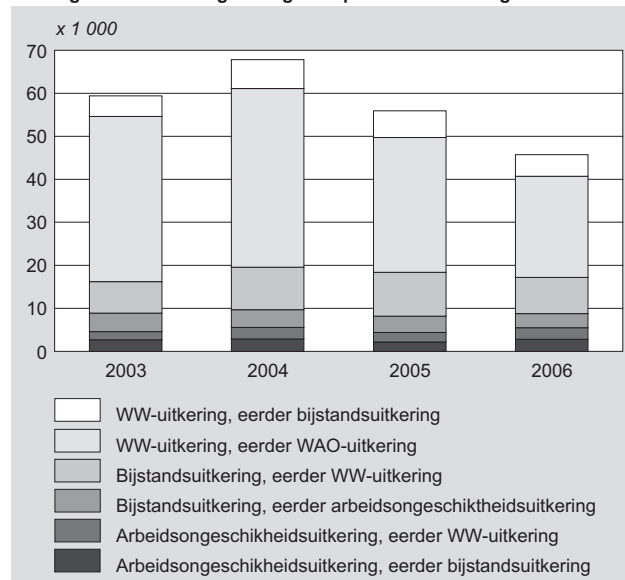
arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ging het om gemiddeld 6 van de 100 personen. Hun aantal is vanaf 2005 wel toegenomen. In het eerste halfjaar van 2007 ontving 10 procent voorafgaand aan de toekenning van een arbeidsongeschiktheidsuitkering, een andere uitkering.

Van elke 100 personen aan wie in de jaren 2003–2006 een bijstandsuitkering werd toegekend, ontvingen hieraan voorafgaand dus gemiddeld 10 personen eerder een uitkering: 7 personen ontvingen een werkloosheidsuitkering en 3 een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Dit waren waarschijnlijk vooral personen die de maximale uitkeringsduur van de werkloosheidsuitkering hebben bereikt. Bij de personen die na de arbeidsongeschiktheidsuitkering terugvielen op een bijstandsuitkering is het aannemelijk dat het veelal personen betrof van wie deze uitkering werd beëindigd als gevolg van de aangescherpte regels en de daarmee samenhangende herkeuringen. Daardoor is in een aantal gevallen het arbeidsongeschiktheidspercentage verlaagd en het recht op een WAO-uitkering geheel of gedeeltelijk beëindigd. Voor zover deze personen geen resterend recht hadden op een werkloosheidsuitkering, konden zij aanspraak maken op een bijstandsuitkering. Om hier een gefundeerde uitspraak over te doen is nader onderzoek noodzakelijk.

Van elke 100 personen aan wie een werkloosheidsuitkering werd toegekend, hadden er 10 eerder vooral een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Gemiddeld 8 van deze 10 personen ontvingen voorafgaand aan de werkloosheidsuitkering een WAO-uitkering. Evenals bij de bijstand kan worden aangenomen dat het personen betreft van wie de arbeidsongeschiktheidsuitkering als gevolg van de aangescherpte eisen werd beëindigd. Zowel bij gedeeltelijk of volledig verlies van deze uitkering, kan men een beroep op een werkloosheidsuitkering doen.

In toenemende mate wordt aan personen die een bijstandsuitkering ontvingen, een arbeidsongeschiktheidsuitkering toegekend. Ging het in 2003 nog om 2 van elke 100 personen die voorafgaand aan de arbeidsongeschiktheidsuitkering bijstand ontvingen. In 2006 was dit aantal verdubbeld en in 2007 zelfs toegenomen tot 7 van elke 100.

7. Toegekende uitkeringen volgend op eerdere uitkeringen

4.2 Beëindigde uitkeringen

Van de personen van wie een uitkering werd beëindigd, maakte een klein deel aanspraak op een andere uitkering. Gemiddeld ging het om 9 van elke 100 personen met een beëindigde uitkering.

Personen met een beëindigde bijstandsuitkering ontvingen in de maand na beëindiging in gemiddeld 4 procent van de gevallen een arbeidsongeschiktheidsuitkering.

Arbeidsongeschikte personen van wie de uitkering werd beëindigd, waren in 5 van de 100 gevallen aangewezen op een andere uitkering. Het ging vooral om een werkloosheidsuitkering.

In vergelijking met de bijstand en de arbeidsongeschiktheidsregelingen maakten relatief veel personen met een beëindigde werkloosheidsuitkering aanspraak op een andere uitkering. In 8 van elke 100 beëindigingen ontvingen zij een arbeidsongeschiktheidsuitkering en in 3 van elke 100 gevallen een bijstandsuitkering.

Staat 2
Personen met een beëindigde bijstands-, arbeidsongeschiktheids-, werkloosheidsuitkering

	2003	2004	2005	2006	2007 1e halfjaar	2003	2004	2005	2006	2007 1e halfjaar
	x 1 000					%				
Personen met een beëindigde bijstandsuitkering	102	115	129	156	64	100	100	100	100	100
waarvan na beëindiging:										
Geen uitkering	96	109	123	147	60	94	94	95	94	94
Andere uitkering	6	7	7	9	4	6	6	5	6	6
Personen met een beëindigde arbeidsongeschiktheidsuitkering	134	122	122	121	44	100	100	100	100	100
waarvan na beëindiging:										
Geen uitkering	128	116	114	115	42	96	95	94	94	95
Andere uitkering	6	6	7	7	2	4	5	6	6	5
Personen met een beëindigde WW-uitkering	341	435	446	410	179	100	100	100	100	100
waarvan na beëindiging:										
Geen uitkering	297	383	397	366	162	87	88	89	89	90
Andere uitkering	44	53	49	44	17	13	12	11	11	10

Bij alle uitkeringssoorten gaat het overwegend om uitkeringen die voorafgaand aan de beëindiging tegelijk met de uitkering waarop men terugviel, werden verstrekt.

Technische toelichting

De gegevens zijn voor wat betreft de bijstand (WWB) en de daaraan gerelateerde uitkeringen IOAW en IOAZ, gebaseerd op de opgaven van de Nederlandse gemeenten. Voor wat betreft de arbeidsongeschiktheid (WAO, WAZ, Wajong) en werkloosheid (WW), gaat het om opgaven van de Uitvoeringsinstelling Werknemersverzekeringen (UWV). Per 1 januari 2006 is de WAO vervangen door de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Over personen die een WIA-uitkering ontvangen zijn geen gegevens opgenomen.

Personen met een uitkering

In dit artikel worden gegevens gepubliceerd over personen met een bijstands-, arbeidsongeschiktheids- of werkloosheidsuitkering. Ontvangt iemand meer dan een uitkering, bijvoorbeeld een bijstands- en werkloosheidsuitkering, dan telt deze persoon eenmaal mee. In de deelpopulaties telt deze persoon voor beide uitkeringen wel mee. Bovendien is er in het kader van de uitkering een betaling verricht. Uitkeringen waarvoor, door wat voor omstandigheid ook, geen betaling wordt gedaan, blijven buiten beschouwing. De persoonsgegevens zijn op persoonsniveau gekoppeld met de bestanden van de Gemeentelijke basisadministratie (GBA). De hier gepubliceerde gegevens wijken af van de gebruikelijke publicaties over deze uitkeringen. Daarin komen namelijk gegevens over de aantallen uitkeringen voor.

Lopende, toegekende en beëindigde uitkeringen

Voor de zogeheten lopende uitkeringen geldt als peilmoment iedere laatste vrijdag van de maand, met uitzondering van december. In deze maand geldt de laatste vrijdag voor de kerst als peilmoment. Wie op dat moment een betaling ontving, wordt geteld als persoon met een uitkering.

Als toegekende uitkering wordt beschouwd de uitkering die op de laatste vrijdag van de verslagmaand in de bestanden voorkwam en niet op de laatste vrijdag van de voorgaande maand.

Een beëindigde uitkering kwam daarentegen wel voor op de laatste vrijdag van de voorgaande maand en niet meer op de laatste vrijdag van de verslagmaand.

Samenloop van uitkeringen

Het aantal personen met een lopende, toegekende of beëindigde uitkeringen wordt per deelpopulatie (WWB, AO, WW en IOAW en IOAZ) vastgesteld.

Een persoon kan meer dan een uitkering ontvangen. Wanneer dat binnen een deelpopulatie het geval is, dan wordt

deze persoon eenmaal geteld. Gaat het om samenloop tussen bijvoorbeeld een bijstands- en WW-uitkering dan telt deze persoon per deelpopulatie steeds als een persoon met een dergelijke uitkering. In de totale populatie wordt deze persoon echter als één persoon met, weliswaar, een combinatie van uitkeringen aangemerkt.

Bij overgang van de ene deelpopulatie naar de andere wordt een persoon per deelpopulatie respectievelijk aangemerkt als een persoon met een toegekende en beëindigde uitkering, maar in de totale populatie als een persoon met een lopende uitkering.

Begrippen

Personen met een uitkering

Personen die een bijstands-, arbeidsongeschiktheids-, werkloosheids- of IOAW/IOAZ-uitkering of een combinatie van deze uitkeringen ontvangen.

Autochtonen

Personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren.

Allochtonen

Personen van wie ten minste een ouder in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (tweede generatie).

Westerse allochtonen

Tot deze categorie behoren allochtonen uit Europa, Noord-Amerika, Oceanië, Indonesië en Japan.

Niet-westerse allochtonen

Tot deze categorie behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaaleconomische en culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in voormalig Nederlands Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Sociaal Statistisch Bestand (SSB)

Er is een toenemende behoefte aan samenhangende informatie over belangrijke ontwikkelingen in de samenleving. Deze samenhangende informatie kan voor een groot deel worden gehaald uit het SSB. De kern van het SSB bestaat uit een aantal onderling gekoppelde registers, waarin demografische en sociaaleconomische gegevens zijn op-

genomen. Door de registers onderling te koppelen, is een groot aantal gegevens over personen, banen en uitkeringen integraal beschikbaar. Omdat vrijwel alle registers in het SSB integraal zijn, kan meer en betrouwbaarder informatie worden samengesteld. Over het algemeen zijn de registers van goede kwaliteit. Toch is grondige analyse, de zogeheten micro-integratie, van de beschikbare gegevens nodig. Zo worden de verschillende bronnen met elkaar vergeleken waardoor fouten in de bronnen kunnen worden opgespoord en verbeterd.

Zie voor uitgebreide informatie:

<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/informatie/onderzoekers/ssb>

De voornaamste wetswijzigingen

Wet werk en bijstand (WWB)

Per 1 januari 2004 is de algemene bijstandswet vervangen door de Wet werk en bijstand (WWB). De herziening was bedoeld om het aantal bijstandsuitkeringen te verminderen door de toegang tot betaalde arbeid te vergroten.

Meer nog dan in de Abw is er voor de gemeenten een grotere, actieve rol weggelegd. Zowel in financieel opzicht als wat betreft de bevordering van de uitstroom hebben de gemeenten een grotere verantwoordelijkheid. In het kader van de re-integratie moeten de gemeenten hulp bieden bij het vinden van werk waardoor de mogelijkheden voor terugkeer op de arbeidsmarkt worden vergroot. Evenals bij de Abw geldt bij de WWB de eigen verantwoordelijkheid voor bijstandsontvangers. Wie kan werken, moet werken. In principe moet alle werk worden geaccepteerd ongeacht opleiding of werkervaring. De voorheen geldende term *passende arbeid* is daarmee vervangen door *algemeen geaccepteerde arbeid*. Voor alles geldt dat werk voor inkomen uit uitkering gaat. Men is dan ook verplicht om naar betaald werk te zoeken of om een re-integratietraject te volgen.

Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)

Vanaf 1 januari 2006 is gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid geen grond meer om in aanmerking te komen voor een IOAW-uitkering. Personen die voor 1 januari 2006 een IOAW-uitkering ontvingen, hebben recht op een toeslag in het kader van de Toeslagenwet.

Per 1 oktober 2006 is de kortdurende werkloosheidsuitkering vervallen. Daarmee verviel de tweede grond voor recht op een IOAW-uitkering. Bovendien is er nog slechts recht op een IOAW-uitkering als de werkloosheid voor 1 oktober 2006 is aangevangen. Werkloze werknemers, die geen recht meer hebben op een WW-uitkering, kunnen in aanmerking komen voor een uitkering in het kader van de Wet inkomensvoorziening oudere werklozen (IOW).

Per 1 januari 2007 kan een groep voormalig arbeidsongeschikten aanspraak maken op IOAW. Het gaat om personen van 50 jaar en ouder van wie tijdens de duur van de loongerelateerde WGA-uitkering het arbeidsongeschiktheidspercentage daalt tot onder 35 procent en vervolgens geen recht meer hebben op een loonaanvulling- of vervolgutkering.

Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)

Vanaf 1 januari 2006 is gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid geen grond meer om in aanmerking te komen voor een IOAZ-uitkering. Personen die voor 1 januari 2006 een IOAZ-uitkering ontvingen, hebben recht op een toeslag in het kader van de Toeslagenwet. Personen die voor 1 januari 2006 een IOAZ-uitkering ontvingen, hebben recht op een toeslag in het kader van de Toeslagenwet.

Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)

Met ingang van 1 januari 2004 is in de ziektewet vastgelegd dat werkgevers verplicht zijn het loon gedurende twee jaar door te betalen aan werknemers die na deze datum arbeidsongeschikt zijn geworden. Eerder was deze zogeheten wachtijd een jaar. De verlenging van de wachtijd heeft natuurlijk gevolgen voor de WAO. Het aantal toegekende uitkering zal afnemen.

Per 1 oktober 2004 zijn de regels waarmee de mate van arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld, verscherpt. Deze strengere regels gelden ook voor de toen geldende regelingen. Personen die toen jonger dan 50 jaar waren, worden dan ook voor herbeoordeling opgeroepen. Als de uitkering wordt beëindigd, dan zal werk gezocht moeten worden. Het UWV en CWI bieden daarbij ondersteuning. Eventueel zal een WW-uitkering moeten worden aangevraagd of een beroep worden gedaan op de Wet tijdelijke inkomensregeling inkomensgevolgen herbeoordeelde arbeidsongeschikten (TRI).

Per 1 januari 2006 is de WAO vervangen door de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). De WAO blijft gelden voor personen die voor 1 januari 2004 arbeidsongeschikt zijn geworden. Veel meer dan bij de WAO staat bij de nieuwe wet werk voorop. Slechts aan degenen die werkelijk niet meer aan de slag kunnen, wordt inkomensbescherming geboden. De WIA kent twee regelingen, namelijk de 'inkomensvoorziening voor volledig en duurzaam arbeidsongeschikten' en de regeling 'werkherleving gedeeltelijk arbeidsongeschikten'. Volledig ongeschikt is degene die niet meer dan 20 procent van het gewoonlijk verdiende loon kan verdienen en duurzaam ongeschikt is degene bij wie op de lange termijn slechts geringe kans is op herstel. Gaan deze twee criteria beide niet op, dan is men gedeeltelijk arbeidsongeschikt. Anders dan bij de WAO moet de gedeeltelijk arbeidsongeschikte in de 39 weken voorafgaand aan het recht op uitkering ten minste 26 weken hebben gewerkt of een WW-uitkering hebben ontvangen.

Werkgevers en werknemers worden met financiële prikkels geactiveerd er alles aan te doen om gedeeltelijk arbeidsgeschikten aan het werk te houden of te helpen.

Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ)

Per 1 augustus 2004 is deze wet vervallen. Zelfstandigen, beroepsbeoefenaren, directeuren-groottaandeelhouders en meewerkende echtgenoten zullen zich particulier tegen de gevolgen van arbeidsongeschiktheid moeten verzekeren. De WAZ blijft gelden voor personen die voor 1 augustus 2004 een uitkering ontvingen.

Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong)

Per 1 oktober 2004 zijn de regels waarmee de mate van arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld, verscherpt. Deze strengere regels gelden ook voor de toen geldende regelingen. Personen die toen jonger dan 50 jaar waren, worden dan ook voor herbeoordeling opgeroepen. Als de uitkering wordt beëindigd, dan zal werk gezocht moeten worden. Het UWV en CWI bieden daarbij ondersteuning. Eventueel zal een WW-uitkering moeten worden aangevraagd of een beroep worden gedaan op de tijdelijke inkomensregeling inkomensgevolgen herbeoordeelde arbeidsongeschikten (TRI).

Werkloosheidswet (WW)

Vanaf 2006 zijn veranderingen in het kader van 'werk voor inkomen' in de WW doorgevoerd. De voornaamste, recente wijzigingen betreffen het beperken van instroom in de WW en het bevorderen van terugkeer op de arbeidsmarkt door het verkorten van de duur van de WW-uitkering. De instroom wordt beperkt door het aanscherpen van de zogeheten wekeneis. In plaats van in

39 weken moet in 36 weken voorafgaand aan de werkloosheid gedurende ten minste 26 weken gewerkt zijn. Wanneer aan deze eis wordt voldaan, ontstaat recht op een uitkering van drie maanden. Eerder bedroeg deze periode zes maanden. Heeft men bovendien gedurende vier jaar in de afgelopen vijf jaar ten minste 52 dagen gewerkt, dan ontstaat recht op een uitkering die, afhankelijk van het arbeidsverleden, maximaal 38 maanden kan duren. Voor de aanpassing van de WW kon de maximale duur van de uitkering oplopen tot vijf jaar.

Het verkorten van de duur is vooral bedoeld om ook ouderen weer aan het werk te krijgen. Dat was overigens ook de doelstelling van het invoeren van de sollicitatieplicht voor personen van 57,5 jaar en ouder in 2004. De WW wordt niet slechts als een loondervingsuitkering gezien maar veeleer als een brug tussen twee banen.

Werknemers die op of na 1 oktober 2006 werkloos zijn geworden, 50 jaar of ouder zijn en meer dan drie maanden een WW-uitkering hebben ontvangen, komen in aanmerking voor een tijdelijke voorziening, namelijk de Wet inkomensvoorziening ouder werknemers (IOW).

Noten in de tekst

- ¹⁾ De in dit artikel gepresenteerde cijfers over uitkeringen zijn dan ook niet vergelijkbaar met die in het artikel 'Langdurig met een uitkering' elders in dit blad, waarin gebruik gemaakt is van cijfers uit het SSB. Een ander verschil is dat in het laatstgenoemde artikel voor de cijfers steeds als peildatum de laatste vrijdag van september wordt gehanteerd, terwijl het in het onderhavige artikel om (half)jaarsgemiddelden gaat.
- ²⁾ De kwartaalcijfers zijn vooralsnog beschikbaar op de themapagina 'Arbeid en sociale zekerheid' op www.cbs.nl, onder 'cijfers, maatwerk'. In de loop van 2008 zullen de cijfers regulier op StatLine beschikbaar komen

Tabel 1
Personen met een bijstands-, arbeidsongeschiktheids-, werkloosheids- en IOAW/IOAZ-uitkering, jaargemiddelden

	2003	2004	2005	2006	2007
<i>x 1 000</i>					
Totaal 1)	1 499	1 546	1 530	1 413	1 321
Geslacht					
Mannen	760	786	773	707	656
Vrouwen	736	757	755	703	663
Leeftijd					
15 tot 25 jaar	73	80	78	69	63
25 tot 35 jaar	215	222	205	168	143
35 tot 45 jaar	304	320	319	282	251
45 tot 55 jaar	373	381	383	361	337
55 tot 65 jaar	504	510	510	497	489
65 jaar en ouder	28	30	32	34	35
Herkomstgroepering					
Autochtoon	1 066	1 090	1 076	989	923
Westers allochtoon	152	157	155	142	132
Niet-westers allochtoon	278	296	297	279	263
w.o.					
Marokkanen	57	61	61	58	56
Turken	67	70	69	64	60
Surinamers	53	57	56	53	50
Antillianen en Arubanen	21	22	22	20	18
overige niet-westerse allochtonen	80	86	87	84	79
onbekend	3	3	3	2	2
Generatie					
Eerste generatie allochtoon	327	343	343	322	303
Tweede generatie allochtoon	103	109	109	100	92
Samenloop uitkeringen					
Alleen bijstand	393	404	403	388	367
Alleen arbeidsongeschiktheid	860	845	812	761	736
Alleen WW	171	221	242	208	174
Alleen IOAW of IOAZ	28	24	19	14	11
Bijstand en arbeidsongeschiktheid	13	13	13	11	9
Bijstand en WW	2	3	4	3	3
Arbeidsongeschiktheid en WW	25	30	31	25	19
Arbeidsongeschiktheid en IOAW of IOAZ	5	5	5	2	1
Overige combinaties	1	1	1	0	0

1) Inclusief onbekend. Ten gevolge van afronding en het ontbreken van de categorie 'onbekend' in de tabel, kan de som van de aantallen per onderverdeling afwijken van het totaal.

Tabel 2
Personen met een toegekende of beëindigde bijstands-, arbeidsongeschiktheids-, werkloosheids- en IOAW/IOAZ-uitkering, jaartotalen

	Toegekende uitkeringen					Beëindigde uitkeringen				
	2003	2004	2005	2006	2007 (1e halfjaar)	2003	2004	2005	2006	2007 (1e halfjaar)
<i>x 1 000</i>										
Totaal ¹⁾	590	643	557	495	215	528	613	639	635	265
Geslacht										
Mannen	328	345	296	253	111	292	332	342	328	140
Vrouwen	260	294	259	240	103	232	277	291	301	123
Leeftijd										
15 tot 25 jaar	88	95	85	64	26	61	77	77	60	23
25 tot 35 jaar	170	177	152	119	50	138	166	172	146	57
35 tot 45 jaar	150	163	148	135	59	123	147	163	172	71
45 tot 55 jaar	109	124	106	104	49	90	102	106	125	58
55 tot 65 jaar	67	77	61	66	30	106	111	109	119	52
65 jaar en ouder	4	3	4	6	2	6	6	6	8	2
Herkomstgroepering										
Autochtoon	397	442	374	324	141	366	424	435	423	177
Westers allochtoon	65	69	59	53	23	58	66	67	68	29
Niet-westers allochtoon	126	129	122	118	49	100	119	131	139	57
w.o.										
Marokkanen	22	24	23	23	9	17	21	25	27	10
Turken	29	30	28	28	11	24	28	31	34	13
Surinamers	23	25	23	20	9	19	23	25	25	10
Antillianen en Arubanen	12	12	11	9	4	10	12	12	12	5
overige niet-westerse allochtonen	40	38	37	37	16	30	35	38	42	18
onbekend	2	4	3	1	1	4	4	6	5	3
Generatie										
Eerste generatie allochtoon	138	139	129	125	53	113	131	140	151	62
Tweede generatie allochtoon	53	58	52	45	20	45	55	58	56	23
Samenloop uitkeringen										
Alleen bijstand	108	103	107	114	45	95	108	121	146	60
Alleen arbeidsongeschiktheid	105	106	58	60	21	126	113	112	113	41
Alleen WW	371	429	388	317	147	296	381	395	364	161
Alleen IOAW of IOAZ	3	2	2	3	1	8	8	7	9	2
Bijstand en arbeidsongeschiktheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijstand en WW	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0
Arbeidsongeschiktheid en WW	2	2	1	0	0	1	1	1	1	0
Arbeidsongeschiktheid en IOAW of IOAZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige combinaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

¹⁾ Inclusief onbekend. Ten gevolge van afronding en het ontbreken van de categorie 'onbekend' in de tabel, kan de som van de aantallen per onderverdeling afwijken van het totaal.

Arbeidsmarktmobiliteit van ouderen

Jan-Willem Bruggink en Clemens Siermann

Werkenden van 45 jaar of ouder zijn weinig mobiel op de arbeidsmarkt. Binnen deze groep neemt de mobiliteit af met het stijgen van de leeftijd. Mobiliteit onder ouderen komt het minst voor onder mensen met een baan op middelbaar beroepsniveau en met een vast dienstverband. Relatief veel mobiliteit onder ouderen is er in de bedrijfsklassen horeca en zakelijke dienstverlening. Mobiele ouderen in de leeftijdscategorie 55–64 jaar werken gemiddeld minder uren per week dan die in de leeftijdscategorie 45–54 jaar.

1. Inleiding

De beroepsbevolking vergrijst. In 1996 viel 34,1 procent van de beroepsbevolking in de leeftijdscategorie 45–64 jaar. In 2006 was dit opgelopen tot 39,5 procent. De regering streeft naar een meer dynamische arbeidsmarkt en een hogere participatie van ouderen. In dit artikel wordt de arbeidsmarktmobiliteit van werkende ouderen belicht. Hoeveel ouderen vinden een baan of wisselen van baan? Hoe lang zijn ouderen al actief in hun baan? En waarin onderscheidt de mobiele oudere zich van de niet-mobiele?

Methode

Op basis van de Enquête Beroepsbevolking 2006 is gekeken naar de ouderen die deel uitmaken van de werkzame beroepsbevolking. Onder ouderen wordt in dit geval de leeftijdsgroep van 45 tot en met 64 jaar verstaan. Voor een goede analyse wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen de groepen 45–54-jarigen en 55–64-jarigen.

Paragraaf 2 beschrijft de aantallen baanvinders en baanwisselaars. Baanvinders zijn mensen die korter dan een jaar geleden in hun huidige baan begonnen zijn. Binnen de groep van baanvinders zijn de baanwisselaars te onderscheiden. Dit zijn mensen die vanuit een substantiële baan overgestapt zijn naar een andere baan, waarbij de periode tussen beide banen niet meer dan drie maanden mag beslaan. Een substantiële baan is een baan van twaalf uur of meer per week. Iemand die minder dan vier jaar in de huidige baan¹⁾ zit, is bestempeld als mobiel. Langer dan vier jaar wordt gezien als niet mobiel. De groep mobiele werkenden is verder opgedeeld in een groep die in de huidige baan minder dan een jaar actief is (recent mobiel) en een groep die daarin tussen de één en de vier jaar actief is (niet-recent mobiel). De groep recent mobiele werkenden komt daarmee overeen met de groep baanvinders. Mobiliteit zegt overigens niets over de achterliggende drijfveren. Zowel (her-)intreding op de arbeidsmarkt, gedwongen ontslag als vrijwillige baanwisseling kunnen ten grondslag liggen aan mobiliteit. In paragraaf 3 worden de aantallen mobiele ouderen beschreven. Paragraaf 4 behandelt de eigenschappen van werkende ouderen, waarbij de groepen recent mobiel, niet-recent mobiel en niet-mobiel worden onderscheiden. Para-

graaf 5 gaat in op de samenhang van de achtergrondvariabelen die in de voorgaande paragrafen zijn behandeld.

2. Dynamiek neemt af met leeftijd

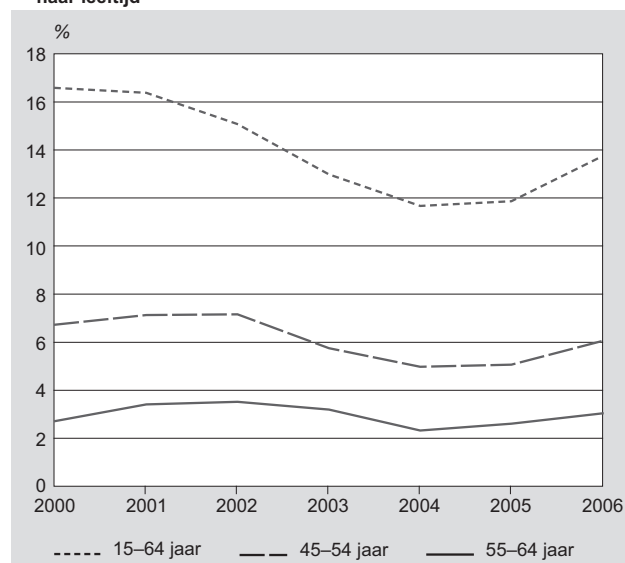
In 2006 waren er 131 duizend baanvinders van 45 jaar of ouder. Van hen waren er 25 duizend ouder dan 55 jaar. Dit betekent dat 6,1 procent van de werkzame beroepsbevolking van 45–54 jaar baanvinder was. In de leeftijdsklasse 55–64 jaar was dit 3 procent.

Een deel van deze oudere baanvinders was baanwisselaar. In de groep 45–54 jaar was bijna 3 procent van de werkzame beroepsbevolking baanwisselaar en bij de oudste groep was dit 1,1 procent. Dit betekent dat 48 procent van de baanvinders van 45–54 jaar tevens baanwisselaar was. Bij de 55–64-jarigen was dit 36 procent.

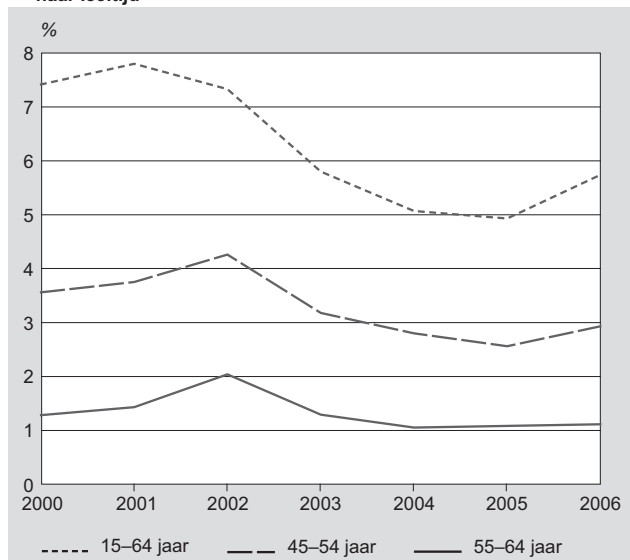
In vergelijking met de totale werkzame beroepsbevolking zijn de aantallen baanvinders en baanwisselaars onder ouderen beperkt. In 2006 waren er in totaal 972 duizend baanvinders. Dat is bijna 14 procent van de werkzame beroepsbevolking. Van deze baanvinders waren er 406 duizend baanwisselaars, ofwel 42 procent van de baanvinders. Dat is bijna 6 procent van de werkzame beroepsbevolking.

Er is niet alleen een relatie tussen leeftijd en het aantal baanvinders/wisselaars. De samenhang met de economische ontwikkeling is ook sterk. Aan het eind van de conjuncturele piek rond de eeuwwisseling was er veel meer dynamiek op de arbeidsmarkt dan in 2005 na enkele jaren van economische stagnatie. In 2006 ging de dynamiek weer wat omhoog, in lijn met de oplevende economie. Deze relatie tussen conjunctuur en arbeidsmarktdynamiek is zowel te zien bij de totale beroepsbevolking als bij de oudere groepen werkenden. Ouderen reageren echter wel wat trager op de ontwikkelingen in de economie.

1. Baanvinders als percentage van de werkzame beroepsbevolking naar leeftijd

2. Baanwisselaars als percentage van de werkzame beroepsbevolking naar leeftijd

3. Oudere werkende al lange tijd werkzaam in dezelfde werkkring

Op basis van de baanduur is een onderscheid gemaakt tussen mobiele en niet-mobiele oudere werkenden. Als iemand korter dan vier jaar in de huidige baan actief is, wordt hij/zij aangemerkt als mobiel. Bij een baanduur van vier jaar of langer geldt iemand als niet mobiel.

In 2006 waren mensen van 45-64 jaar relatief weinig mobiel op de arbeidsmarkt. Binnen deze groep neemt de mobiliteit af met het stijgen van de leeftijd. Waar van de gehele werkzame beroepsbevolking ruim een derde mobiel was, gold dit nog maar voor minder dan een vijfde van de werkende 45-54-jarigen, ofwel 316 duizend mensen. Bij de leeftijdsgroep van 55-64 jaar was zelfs 90 procent niet mobiel. De groep mobiele werkenden bestond er uit 83 duizend mensen.

Dat de groep ouderen die meer dan vier jaar in de huidige baan actief is inderdaad weinig mobiel was blijkt uit de gemiddelde baanduur. Werkenden van 45-64 jaar die al langer dan vier jaar in hun huidige baan zaten, hadden die baan gemiddeld al 19 jaar.

In de leeftijdscategorie 45-54 jaar waren vrouwen iets vaker mobiel, in de oudste categorie waren ze juist minder mobiel. In de jongere categorie was er relatief vaak sprake van herintredende vrouwen.

Binnen de groep die mobiel is op de arbeidsmarkt is een onderscheid gemaakt in een groep die recent, het laatste jaar, mobiel was en een groep die al tussen de één en vier jaar in de huidige baan actief is en dus niet recent mobiel was.

Het aantal werkenden dat één tot vier jaar in de huidige baan zat was minder dan drie keer zo hoog als het aantal mensen dat korter dan een jaar in de huidige baan actief was. Deels komt dit doordat het aantal baanvinders in

2006 hoger was dan in de jaren daarvoor, dankzij de gunstige economische omstandigheden. Deels komt dat ook omdat dezelfde mensen meerdere keren baanvinders waren in een periode van vier jaar. Dit laatste gebeurt minder naarmate de leeftijd van de werkende oploopt. Voor de gehele werkzame beroepsbevolking gold dat de groep mensen die tussen de één en vier jaar in de huidige baan actief was ongeveer anderhalf keer zo groot was als de groep die recent mobiel was. Voor de 45-54-jarigen was deze verhouding 2,0:1 en voor de oudste groep 2,3:1.

Ouderen die mobiel zijn op de arbeidsmarkt zetten die stap dus meestal voor langere tijd. Jobhoppen komt onder hen maar weinig voor. Binnen de groep mobiele oudere lijken mannen nog iets vaker geneigd meerdere arbeidsmarktbevegingen te maken dan vrouwen, vooral bij de werkenden van 55-64 jaar.

Staat 1
Baanmobiliteit naar leeftijd en geslacht, 2006

	Recent mobiel	Niet-recent mobiel	Niet- mobiel	Verhouding niet-recent mobiel: recent- mobiel	Verhouding niet-mobiel: mobiel
15-64 jaar					
	x 1 000				
Totaal	973	1 435	4 579	1,5	1,9
Mannen	537	785	2 679	1,5	2,0
Vrouwen	436	650	1 900	1,5	1,7
	%				
Totaal	13,9	20,5	65,5		
Mannen	13,4	19,6	67,0		
Vrouwen	14,6	21,8	63,6		
45-54 jaar					
	x 1 000				
Totaal	106	210	1 414	2,0	4,5
Mannen	60	111	834	1,9	4,9
Vrouwen	46	98	581	2,1	4,0
	%				
Totaal	6,1	12,1	81,7		
Mannen	6,0	11,1	83,0		
Vrouwen	6,4	13,6	80,1		
55-64 jaar					
	x 1 000				
Totaal	25	58	740	2,3	8,9
Mannen	18	39	479	2,1	8,4
Vrouwen	7	20	262	2,8	9,7
	%				
Totaal	3,1	7,0	89,9		
Mannen	3,4	7,2	89,4		
Vrouwen	2,4	6,8	90,8		

4. Welke ouderen zijn mobiel?

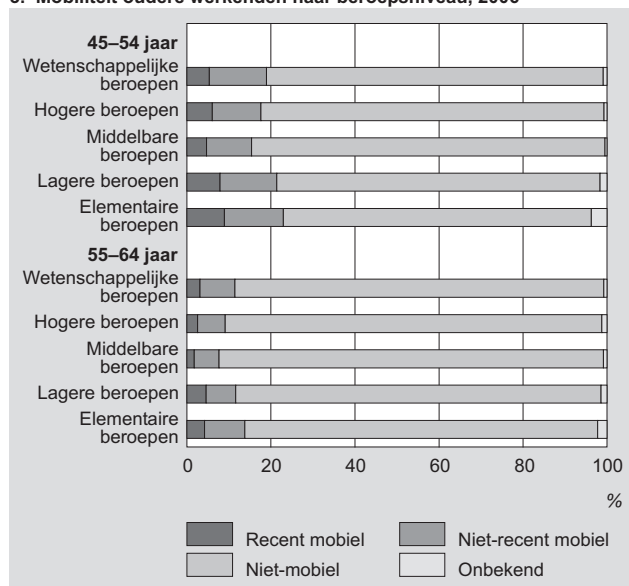
Hoewel arbeidsmarktmobiliteit onder ouderen minder vaak voorkomt is er toch een groep die op hogere leeftijd nog een baan vindt, al dan niet na een overstap uit een eerdere

baan. Deze groep mobiele ouderen onderscheidt zich in een aantal aspecten van de groep niet-mobiele werkenden.

4.1 Beroepsniveau

Mobiliteit van oudere werkenden hangt samen met het niveau van het werk. In beroepen van middelbaar niveau was de mobiliteit in 2006 het kleinst. Vooral in de lagere en in iets mindere mate in de hogere beroepsniveaus lag de mobiliteit hoger. Dit gold voor zowel 45–54-jarigen als voor 55–64-jarigen. Overigens werkte 38 procent van de ouderen in een beroep van middelbaar niveau, waarmee het de grootste groep was.

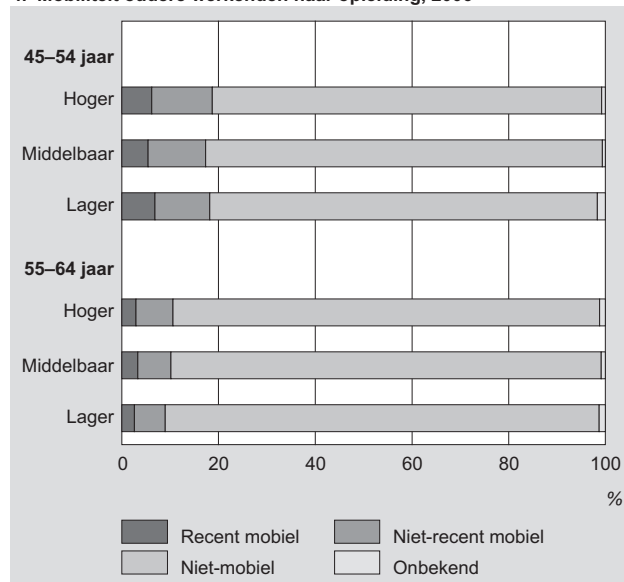
3. Mobiliteit oudere werkenden naar beroepsniveau, 2006

4.2 Opleiding

Het patroon dat zichtbaar is bij het beroepsniveau zien we in mindere mate ook bij het opleidingsniveau van de wer-

4. Mobiliteit oudere werkenden naar opleiding, 2006

kenden. In de groep 45–54-jarigen is te zien dat mensen met een middelbaar opleidingsniveau in 2006 het minst mobiel waren. Hoog- en laagopgeleiden waren iets mobieler. Bij de 55-plusser waren de laagopgeleiden het minst mobiel. Het opleidingsniveau hangt samen met het beroepsniveau, maar dit verband wordt zwakker naarmate het langer geleden is dat de opleiding werd afgerond.

4.3 Bedrijfsklasse

Op de arbeidsmarkt zijn er forse verschillen in mobiliteit per bedrijfsklasse. Zo is een lange baanduur van werkenden gebruikelijker in de landbouw, bij de overheid en in het onderwijs, terwijl korte baanduren veel voorkomen in de horeca, de zakelijke dienstverlening en de handel.

Ook bij ouderen zijn er verschillen in mobiliteit naar bedrijfsklasse. De mobiliteit onder ouderen was in iedere bedrijfsklasse weliswaar lager dan in de totale beroepsbevolking, maar de verschillen tussen de klassen vertonen

Staat 2
Mobiliteit oudere werkenden naar bedrijfsklasse, 2006

	Recent mobiel		Niet-recent mobiel		Niet-mobiel		Onbekend	
	45–64 jaar	15–64 jaar	45–64 jaar	15–64 jaar	45–64 jaar	15–64 jaar	45–64 jaar	15–64 jaar
	%							
Totaal	5,1	13,8	10,4	20,3	83,4	64,7	1,1	1,2
Landbouw, jacht en bosbouw	2,5	10,4	4,8	13,5	91,8	74,9	0,9	1,2
Industrie	4,8	12,1	9,9	17,3	84,3	69,7	0,9	1,0
Energie	3,0	13,7	6,8	15,3	87,3	69,2	2,8	1,9
Bouwnijverheid	5,7	14,8	9,3	17,9	83,8	66,6	1,1	0,7
Reparatie consumentenartikelen en handel	5,1	14,8	10,3	22,7	83,7	61,2	0,9	1,3
Horeca	7,0	25,2	14,5	26,8	77,2	44,9	1,2	3,1
Vervoer, opslag en communicatie	6,5	14,7	9,8	20,0	82,5	64,2	1,2	1,1
Financiële instellingen	3,8	13,4	6,9	19,3	88,7	66,6	0,6	0,7
Zakelijke dienstverlening	7,8	19,4	13,9	23,9	76,8	55,4	1,5	1,3
Openbaar bestuur, overheid	3,8	9,6	8,0	17,2	87,6	72,7	0,6	0,5
Onderwijs	3,3	8,3	7,1	18,4	88,5	72,2	1,1	1,1
Gezondheids- en welzijnszorg	4,7	11,5	12,9	20,8	81,3	66,5	1,1	1,2
Overige dienstverlening	4,1	13,3	9,5	20,3	85,5	64,3	0,9	2,1

overeenkomsten met die van de gehele arbeidsmarkt. Ook ouderen waren in 2006 vaak minder mobiel in de landbouw en het onderwijs en juist vaker mobiel in de horeca en de zakelijke dienstverlening.

Toch zijn er ook bedrijfsklassen waar de mobiliteit van ouderen afwijkt van het totale patroon. Zo waren er in de klassen zorg en industrie relatief veel mobiele ouderen. Aan de andere kant vielen de ouderen op die werkzaam zijn bij financiële instellingen. Zij waren erg weinig mobiel, terwijl de gemiddelde werknemer in deze bedrijfsklasse een middenpositie innam op het gebied van mobiliteit.

4.4 Dienstverband

De arbeidsmarktmobiliteit van ouderen hangt ook samen met het dienstverband. Ouderen van 45–54 jaar met een vast dienstverband waren in 83 procent van de gevallen niet mobiel. In de leeftijdsgroep van 55–64 was dit zelfs 91 procent. Hetzelfde patroon gold voor de ouderen die als zelfstandige werkten.

Bij de ouderen met een flexibel dienstverband was veel vaker sprake van mobiliteit. In de leeftijdsgroep 45–54 jaar was 36 procent recent mobiel en nog eens 24 procent niet-recent mobiel. In de leeftijdsgroep van 55–64 jaar met een flexibel dienstverband was de mobiliteit iets lager, maar was toch nog 43 procent korter dan vier jaar actief in de huidige baan.

Flexibele dienstverbanden kwamen het meest voor bij recent mobiele ouderen. In de leeftijdsgroep 45–54 jaar werkte 24 procent van de recent mobilen in een dergelijk dienstverband, bij de oudste groep zelfs 34 procent. Van deze werkenden met een flexibel dienstverband was bijna de helft uitzendkracht. Ruim een kwart had (nog) geen vast dienstverband. De rest was oproepkracht of had geen vaste uren.

Het aandeel vaste dienstverbanden was het kleinst bij de oudste groep mobiele werkenden. Als 55–64-jarigen nog een (andere) baan vonden, was dat vaak geen vaste baan.

4.5 Arbeidsduur per week

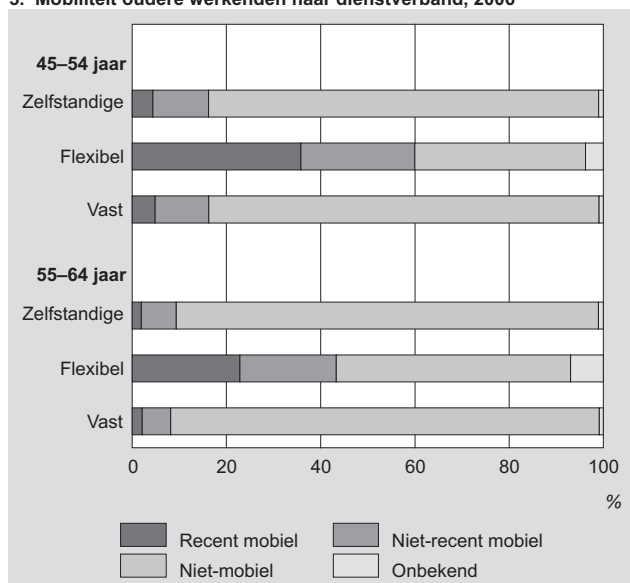
Werkenden van 55 jaar of ouder die nog mobiel waren op de arbeidsmarkt werkten minder uren per week dan gemiddeld. Als de baanduur korter was dan vier jaar werkten zij in 2006 gemiddeld ruim 31 uur. Mobiele werkenden van 45–54 jaar werkten gemiddeld bijna 34 uur per week, wat nauwelijks minder is dan het gemiddelde over de gehele arbeidsmarkt. Mensen die niet mobiel zijn werkten gemiddeld ruim 35 uur. Leeftijd speelde hier geen rol.

Mogelijk hebben oudere (her)betreders van de arbeidsmarkt niet meer de ambitie om voltijds aan de slag te gaan.

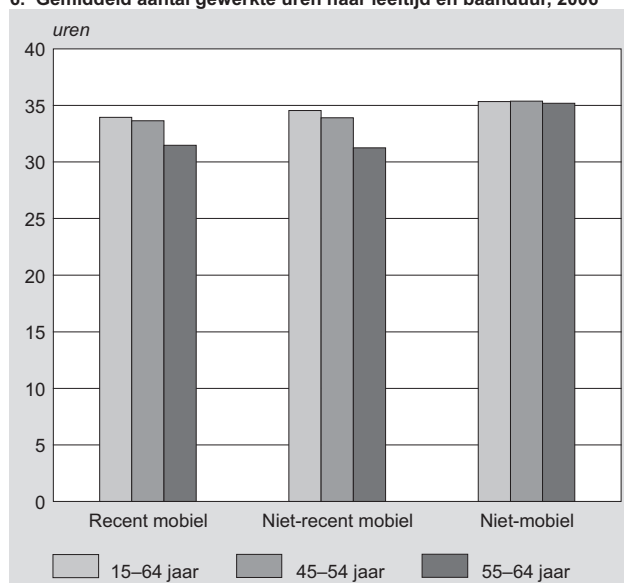
5. Netto-effecten van achtergrondvariabelen

In de voorgaande paragrafen zijn telkens van verschillende achtergrondvariabelen de afzonderlijke relaties met het mobiliteitsgedrag beschreven. Naast leeftijd en geslacht ging het daarbij om de variabelen beroepsniveau, opleiding, bedrijfsklasse, dienstverband en arbeidsuren per week. Om de netto-effecten van deze variabelen te achterhalen en om de omvang van hun bijdrage aan mobiliteit te kunnen bepalen, zijn logistische regressieanalyses uitgevoerd. Daarbij zijn de categorieën recent en niet-recent mobiel samengevoegd tot één categorie 'mobiel'. De analyses zijn uitgevoerd op zowel de werkzame beroepsbevolking van 15–64 jaar als op die van 45–64 jaar. Dit om inzichtelijk te krijgen of op hogere leeftijd de relaties tussen de achtergrondvariabelen en mobiliteit verschillen met die van de totale beroepsbevolking. In de staten 3 en 4 staan per achtergrondvariabele de ongecorrigeerde en de voor de onderlinge samenhang gecorrigeerde uitkomsten. De odds-ratio geeft een indicatie van de kansverhoudingen. De hoge odds-ratio's van de categorie 15–24 jaar kan door de gehanteerde afbakening niet als indicatie van de kansverhouding gezien worden. Dat neemt niet weg dat de kans op mobiliteit in de jongste categorie veel hoger is dan in de categorie van 55–64 jaar.

5. Mobiliteit oudere werkenden naar dienstverband, 2006

6. Gemiddeld aantal gewerkte uren naar leeftijd en baanduur, 2006

De uitkomsten laten zien dat voor de totale beroepsbevolking geldt dat met het oplopen van de leeftijd de kans op mobiliteit snel kleiner wordt. Zo is kans op mobiliteit van 35–44-jarigen bijvoorbeeld bijna vier keer zo groot als voor 55–64-jarigen. Bij een flexibel dienstverband is de kans op mobiliteit veel groter dan bij een vast dienstverband.

De gecorrigeerde uitkomsten laten ook zien dat het aantal gewerkte uren per week bij ouderen een grote invloed heeft op de mobiliteit. Als een 45–64-jarige minder dan 24 uur werkt is de kans op mobiliteit 65 procent hoger dan als hij/zij meer dan 36 uur werkt. In de totale werkzame beroepsbevolking is er bij deze variabele geen significant verschil.

Werkenden met een hogere opleiding zijn mobieler. Dit effect is voor ouderen minder sterk dan in de totale beroepsbevolking. Bij het beroepsniveau zijn het vooral de elementaire en lagere beroepen waar de kans op mobiliteit groot is.

Bij ouderen is de kans op mobiliteit bij vrouwen 22 procent (1/0,82) kleiner dan bij mannen. Dit is opvallend omdat de ongecorrigeerde scores de andere kant op wijzen. De grotere mobiliteit van vrouwen wordt dus verklaard door de andere achtergrondvariabelen en niet door het geslacht.

Binnen de groep 15–64 jaar valt verder de positie van de horeca op. Deze sector wordt gekenmerkt door veel mobiliteit van de daar werkenden. Deze hoge mobiliteit valt voor een behoorlijk deel weg als er gecorrigeerd wordt voor de andere variabelen. Een reden is de gemiddeld lage leeftijd van werkenden in deze sector. Bij ouderen is het verschil tussen de gecorrigeerde en de ongecorrigeerde waarde in de horeca veel kleiner.

Met behulp van de Wald chi kwadraat is berekend welke variabele netto de grootste weerslag heeft op de arbeidsmarktmobiliteit. De gecorrigeerde uitkomsten laten zien dat leeftijd de meest bepalende variabele is binnen de totale beroepsbevolking. Daarna volgen dienstverband en beroepsniveau.

Staat 3
Odds ratio's van achtergrondvariabelen ten aanzien van de mobiliteit op de arbeidsmarkt (15–64 jaar), 2006

	Ongecorrigeerd voor onderlinge samenhang		Gecorrigeerd voor onderlinge samenhang	
	Odds ratio	Rangorde bijdrage	Odds ratio	Rangorde bijdrage
Leeftijd				
15–24	46,380	1	40,657	1
25–34	8,951		9,076	
35–44	3,665		3,847	
45–54	2,053		2,144	
55–64 (ref)	1		1	
Geslacht				
Man (ref)	1	5	1	7
Vrouw	1,162		1,005	
Opleiding				
Lager	1,111	6	0,979	5
Middelbaar (ref)	1		1	
Hoger	1,125		1,484	
Beroepsniveau				
Elementair	1,864	3	1,380	3
Lager	1,538		1,310	
Middelbaar (ref)	1		1	
Hoger	1,084		1,009	
Wetenschappelijk	1,227		1,214	
Uren per week				
12–24	1,120	7	0,998 ¹⁾	6
25–35	1,036		0,989	
36 of meer (ref)	1		1	
Dienstverband				
Vast (ref)	1	2	1	2
Flexibel	10,025		7,385	
Zelfstandig	0,762		1,051	
Bedrijfsklasse				
Landbouw, jacht en bosbouw	0,842	4	0,703	4
Industrie	1,139		1,122	
Energie	1,140		1,236	
Bouwnijverheid	1,313		1,187	
Reparatie consumentenartikelen en handel	1,660		1,235	
Horeca	3,200		1,619	
Vervoer, opslag en communicatie	1,474		1,362	
Financiële instellingen	1,323		1,166	
Zakelijke dienstverlening	2,128		1,847	
Openbaar bestuur, overheid (ref)	1		1	
Onderwijs	1,005 ¹⁾		1,095	
Gezondheids- en welzijnszorg	1,320		1,358	
Overige dienstverlening	1,423		1,277	

¹⁾ Afwijking ten opzichte van referentiecategorie is niet significant.

Staat 4
Odds ratio's van achtergrondvariabelen ten aanzien van de mobiliteit op de arbeidsmarkt (45–64 jaar), 2006

	Ongecorrigeerd voor onderlinge samenhang		Ongecorrigeerd voor onderlinge samenhang	
	Odds ratio	Rangorde bijdrage	Odds ratio	Rangorde bijdrage
Leeftijd		2		2
45–54	2,053		2,228	
55–64 (ref)	1		1	
Geslacht		5		7
Man (ref)	1		1	
Vrouw	1,179		0,822	
Opleiding		7		4
Lager	0,976		0,792	
Middelbaar (ref)	1		1	
Hoger	1,057		1,236	
Beroepsniveau		4		5
Elementair	1,666		1,536	
Lager	1,514		1,526	
Middelbaar (ref)	1		1	
Hoger	1,133		1,103	
Wetenschappelijk	1,321		1,243	
Uren per week		3		3
12–24	1,589		1,655	
25–35	1,232		1,316	
36 of meer (ref)	1		1	
Dienstverband		1		1
Vast (ref)	1		1	
Flexibel	8,204		7,935	
Zelfstandig	0,917		0,939	
Bedrijfsklasse		6		6
Landbouw, jacht en bosbouw	0,577		0,618	
Industrie	1,287		1,265	
Energie	0,870		0,887	
Bouwnijverheid	1,310		1,491	
Reparatie consumentenartikelen en handel	1,374		1,375	
Horeca	2,061		1,877	
Vervoer, opslag en communicatie	1,488		1,353	
Financiële instellingen	0,910		0,880	
Zakelijke dienstverlening	2,104		2,025	
Openbaar bestuur, overheid (ref)	1		1	
Onderwijs	0,875		0,783	
Gezondheids- en welzijnszorg	1,624		1,397	
Overige dienstverlening	1,198		1,114	

In de leeftijdsgroep 45–64 jaar is het dienstverband het meest bepalend, terwijl leeftijd op de tweede plaats staat. Bij de ouderen komt het aantal gewerkte uren per week op de derde plek. Dit versterkt de idee dat de weinige ouderen die mobiel zijn op de arbeidsmarkt vooral mobiel zijn om minder uren te kunnen gaan werken. Geslacht speelt in beide groepen een relatief minder grote rol in het mobiliteitsgedrag.

Noot in de tekst

- ¹⁾ In de enquête beroepsbevolking wordt aan respondenten gevraagd hoe lang ze al werkzaam zijn in hun huidige werkkring. Uit de antwoorden op deze vraag is de baanduur bepaald. Als iemand in meerdere werkkringen actief is, geldt de duur van de eerste werkkring. Dit is de baan waarin de meeste uren gewerkt wordt.

Langdurig met een uitkering

Harry Bierings en John Michiels

In september 2005 waren er 1,5 miljoen personen die een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering ontvingen. Van hen zat op dat moment ruim de helft langdurig, dit wil zeggen ten minste vijf jaar, in een uitkerings-situatie. De gemiddelde periode was ruim acht jaar. Bij de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen was de uitkeringsduur met gemiddeld elf jaar het langst. Bij ruim de helft van alle mensen met een uitkering was er sprake van een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Een bijstandsuitkering had men beduidend korter: gemiddeld zo'n zes jaar. Aangezien de duur van werkloosheidsuitkeringen wettelijk beperkt is, kwamen langdurende uitkeringsperioden bij deze uitkering nauwelijks voor.

Na 2003 daalde de instroom in de verschillende uitkeringen, in 2005 zelfs aanzienlijk. Het aantal personen dat langdurig in een uitkeringssituatie zat, nam echter verder toe. De ontwikkeling van het aandeel met een langdurende uitkering in 1999–2005 verschilde per uitkeringssoort. Onder degenen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering was het percentage dat deze uitkering al vijf jaar of langer had met bijna 70 procent in 2005 ongeveer even hoog als in 1999. Onder de bijstandsontvangers nam dit aandeel in deze periode toe van 32 procent naar 46 procent.

1. Inleiding

Het terugdringen van de uitkeringsafhankelijkheid is één van de hoofdthema's van het sociaaleconomische beleid van het huidige kabinet. Een belangrijk middel om dit doel te bereiken, is het voortijdig (re)integreren van uitkeringsontvangers in het arbeidsproces om langdurige uitkerings-situaties te voorkomen.

In dit artikel worden cijfers gepresenteerd over de duur van uitkeringssituaties van personen van 15 jaar en ouder voor het jaar 2005. Speciale aandacht is er daarbij voor langdurige uitkeringssituaties. Hiervan is in dit artikel sprake wanneer iemand vijf jaar of langer een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering ontvangt.

De gegevens worden gepresenteerd naar leeftijd, geslacht, herkomst en arbeidspositie van de uitkeringsontvangers. Het aantal mensen in een langdurige uitkeringssituatie in 2005 kan niet los worden gezien van de ontwikkeling van het aantal personen met een uitkering in de voorgaande jaren. Een paragraaf is daarom ook gewijd aan de in- en doorstroom in de periode 1999–2005.

Aangezien een persoon meer dan één uitkering kan hebben en ook achtereenvolgens verschillende uitkeringen kan ontvangen, wordt er in dit artikel onderscheid gemaakt tussen:

- De duur van de uitkeringssituatie: de periode dat iemand aansluitend één of meerdere uitkeringen (arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering) ontvangt.

- De uitkeringsduur: de periode dat iemand aansluitend een bepaald soort uitkering (arbeidsongeschiktheids-, bijstands- of werkloosheidsuitkering) ontvangt.

Wanneer er een onderbreking van korter dan een maand is tussen twee uitkeringen is dit beschouwd als een aaneengesloten periode.

De duur van de uitkeringssituatie van een persoon valt samen met de uitkeringsduur wanneer die persoon in de betreffende periode maar één soort uitkering heeft ontvangen.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het CBS. Het SSB bevat onderling relateerbare gegevens over alle personen, banen en uitkeringen in Nederland over de periode 1999–2005. Als peildatum werd steeds de laatste vrijdag van de maand september gehanteerd.¹⁾ Voor meer technische details wordt verwezen naar de Technische toelichting.

2. Personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering

2.1 Personen met een uitkering

In september 2005 ontvingen bijna 1,5 miljoen mensen een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering. Meer dan de helft hiervan had uitsluitend een arbeidsongeschiktheidsuitkering; bij ruim een kwart ging het om een bijstandsuitkering en bij bijna een zesde om een werkloosheidsuitkering. Ook zijn er mensen geteld die meer dan één uitkering ontvingen. Dit kwam echter weinig voor (3 procent).

Gemiddeld zat men in september 2005 ruim acht jaar in een uitkeringssituatie. De mediane duur van de uitkerings-situatie was ongeveer vijfeneenhalf jaar. Dit wil zeggen dat de helft van alle mensen met één of meerdere uitkeringen deze langer dan vijf en een half jaar ontving, terwijl de andere helft deze korter ontving. De mediane duur is minder gevoelig voor (extreem) lange uitkeringssituatieperiodes dan de gemiddelde uitkeringssituatieduur.

Staat 1
Personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands en/of werkloosheidsuitkering, september 2005

	x 1 000	%
Ontvangers van een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering ¹⁾	1 485	100
w.v.		
met uitsluitend een arbeidsongeschiktheidsuitkering	805	54
met uitsluitend een bijstandsuitkering	415	28
met uitsluitend een werkloosheidsuitkering	220	15
met een combinatie van arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en werkloosheidsuitkering	45	3
Gemiddelde duur uitkeringssituatie (in jaren)	8,3	
Mediane uitkeringssituatieduur (in jaren)	5,6	

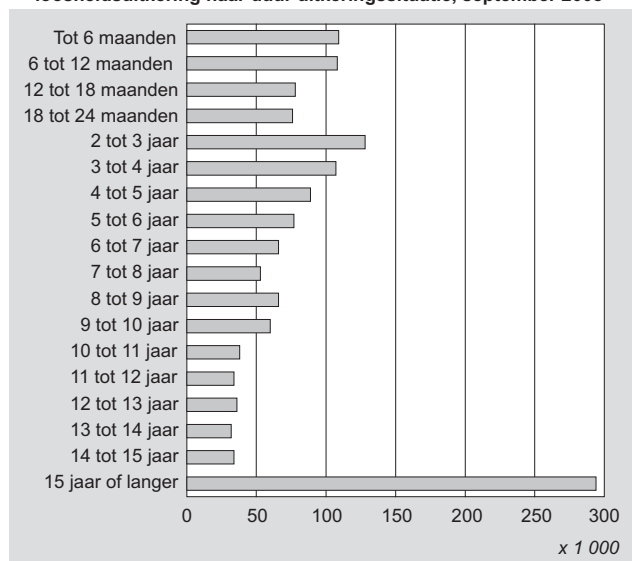
¹⁾ De cijfers zijn op 5 000 afgerond.

2.2 Personen in een langdurige uitkeringssituatie

We spreken hier van een langdurige uitkeringssituatie wanneer iemand vijf jaar of langer één of meerdere uitkeringen ontvangt. Ruim de helft van de uitkeringsontvangers zat in september 2005 in deze situatie. Het betrof bijna 790 duizend personen. Uiterst lange uitkeringssituaties kwamen daarbij ook veelvuldig voor. Zo hadden bijna 300 duizend personen de uitkering al vijftien jaar of langer. Hierbij ging het overwegend om personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (bijna 90 procent).

Ongeveer 220 duizend uitkeringsontvangers hadden de uitkering korter dan een jaar, waarvan de helft deze korter dan een half jaar had.

1. Personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering naar duur uitkeringssituatie, september 2005

2.3 Uitkeringsduur naar uitkeringssoort

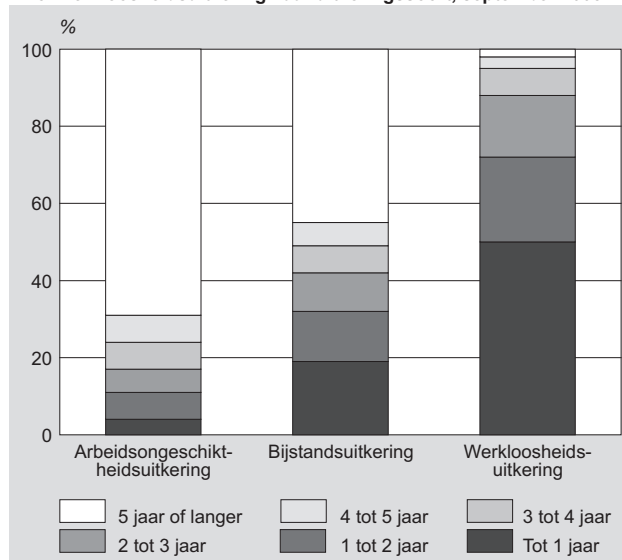
De uitkeringsduur naar uitkeringssoort geeft een gedifferentieerd beeld. Voor personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering was de gemiddelde uitkeringsduur het langst. Bij de 850 duizend personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering bedroeg de gemiddelde uitkeringsduur elf jaar. Bijna zeven op de tien hadden de arbeidsongeschiktheidsuitkering langdurend.

De mediane uitkeringsduur bedroeg achteneenhalf jaar. Korte uitkeringsduren van minder dan een jaar kwamen zelden voor.

Bijstandsuitkeringen (430 duizend personen) hadden een beduidend kortere duur. Personen met een dergelijke uitkering hadden deze gemiddeld zes jaar.

De duur van de werkloosheidsuitkering is wettelijk beperkt. Daarom kwamen langdurende uitkeringsperioden bij personen met een dergelijke uitkering (ruim 250 duizend personen) nauwelijks voor. De ruim 5 duizend mensen die vijf jaar of langer een werkloosheidsuitkering hadden, waren overwegend 55 tot 65 jaar.

2. Uitkeringsduur bij personen met arbeidsongeschiktheids-, bijstands- of werkloosheidsuitkering naar uitkeringssoort, september 2005

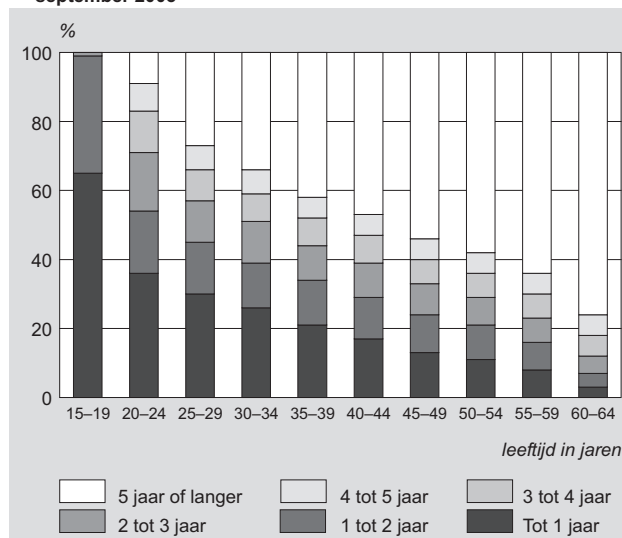
3. Duur van de uitkeringssituatie naar achtergrondkenmerken

3.1 Naar leeftijd

Oudere mensen hadden niet alleen vaak een uitkering, ook de periode dat ze zich in een uitkeringssituatie bevonden was gemiddeld lang. Ongeveer zeven op de tien 55–64 jarigen met één of meerdere uitkeringen bevonden zich al vijf jaar of langer in deze situatie. Onder de personen in een langdurige uitkeringssituatie was deze leeftijdscategorie dan ook oververtegenwoordigd. Vierenveertig procent van de personen met een langdurige uitkeringssituatie was tussen de 55 en de 65, terwijl ze een derde van de uitkeringsontvangers uitmaakten.

Van de 15–24 jarigen was nog geen tiende vijf jaar of langer in een uitkeringssituatie. Omdat bij een deel van de jongeren langdurige uitkeringssituaties niet kunnen voor-

3. Duur uitkeringssituatie bij personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering naar leeftijd, september 2005

komen, is dit ook niet zo verassend. Korte duren kwamen bij hen vaker voor. Van de ruim 70 duizend jongeren tussen de 15 en 24 jaar met één of meerdere uitkeringen hadden ongeveer vier op de tien deze korter dan een jaar.

3.2 Naar geslacht

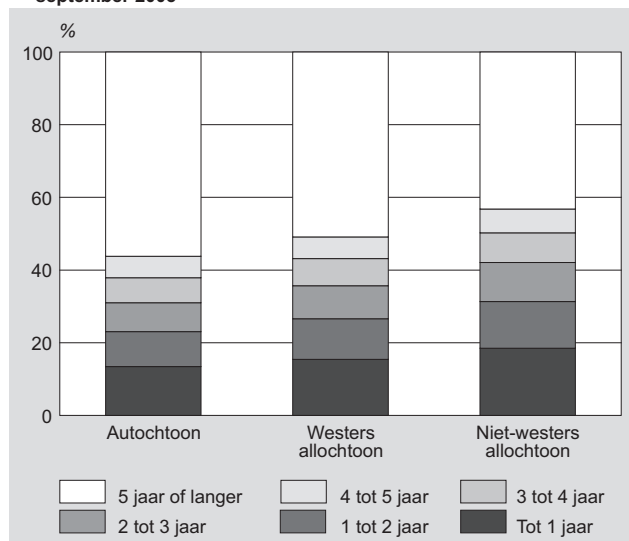
In september 2005 hadden driekwart miljoen mannen en bijna driekwart miljoen vrouwen een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering. Met name de arbeidsgelateerde uitkeringen zoals de arbeidsongeschiktheids- en de werkloosheidsuitkering kwamen bij vrouwen minder vaak voor. De oorzaak ligt in de lagere arbeidsparticipatie. Beduidend vaker kwamen bijstandsuitkeringen voor bij vrouwen. Ruim 250 duizend vrouwen hadden in september 2005 een bijstandsuitkering tegenover ruim 170 duizend mannen.

Kortere en langere duren van de uitkeringssituatie kwamen bij vrouwen ongeveer net zo vaak voor als bij mannen. Per uitkeringssoort waren er wel verschillen. Zo had 51 procent van de vrouwen met een bijstandsuitkering deze uitkering vijf jaar of langer. Bij mannen was dit 38 procent. Het aandeel vrouwen met een werkloosheidsuitkering van minder dan een jaar bedroeg 55 procent, tegenover 46 procent bij mannen.

3.3 Naar herkomst

Onder de 1,5 miljoen personen met een uitkering waren ongeveer 295 duizend niet-westerse allochtonen. Van hen zat 43 procent in een langdurige uitkeringssituatie. Dit naar verhouding lage percentage heeft voor een deel te maken met de jongere leeftijd van allochtonen. Drie van de tien niet-westerse allochtonen met één of meerdere uitkeringen was onder de 35 jaar, tegenover 15 procent van de autochtone uitkeringsontvangers. Verder speelt ook een rol dat een deel van de allochtonen nog maar kort in Nederland woont. Ook per uitkeringsvorm was het aandeel personen met een langdurige uitkering bij niet-westerse allochtonen het laagst en bij autochtonen het hoogst.

4. Duur uitkeringssituatie bij personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering naar herkomst, september 2005

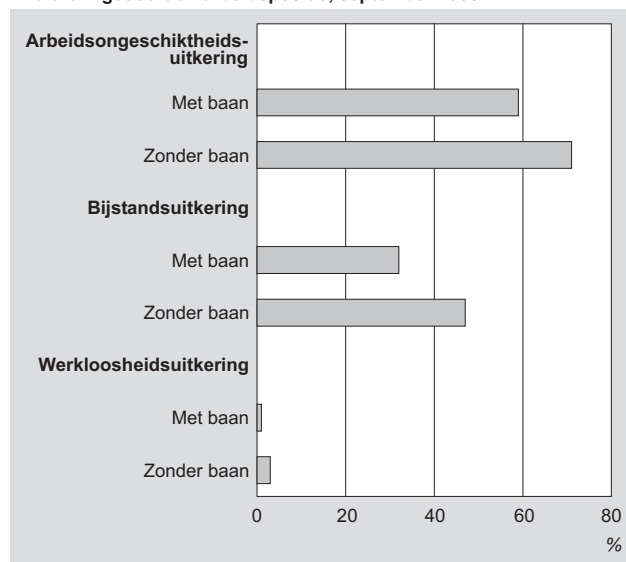

3.4 Naar arbeidspositie

Ruim 290 duizend personen combineerden in september 2005 één of meerdere uitkeringen met een baan. Dat is bijna één op de vijf van de uitkeringsontvangers. In de arbeidsongeschiktheid was dit aandeel met 24 procent het hoogst en in de bijstand met 8 procent het laagst. Van degenen met een werkloosheidsuitkering had 23 procent een baan.

Van de personen met één of meerdere uitkeringen en een baan zat 46 procent langdurig in een uitkeringssituatie. Bij uitkeringsontvangers zonder baan was dit bij 55 procent het geval. Van de mensen die een arbeidsongeschiktheidsuitkering combineerden met een baan hadden bijna zes van de tien deze uitkering vijf jaar of langer. Van degenen met een bijstandsuitkering en een baan hadden slechts drie van de tien de uitkering langdurend.

5. Aandeel personen met een uitkering van vijf jaar of langer naar uitkeringssoort en arbeidspositie, september 2005

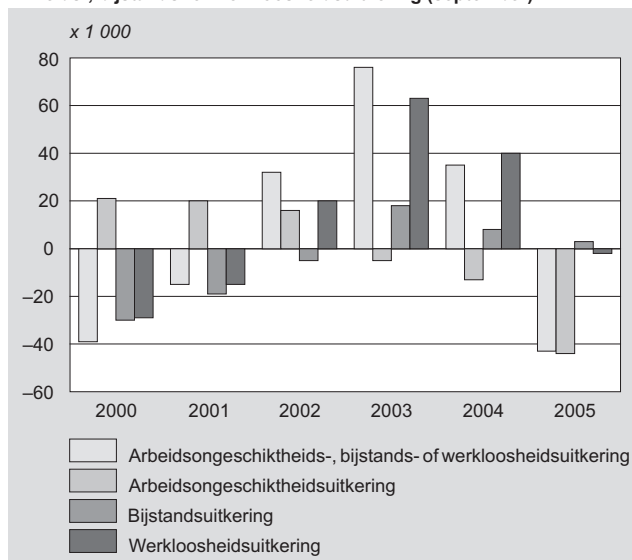
4. Ontwikkeling duur uitkeringssituatie 1999–2005

De ontwikkeling van het aantal personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- of werkloosheidsuitkering volgde sinds 1999 een golfbeweging. Tot en met 2001 was sprake van een daling, hierop volgde tot en met 2004 een stijging. In 2005 daalde het aantal uitkeringsontvangers weer. Het aantal mensen dat korter dan een jaar in een uitkeringssituatie zat (instroom), nam na 2003 af. Vooral in 2005 was er sprake van een substantiële afname.

Het aantal personen in een langdurige uitkeringssituatie, steeg in 2001 en 2002 sterk. Na een korte onderbreking in 2003, waarbij het aantal ongeveer gelijk bleef, zien we in 2004 en 2005 weer een lichte toename. In 2005 kwam het aandeel met 53 procent ruim 2 procentpunten hoger uit dan in 1999.

In de periode 2002–2004 zijn een aantal wetswijzigingen doorgevoerd die gevolgen kunnen hebben gehad voor de instroom, doorstroom en uitkeringsduur.²⁾

6. Jaarmutatatie van het aantal personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- of werkloosheidsuitkering (september)

Staat 2
Jaarmutatatie van het aantal personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering (september)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering						
Tot 1 jaar	-14	-1	25	36	-6	-35
1 tot 2 jaar	0	-4	5	18	11	-18
2 tot 3 jaar	-39	5	0	7	11	-1
3 tot 4 jaar	-11	-30	7	2	5	4
4 tot 5 jaar	29	-7	-25	7	3	2
5 jaar en langer	-1	23	17	-1	7	7
Arbeidsongeschiktheidsuitkering						
Tot 1 jaar	5	4	-3	-18	-6	-28
1 tot 2 jaar	19	4	3	-3	-17	-4
2 tot 3 jaar	1	17	4	2	-3	-15
3 tot 4 jaar	-1	0	15	4	1	-4
4 tot 5 jaar	4	-1	0	14	4	-1
5 jaar en langer	-7	-5	-3	-5	7	8
Bijstandsuitkering						
Tot 1 jaar	-10	-3	3	13	-4	2
1 tot 2 jaar	-11	-5	1	4	7	-4
2 tot 3 jaar	-36	-7	-3	3	3	4
3 tot 4 jaar	0	-30	-5	-2	3	2
4 tot 5 jaar	25	1	-26	-3	-1	2
5 jaar en langer	2	25	25	3	0	-2
Werkloosheidsuitkering						
Tot 1 jaar	-9	-2	29	46	5	-9
1 tot 2 jaar	-6	-2	2	18	23	-11
2 tot 3 jaar	-6	-3	0	2	12	11
3 tot 4 jaar	-12	-2	-2	0	1	7
4 tot 5 jaar	0	-8	-1	-2	0	1
5 jaar en langer	4	2	-7	-2	-1	-1

Naar uitkeringssoort zijn er belangrijke verschillen. Uit figuur 6 blijkt dat het aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering van 1999 tot en met 2002 jaarlijks toenam. Vanaf 2003 was er sprake van een daling. Staat 2 wijst echter uit dat het aantal mensen dat vijf jaar of langer een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontving in 2004 en 2005 juist steeg (met 7 à 8 duizend per jaar) na een daling in de vier jaren daarvoor.

Het aandeel met een langdurende uitkering onder de ontvangers van een arbeidsongeschiktheidsuitkering bleef in de periode 1999–2005 met bijna 60 procent vrijwel gelijk.

De ontwikkeling bij de ontvangers van een bijstandsuitkering laat een bijna tegengesteld beeld zien van die bij de ontvangers van een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Het jaar 2003 vormde bij beide het omslagpunt. Van 1999 tot 2003 daalde het aantal mensen met een bijstandsuitkering om daarna weer te gaan stijgen. Bij de ontvangers van een arbeidsongeschiktheidsuitkering was dat juist omgekeerd.

Ook bij de ontwikkeling van de langdurende uitkeringen zien we bij deze uitkeringssoorten vrijwel tegengestelde tendensen. Nam bij de arbeidsongeschiktheid in 2004 en 2005 het aantal personen met een uitkering van vijf jaar of langer toe, bij de bijstandsuitkering zien we in 2005 juist een lichte afname.

Anders dan bij de ontvangers van een arbeidsongeschiktheidsuitkering steeg in de jaren 1999–2005 onder de ontvangers van een bijstandsuitkering het aandeel met een langdurende uitkering. Dit nam toe van 32 procent in 1999 naar 46 procent in 2005.

De tegenovergestelde ontwikkeling in het aantal personen met langdurende en kortdurende uitkeringen zoals die zich in 2005 bij de arbeidsongeschiktheid en de bijstand voordeed, is illustratief voor de vertraagde doorwerking van de instroom op de doorstroom in deze uitkeringen. Een deel van de ontvangers van een uitkering blijft deze immers langere tijd houden. Dit geldt vooral bij de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, maar ook in iets mindere mate bij de bijstandsuitkeringen (staat 3).

Zo daalde van 2002 op 2003 de instroom in de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen met ongeveer 18 duizend personen. In de daaropvolgende twee jaren ijde deze daling na met in 2004 een afname met 17 duizend van het aantal dat deze uitkering één tot twee jaar ontving; en in 2005 met een daling van 15 duizend van het aantal dat deze twee tot drie jaar had (staat 2).

De werkloosheidsuitkering is van de drie uitkeringsvormen het meest conjunctuurgevoelig. Van 2001 tot en met 2004 groeide het aantal personen met een werkloosheidsuitkering van korter dan een jaar fors van 55 duizend in 2001 tot 135 duizend in 2004. In 2005 daalde dit aantal weer.

Het aantal ontvangers van een langdurende werkloosheidsuitkering liep sinds 2001 langzaam terug. Ook was er sprake van een relatieve afname ten opzichte van het aantal met een kortdurende uitkering. Het aandeel personen met een werkloosheidsuitkering korter dan een jaar nam toe van 38 procent in 1999 tot 50 procent in 2005.

Staat 3
Doorstroom van personen die in 1999, 2000 of 2001 minder dan één jaar een uitkering hadden, september 2005

	Arbeidsongeschiktheid			Bijstand			Werkloosheid		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001	1999	2000	2001
%									
1999	100			100			100		
2000	89	100		62	100		38	100	
2001	79	88	100	44	64	100	22	41	100
2002	73	79	88	35	46	68	14	25	45
2003	67	73	78	29	37	52	9	17	30
2004		68	71		31	43		11	20
2005			64			35			12

Technische toelichting

Sociaal Statistisch Bestand

Het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) bevat gegevens over alle personen, banen en uitkeringen in Nederland die op individueel niveau aan elkaar relateerbaar zijn. Hiertoe zijn gegevens uit registraties op individueel niveau gekoppeld, geïntegreerd en consistent gemaakt. Het resultaat is een gegevensbestand dat een volledige, samenhangende en consistente beschrijving geeft van de bevolking in Nederland. In het SSB is het betalingsconcept van toepassing. Dat wil zeggen dat uitsluitend uitkeringen (en banen) zijn opgenomen, waarvoor daadwerkelijk betalingen hebben plaatsgevonden. Om die reden blijven zogenaamde nuluitkeringen – 'slapende' uitkeringsrechten die niet tot uitbetaling leiden – buiten beschouwing. Voor de analyses in dit artikel is gebruik gemaakt van de SSB-jaargangen 1999 tot en met 2005 voor alle personen die in Nederland wonen.

Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie omvat alle personen die in Nederland wonen, deel uitmaken van een particulier of institutioneel huishouden (instelling, inrichting, of tehuis), en die tot een leeftijdscategorie behoren waarbij toegang tot een uitkering mogelijk is. Er is uitgegaan van een leeftijdsgrens van 15 jaar.

Keuze uitkeringssoorten

Alle uitkeringen in het kader van de Bijstand, de Werkloosheidswet, en de Arbeidsongeschiktheidswetgeving (WAO, WAZ, WAJONG). Onder bijstand wordt een algemene bijstandsuitkering verstaan. Omdat een bijstandsuitkering een uitkering aan het huishouden is, is zowel de aanvrager als de partner beschouwd als de ontvanger van een bijstandsuitkering.

Definitie uitkering

Van een uitkering is sprake indien er naast een toekenning van het recht ook sprake is van betalingen.

Eenheid van de uitkering

Een uitkering is geoperationaliseerd als een administratieve eenheid (record) die voorkomt in de administratie van een uitkeringsinstantie (UWV, SVB, Gemeenten, Belastingdienst) en die identificeerbaar is met een voor de betreffende uitkering kenmerkende unieke sleutel. Omdat is uitgegaan van het betalingsconcept, zijn uitkeringen waarvoor geen uitkeringsbedrag beschikbaar is gesteld, niet meegeteld.

Begin- en einddata uitkering

Een uitkeringsperiode is een aaneengesloten periode waarin een persoon een WW-, bijstands- of arbeidsongeschikt-

heidsuitkering ontvangt. De begindatum van een uitkering is de datum waarop gestart is met de betaling van uitkeringsbedragen aan de uitkeringsgerechtigde ná de datum waarop het recht op de uitkering is ontstaan. De einddatum is de datum waarop de betalingen zijn beëindigd. Wanneer de uitkering voor minder dan een maand wordt onderbroken, wordt deze als niet beëindigd verondersteld.

Begin- en einddata uitkeringssituatie

Een uitkeringssituatieperiode is een aaneengesloten periode waarin iemand een WW-, bijstands- en/of arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt. Iemand kan dus gelijktijdig of na elkaar verschillende uitkeringen ontvangen. Indien een persoon recht heeft op meerdere uitkeringen en voor al deze uitkeringen inkomsten ontvangt, zijn de begin- en einddata van de gehele periode waarop deze inkomsten betrekking hebben, gebruikt voor het bepalen van de duur van de uitkeringssituatie.

Voor personen met twee uitkeringen is de operationalisatie als volgt:

- De uitkeringen overlappen niet in de tijd en de periode tussen afsluiting van de eerste uitkering en begin van de tweede uitkering is langer dan één maand. De uitkeringen zijn dan als twee aparte uitkeringen opgevat en er is sprake van twee in de tijd gescheiden uitkeringssituaties.
- De uitkeringen A en B overlappen niet in de tijd en de periode tussen afsluiting van de eerste uitkering en het begin van de tweede uitkering bedraagt maximaal één maand. De uitkeringen worden in dat geval samengevoegd: de begindatum van de uitkeringssituatie is in dat geval gedefinieerd als de begindatum van de eerste uitkering, de einddatum van de uitkeringssituatie is de einddatum van de laatste uitkering.
- De uitkeringen A en B overlappen. Hierbij omvat geen van de uitkeringen de andere uitkering volledig. Ook hier zijn de uitkeringen samengevoegd; dit gebeurt op dezelfde wijze als bij het voorgaande punt.
- De uitkeringen A en B overlappen; hierbij omvat één van de uitkeringen de ander volledig. De begin- en einddatum van de uitkeringssituatie is dan de begin- en einddatum van de uitkering die de andere uitkering omvat.

Wanneer personen over drie (of meer) uitkeringen beschikken, zijn de acties in de hierboven beschreven punten eerst op combinaties van twee uitkeringen toegepast.

Langdurende uitkering: iemand ontvangt een aaneengesloten periode van vijf jaar of langer een WW-, bijstands- of arbeidsongeschiktheidsuitkering.

Langdurige uitkeringssituatie: iemand ontvangt voor een aaneengesloten periode van vijf jaar of langer een WW-, bijstands- en/of arbeidsongeschiktheidsuitkering.

Literatuur

Samen werken samen leven, Beleidsprogramma Kabinet Balkenende IV 2007–2011, juni 2007.

Noten in de tekst

¹⁾ De gegevens in dit artikel over personen met een uitkering zijn daarom niet geheel vergelijkbaar met de die in het artikel 'Personen met een uitkering' elders in dit blad. Deze zijn immers gebaseerd op opgaven van de Neder-

landse gemeenten en het UWV en niet op het SSB. Verder betreffen de cijfers in dat artikel ook (half)jaars-gemiddelden en zijn ze niet bepaald op één jaarlijkse peildatum.

²⁾ Zie voor deze wetswijzigingen ook het kader bij het artikel 'Personen met een uitkering' elders in dit blad.

Tabel 1
Personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering naar leeftijd, september 2005 ¹⁾

	Totaal	15–24 jaar	25–34 jaar	35–44 jaar	45–54 jaar	55–64 jaar	≥65 jaar
<i>x 1 000</i>							
Totaal	1 485	75	195	315	380	495	35
Tot 1 jaar	215	30	55	60	45	25	5
1 tot 2 jaar	155	15	30	40	40	30	5
2 tot 3 jaar	130	10	25	30	30	30	0
3 tot 4 jaar	105	10	15	25	25	30	0
4 tot 5 jaar	90	5	15	20	25	30	0
5 jaar en langer	790	5	60	140	215	350	20

¹⁾ De cijfers zijn op 5 000 afgerond.

Tabel 2
Personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands- en/of werkloosheidsuitkering naar geslacht, herkomst en arbeidspositie, september 2005 ¹⁾

	Geslacht		Herkomst			Arbeidspositie	
	Man	Vrouw	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet-westers allochtoon	Met baan	Zonder baan
<i>x 1 000</i>							
Totaal	750	740	1 045	150	295	295	1 195
Tot 1 jaar	110	105	140	25	55	50	165
1 tot 2 jaar	80	75	100	15	40	35	120
2 tot 3 jaar	65	60	85	15	30	25	100
3 tot 4 jaar	55	55	70	10	25	25	85
4 tot 5 jaar	40	45	60	10	20	20	70
5 jaar en langer	395	395	585	75	125	135	655

¹⁾ De cijfers zijn op 5 000 afgerond.

Tabel 3
Personen met een arbeidsongeschiktheids-, bijstands en/of werkloosheidsuitkering naar duur uitkeringssituatie (september) ¹⁾

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>x 1 000</i>							
Totaal	1 450	1 410	1 400	1 425	1 495	1 525	1 485
Tot 1 jaar	215	200	195	225	260	250	215
1 tot 2 jaar	145	140	140	145	160	170	155
2 tot 3 jaar	145	105	100	110	120	130	130
3 tot 4 jaar	130	120	90	95	100	105	105
4 tot 5 jaar	80	110	100	75	85	85	90
5 jaar en langer	735	735	760	775	775	785	790

¹⁾ De cijfers zijn op 5 000 afgerond.

Leden vakbonden

Jo van Cruchten en Rob Kuijpers

Eind maart 2007 waren bijna 1,9 miljoen mensen lid van een vakbond. Sinds het midden van de jaren tachtig was een stijging van het aantal vakbondsleden zichtbaar, maar in de afgelopen jaren is er een beperkte daling opgetreden. Vergeleken met een decennium geleden is het aantal vrouwelijke vakbondsleden gestegen met bijna 26 procent en het aantal mannelijke met bijna 12 procent gedaald. Ook zijn er minder jongeren en meer ouderen vakbondslid. Sinds 1997 is het aantal jongeren met 37 duizend gedaald en het aantal ouderen met 40 duizend gestegen.

1. Inleiding

De Statistiek van de Vakbeweging is een van de oudste statistieken van het Centraal Bureau van de Statistiek. Het CBS publiceert al vanaf 1901 over leden van vakverenigingen, waarbij onder een vakvereniging wordt verstaan een vereniging van werknemers die zich tot doel stelt de collectieve en/of individuele belangen van de leden te behartigen bij hun werkgevers of bij instanties die invloed op de arbeidsvoorwaarden uitoefenen.

2. Ledenaantallen vakbonden

Eind maart 2007 waren bijna 1,9 miljoen mensen lid van een vakbond. In vergelijking tot voorgaande jaren zijn voor het eerst ook de FNV Vrouwenbond en de twee bonden met zelfstandigen zonder personeel, FNV Zelfstandige Bondgenoten en FNV Zelfstandigen Bouw, meegeteld. Op 31 maart 2007 was het totaal aantal leden van deze drie FNV-bonden, de Vrouwenbond en de zzp-bonden, 20,4 duizend.

Staat 1
Leden van vakverenigingen, 31 maart

	Totaal	Leden bij vakcentrale			Leden bij overige vakverenigingen
		FNV	CNV	MHP	
x 1 000					
1990	1 653	975	302	125	251
1991	1 707	1 025	309	133	241
1992	1 773	1 068	320	142	242
1993	1 810	1 092	327	146	245
1994	1 840	1 111	338	156	235
1995	1 873	1 147	344	159	223
1996	1 889	1 162	350	162	214
1997	1 902	1 194	354	161	193
1998	1 914	1 224	357	186	148
1999	1 935	1 233	361	219	123
2000	1 912	1 225	357	207	124
2001	1 919	1 223	356	215	125
2002	1 923	1 225	354	200	144
2003	1 921	1 205	355	169	191
2004 ¹⁾	.	.	.	.	.
2005	1 899	1 194	347	159	199
2006	1 866	1 171	342	161	192
2007	1 858	1 161	335	167	194
2007 ²⁾	1 878	1 182	335	167	194

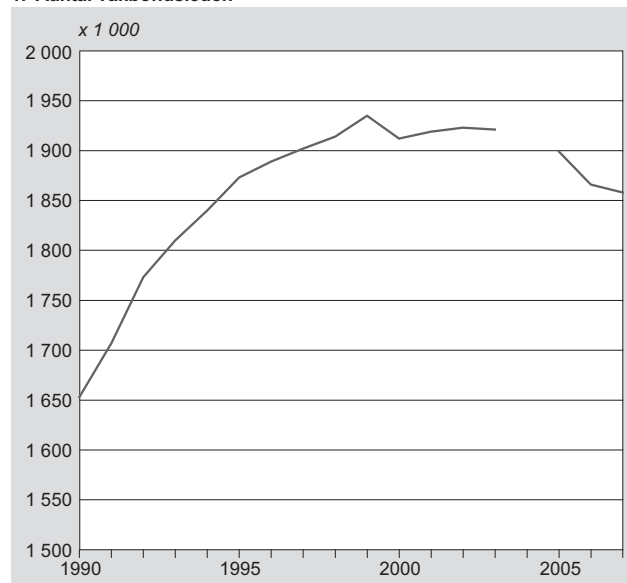
¹⁾ Voor verslagjaar 2004 zijn de vakbonden niet geëquateurd.

²⁾ Inclusief de FNV Vrouwenbond en de bonden met zelfstandigen zonder personeel.

Tot en met verslagjaar 2006 zijn deze drie bonden niet meegeteld in de cijfers van vakcentrale FNV. Dit omdat de leden van de FNV Vrouwenbond niet noodzakelijk in loondienst zijn of in loondienst zijn geweest en omdat de leden van de organisaties voor zzp'ers zelfstandigen zijn en geen werknemers. Het CBS telt de leden van deze bonden vanaf 2007 mee omdat deze vakbonden ook de collectieve en individuele belangen van deze leden behartigen. Voor de grootte van het draagvlak van de vakbond in de samenleving wordt de (huidige of voormalige) contractvorm van minder belang geacht. Bovendien wordt zo duidelijk hoe de vakbonden inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de stijging van het aantal zzp'ers de laatste jaren (zie Konen).

Worden de drie FNV-bonden niet meegeteld, voor vergelijking met de cijfers vóór 2007, dan is het totaal aantal vakbondsleden tussen maart 2006 en maart 2007 met 8 duizend gedaald en het aantal leden aangesloten bij vakcentrale FNV met bijna 10 duizend.

1. Aantal vakbondsleden

Sinds het midden van de jaren tachtig was er een stijging van het aantal vakbondsleden tot 1999 waarna een daling optrad die echter minder sterk is dan de stijging in de periode voor 1999.

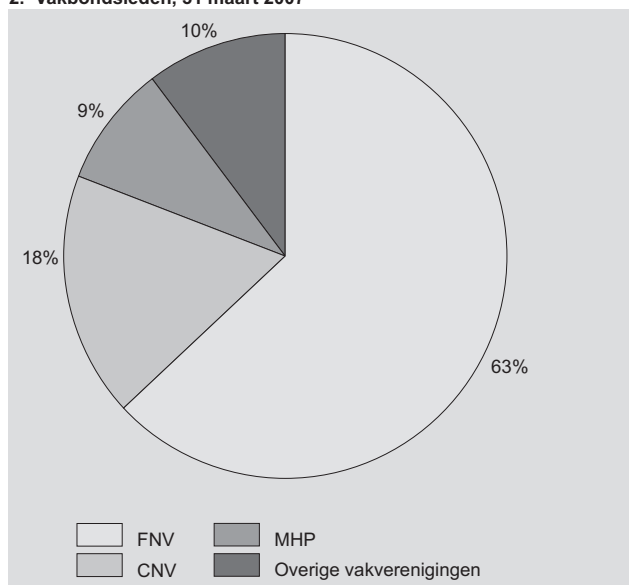
3. Meeste vakbondsleden aangesloten bij een vakcentrale

Vakbonden zijn opgericht om de belangen van de werknemers zo goed mogelijk te behartigen; zowel de gezamenlijke belangen (zoals het afsluiten van cao's) als de individuele belangen van de vakbondsleden (zoals juridische advisering bij arbeidsconflicten). Uit efficiencyoverwegingen en vergroting van hun invloed bij onderhandelingen werken

vakbonden samen of sluiten zich aan bij een bestaande vakcentrale. De vakcentrales bepalen het algemeen beleid en vertegenwoordigen vakbonden in overlegstructuren met werkgeversorganisaties en overheid (zoals SER en de Stichting van de Arbeid).

Van de vakbondsleden is 90 procent lid van een vakbond die aangesloten is bij een van de drie grote vakcentrales Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV), Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) of Vakcentrale voor midden-groepen en hoger personeel (MHP). De FNV is veruit de grootste vakcentrale met bijna 1,2 miljoen leden. Het CNV en de MHP zijn veel kleiner met respectievelijk 335 duizend en 167 duizend leden. Daarnaast zijn 194 duizend mensen lid van een vakbond die niet is aangesloten bij een (overkoepelende) vakcentrale, de zogenaamde categorale vakbonden.

2. Vakbondsleden, 31 maart 2007

Bij vergelijking van het ledental van vakcentrales over verschillende jaren (zie staat 1) kan niet zonder meer gesproken worden van een autonome ontwikkeling van het aantal leden. Ledenwinsten en -verliezen worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door veranderingen in aansluiting van afzonderlijke vakbonden bij de vakcentrales. Zo kwam de stijging van de vakcentrale FNV in de periode 1997–1999 voor meer dan de helft (21 duizend van de 38 duizend) door de toetreding van één categorale vakbond. Ook de stijging bij vakcentrale MHP (ruim 57 duizend) kwam door wisseling van vakbonden; vier categorale bonden werden lid van de vakcentrale (toename 63 duizend), terwijl één vakbond categoriaal werd (daling 6 duizend). De stijging van het aantal leden van de MHP werd dus bijna geheel verklaard door deze wisseling van vakbonden. In de periode 2006–2007 is de verandering van ledental door wisseling van vakcentrale gering. Van de (in 2006) bij de MHP aangesloten vakbonden zijn twee kleine vakbonden categoriaal geworden; in totaal nog geen duizend leden. De drie FNV-vakbonden die in 2007 voor het eerst zijn meegeteld kwamen niet eerder als vakbond in de Statistiek voor.

4. Minder jongeren, meer vrouwen en ouderen

Bij de vergelijkingen in deze en de volgende paragraaf zijn de cijfers van 2007 gebruikt, exclusief de FNV Vrouwenbond en de twee FNV-bonden met zelfstandigen zonder personeel.

Toename vrouwelijke leden

Het aantal vrouwelijke leden is van 2006 op 2007 gestegen met 16 duizend. Het aantal mannelijke vakbondsleden daalde met 24 duizend. Vergeleken met tien jaar geleden is het aantal vrouwelijke vakbondsleden gestegen met bijna 26 procent en het aantal mannelijke met bijna 12 procent gedaald. Het aandeel vrouwen in het ledenbestand van de vakbeweging is tussen 1997 en 2007 met 7 procentpunt toegenomen tot ruim 32 procent en is ten opzichte van twintig jaar geleden verdubbeld. De toename van vrouwelijke leden in de periode 1987–1997 was echter veel groter dan in afgelopen tien jaar.

Staat 2

Leden van vakverenigingen naar geslacht en leeftijd, 31 maart

	Mannen	Vrouwen	Totaal	w.v.		
				<25 jaar	25–64 jaar	≥65 jaar
x 1 000						
1973	1 504	150	1 654	282	1 237	135
1975	1 545	165	1 710	285	1 294	131
1977	1 562	207	1 769	277	1 354	139
1979	1 556	236	1 792	271	1 387	134
1981	1 492	245	1 737	248	1 357	132
1983	1 408	238	1 646	189	1 325	132
1985	1 311	230	1 541	146	1 263	132
1987	1 306	248	1 554	153	1 260	141
1989	1 337	278	1 615	175	1 288	152
1991	1 375	332	1 707	179	1 369	159
1993	1 419	391	1 810	184	1 466	160
1995	1 439	434	1 873	152	1 544	177
1997	1 423	478	1 902	119	1 605	178
1999	1 418	518	1 935	117	1 636	182
2001	1 379	540	1 919	111	1 618	190
2003	1 361	559	1 921	107	1 616	198
2004 ¹⁾	.	.	.	.	.	.
2005	1 314	585	1 899	100	1 585	215
2006	1 281	585	1 866	91	1 561	215
2007	1 257	601	1 858	82	1 558	218
2007 ²⁾	1 271	608	1 878	83	1 576	220

¹⁾ Voor verslagjaar 2004 zijn de vakbonden niet geënquêteerd.

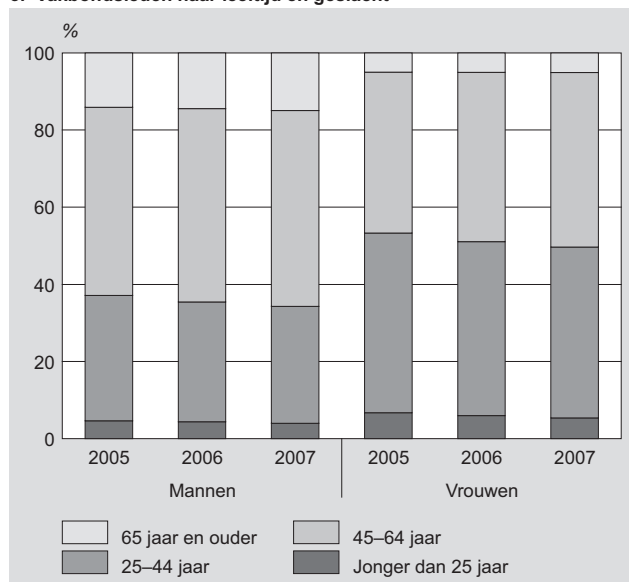
²⁾ Inclusief de FNV Vrouwenbond en de bonden met zelfstandigen zonder personeel.

Minder jongeren, meer ouderen

In maart 2007 waren 82 duizend vakbondsleden jonger dan 25 jaar en 218 duizend ouder dan 65 jaar. Vergeleken met tien jaar geleden is het aantal jongeren met 37 duizend gedaald en het aantal ouderen met 40 duizend gestegen. Ook hier is sprake van een al langer durende ontwikkeling.

De afname van het aantal jongeren onder de vakbondsleden en de toename van het aantal ouderen is zowel bij de mannen als bij de vrouwen zichtbaar.

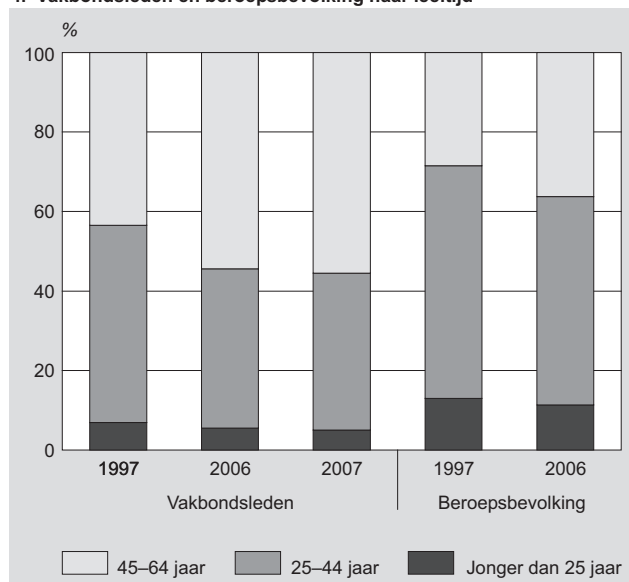
3. Vakbondsleden naar leeftijd en geslacht

5. Ontwikkeling vakbondsleden en beroepsbevolking

Vergeleken met 2006 waren er in 2007 minder jongeren vakbondslid: bijna 6 duizend mannen en 3 duizend vrouwen. Het aantal vakbondsleden van 25–44 jaar is gedaald met ruim 14 duizend en het aantal oudere vakbondsleden, 45–64 jaar, is met ruim 11 duizend gestegen. Door de stijging van het aantal oudere vakbondsleden bij de daling van het aantal jongere vergrijst de vakbeweging steeds meer. In figuur 4 en staat 3 wordt een vergelijking gemaakt, voor de jaren 1997 en 2006, van de leeftijdsverdeling van vakbondsleden en de beroepsbevolking.

4. Vakbondsleden en beroepsbevolking naar leeftijd

In de periode 1997–2006 is het aantal vakbondsleden jonger dan 25 jaar met 24 procent gedaald, terwijl in dezelfde periode het aantal jongeren in de beroepsbevolking met slechts 4 procent is gedaald. De organisatiegraad van de jongeren is daarmee afgenomen van 12 procent in 1997 naar 10 procent in 2006. Dat jongeren minder vaak lid worden van de vakbeweging kan onder andere te

maken hebben met de indruk dat de vakbeweging mede door de vergrijzing van haar ledenbestand meer aandacht voor oudere werknemers heeft. Een andere reden kan zijn dat jongeren later toetreden tot de arbeidsmarkt en dat jongeren met een kleinere (of tijdelijke) baan het belang van lidmaatschap van een vakbond laag inschatten.

Staat 3

Vakbondsleden en beroepsbevolking naar leeftijd

	1997	2006	Mutatie
	x 1 000		%
Vakbondsleden			
Jonger dan 25 jaar	119	91	–24
25–44 jaar	855	662	–23
45–64 jaar	750	899	20
Beroepsbevolking			
Jonger dan 25 jaar	887	849	–4
25–44 jaar	3 997	3 921	–2
45–64 jaar	1 948	2 717	39

Niet alleen veel jonge werknemers laten de vakbeweging links liggen maar ook bij de andere leeftijdsgroepen is het vakbondslidmaatschap lager. De organisatiegraad van leeftijdscategorie 25–44 jaar is gedaald van 26 naar 20 procent en bij de ouderen (45–64 jaar) van 39 procent naar 34 procent. Het aantal oudere vakbondsleden (45–64 jaar) is met 20 procent gestegen terwijl het aantal 45–64-jarigen dat tot de beroepsbevolking behoort met 39 procent is toegenomen. Wellicht dat mensen die in het begin van hun arbeidscarrière geen lid van een vakbond zijn geworden ook op latere leeftijd geen lid meer worden (of althans minder snel). Op het moment dat cao-bepalingen op verzoek van cao-partijen door de minister van SZW algemeen verbindend zijn verklaard, gelden ze voor alle werkgevers en werknemers binnen de werkingssfeer van de cao. Ook dit kan voor mensen reden zijn (zolang zij geen individuele steun nodig hebben in relatie tot hun werkgever en arbeidsomstandigheden) om af te zien van lidmaatschap van een vakbond.

Technische toelichting

Het CBS publiceert haar cijfers over vakbeweging en organisatiegraad in de statistische databank StatLine. Deze bevat momenteel vier tabellen met gegevens op dit terrein:

- Historie leden vakverenigingen;
- Leden van vakverenigingen; structuur;
- Ledentallen vakcentrales.

Gegevens over de organisatiegraad zijn in een aparte file op de CBS website beschikbaar op:

<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/arbeid-sociale-zekerheid/cijfers/incidenteel/maatwerk/organisatiegraad-werknemers-1995-2006-cm.htm>

Bronnen

Het aantal vakbondsleden is afkomstig uit de Structuurenquête van de Statistiek van de Vakbeweging. Deze is tot en met verslagjaar 2003 tweejaarlijks gehouden bij alle

vakverenigingen en heeft als peildatum 31 maart. Aan alle vakverenigingen wordt gevraagd naar het aantal leden, uitgesplitst naar een aantal kenmerken. De gegevens over de leden van vakverenigingen worden verbijzonderd naar aansluiting bij de vakcentrales FNV, CNV, MHP en 'Overige vakverenigingen'. FNV staat voor Federatie Nederlandse Vakbeweging, CNV voor Christelijk Nationaal Vakverbond en MHP voor Vakcentrale voor middengroepen en hoger personeel. Vakbondsleden van een vakbond die niet bij een van deze vakcentrales is aangesloten, worden opgenomen in de categorie 'Overige vakverenigingen'. Lid van een vakvereniging kunnen mensen in loondienst zijn, evenals niet meer of nog niet werkzame personen. Ook vakbondsleden die niet in Nederland wonen (zoals ambassadepersoneel en militairen) zijn meegeteld. Tot en met verslagjaar 2006 zijn in de cijfers van vakcentrale FNV de gegevens van de FNV Vrouwenbond en de zzp-vakverenigingen (FNV Zelfstandige Bondgenoten, FNV Zelfstandigen Bouw) niet meegeteld. Dit omdat de leden van de FNV Vrouwenbond niet noodzakelijk in loondienst zijn of in loondienst zijn geweest en omdat de zzp'ers (zelfstandigen zonder personeel) geen werknemers zijn. Zij voldeden niet aan de toenmalige CBS-definitie. Het CBS telt de leden van deze bonden vanaf 2007 mee omdat de vakverenigingen ook de collectieve en individuele belangen van deze leden behartigen. De nieuwe definitie geeft daarmee een betere indicatie van het draagvlak van de vakbeweging in de samenleving.

Voor de even jaren in de periode 1966–2002 zijn de ledentallen van de vakcentrales afkomstig van de Kwartaalenquête van de Statistiek van de Vakbeweging. De primaire bron voor het totaal aantal vakbondsleden is de Structuurenquête, omdat in de cijfers van de Kwartaalenquête vakbondsleden van de bonden ontbreken die niet bij de vakcentrales zijn aangesloten. De Kwartaalenquête geeft een actueel beeld over de ontwikkeling van het aantal vakbondsleden dat lid is van een vakorganisatie die aangesloten is bij een van de vakcentrales. Het peilmoment is de eerste dag van het kwartaal. Het ledental van de niet bij een vakcentrale aangesloten vakbonden is verkregen door interpolatie. De statistieken op het terrein van de vakbeweging (Kwartaalenquête en Structuurenquête) zijn met ingang van verslagjaar 2004 stopgezet. In 2005 is door het CBS en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid overleg gevoerd over een mogelijke voortzetting van de statistieken van de vakbeweging. Dit heeft geresulteerd in een voortzetting, op contractbasis, van de Structuurenquête. De Structuurenquête Vakbeweging wordt vanaf verslagjaar 2005 jaarlijks gehouden en is de voortzetting van de, tot en met verslagjaar 2003, tweejaarlijks uitgevoerde Structuurenquête.

Begrippen

Georganiseerde

Een georganiseerde is lid van een vakvereniging. Lid van een vakvereniging kunnen zijn personen in loondienst, evenals niet meer of nog niet werkzame personen, zoals

geregistreerde werklozen, overige niet werkzame personen behorend tot de beroepsbevolking, gepensioneerden, personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering en dergelijke. Ook vakbondsleden die niet in Nederland wonen (zoals ambassadepersoneel en militairen) zijn meegeteld.

Organisatiegraad

Onder de organisatiegraad van werknemers wordt verstaan het aantal georganiseerde werknemers jonger dan 65 jaar met betaald werk voor ten minste twaalf uur per week in procenten van het totaal aantal werknemers met betaald werk voor ten minste twaalf uur per week. De gegevens voor de berekening van de organisatiegraad zijn afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB).

Vakvereniging

Een vakvereniging is een vereniging van werknemers die zich ten doel stelt de collectieve en/of individuele belangen van de leden te behartigen bij hun werkgevers of bij instanties die invloed op de arbeidsvoorwaarden uitoefenen. De vereniging moet volledige rechtsbevoegdheid hebben gekregen (mandaat) van de werknemers om een collectieve arbeidsovereenkomst (cao) af te sluiten. Deze bevoegdheid moet uitdrukkelijk in de statuten van de vereniging zijn vermeld. Een werknemer kan niet verplicht worden lid te worden van een vakbond. Het lidmaatschap is op basis van vrijwilligheid en de vakbond is een werknemersvereniging. Werkgevers kunnen geen lid zijn van een vakbond in verband met vermenging van belangen van werkgevers en werknemers. De verhouding tussen vakbond en leden wordt bepaald door het verenigingsrecht en hetgeen uit de inhoud van de statuten, reglementen en besluiten van de desbetreffende vereniging voortvloeit. Het behartigen van de economische en sociale belangen van de aangesloten werknemers is de belangrijkste functie van de vakbond (algemeen gesteld: de vakbeweging). Naast vakbonden zijn er ook beroepsverenigingen. Een beroepsvereniging kan als vakbond opereren als deze een statutaire bevoegdheid heeft tot het afsluiten van een cao. Feitelijk is het dan geen beroepsvereniging meer, maar een vakbond. Ook kan een beroepsvereniging de bevoegdheid om een cao af te sluiten delegeren aan een (andere) vakbond/vakcentrale. De meeste vakverenigingen zijn aangesloten bij een centrale of overkoepelende organisatie, zoals FNV, CNV, MHP en de beroepsfederaties. Onder de vakbeweging wordt verstaan alle vakverenigingen samen.

Literatuur

Cruchten, Jo van en Rob Kuijpers (2007). Vakbeweging en organisatiegraad van werknemers. In: Sociaaleconomische trends, 1e kwartaal 2007, pagina 7–17. Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen.

Konen, Rico (2004). Aantal bedrijven neemt weer iets toe. Webmagazine 8 november 2004. Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen.

Begrippen

AOW-uitkeringen

Het aantal uitkeringen krachtens de Algemene ouderdomswet (AOW).

Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krachtens de wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en de wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) die aan het eind van het verslagjaar niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

Baan

Banen zijn arbeidsplaatsen die bezet worden door werkzame personen. Het aantal banen kan gelijk of hoger zijn dan het aantal werkzame personen, omdat een persoon meerdere banen kan hebben.

Beroepsbevolking en niet-beroepsbevolking

De *beroepsbevolking* is gelijk aan de som van de werkzame en werkloze beroepsbevolking. De *niet-beroepsbevolking* is gelijk aan het verschil tussen de potentiële beroepsbevolking en de beroepsbevolking. Onder deze groep vallen studenten, volledig arbeidsongeschikten, mensen die zorg dragen voor een huishouden of gezin, of mensen die om een andere reden niet meer dan 12 uur per week willen of kunnen werken. In deze publicatie worden alleen mensen van 15–64 jaar beschouwd.

Besteedbaar inkomen

Het besteedbare inkomen bestaat uit het bruto-inkomen (inkomen uit arbeid, eigen onderneming en vermogen, uitkeringen en ontvangen overdrachten) verminderd met betaalde overdrachten, premies en belasting op inkomen en vermogen.

Bijstandsuitkeringen

Uitkeringen krachtens de Algemene Bijstandswet (ABW). Bijstand wordt toegekend aan huishoudens, waarbij doorgaans één persoon als aanvrager wordt aangemerkt. Bij (echt)paren is in de meeste gevallen een man de aanvrager van de bijstand.

Cao-lonen (incl. bijzondere beloning)

Het cao-loon omvat de volgende elementen:

- het bruto loon voor normale arbeidstijd van voltijdswerknemers;

- alle bindend voorgeschreven, regelmatig betaalde toeslagen;
- alle bindend voorgeschreven bijzondere (niet-maandelijks) beloningen, zoals de vakantietoeslag of de eindejaarsuitkering.

Uitgesloten zijn toeslagen die in de cao's voorwaardelijk zijn gesteld, zoals een leeftijdstoeslag of een toeslag voor ploegendienst, en individuele loonstijgingen.

Consumentenprijsindex (CPI)

De CPI geeft de prijsontwikkeling weer van goederen en diensten die huishoudens aanschaffen voor consumptie. De CPI is een belangrijke maatstaf voor de inflatie en wordt veel gebruikt door het bedrijfsleven en de overheid, onder andere bij loononderhandelingen, de indexering van huren en lijfrenten en voor de aanpassing van belastingtabellen. De inflatie wordt gemeten als de procentuele stijging van de CPI in een bepaalde periode ten opzichte van dezelfde periode van het voorgaande jaar.

Consumptieve bestedingen van huishoudens

Consumptieve bestedingen van huishoudens zijn alle uitgaven aan goederen en diensten die ingezet worden door huishoudens zelf voor hun rekening nemen ter bevrediging van individuele behoeften of wensen, in Nederland of in het buitenland.

Dynamische koopkrachtverandering

De ontwikkeling van het gestandaardiseerde besteedbare inkomen van het huishouden gecorrigeerd voor de prijsontwikkeling.

Economische activiteit

De verzameling van werkzaamheden, gericht op de productie van goederen en diensten. Het gaat hierbij niet alleen om activiteiten van het bedrijfsleven, maar ook om activiteiten van niet op winst gerichte instellingen en de overheid. (Zie ook *Standaard bedrijfsindeling*)

Maandloon

Het regelmatig betaalde bruto loon vóór aftrek van werknemers-premies voor pensioen en vut.

Minimumloners

Werknemers die maximaal het voor zijn of haar leeftijd geldende wettelijke minimumloon verdienen. Voor werknemers die geen voltijd baan hebben, wordt een vergelijking gemaakt met een naar evenredigheid van hun wekelijkse arbeidsduur aangepast minimumloon.

Potentiële beroepsbevolking

De potentiële beroepsbevolking bestaat uit in Nederland wonende mensen, minus de institutionele bevolking (personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen. Binnen de potentiële beroepsbevolking worden drie arbeidsposities onderscheiden: de werkloze en de werkzame beroepsbevolking (tezamen de beroepsbevolking) en de niet-beroepsbevolking. In deze publicatie worden alleen mensen van 15–64 jaar beschouwd.

Standaard bedrijfsindeling (SBI)

De indeling van bedrijven en instellingen naar hun economische activiteit. De indeling is overeenkomstig de Standaard bedrijfsindeling 1993. De SBI 1993 kent bedrijfstakken, die zijn onderverdeeld in bedrijfsklassen.

(Zie ook *Economische activiteit*)

Vacature

Onder een vacature wordt verstaan een arbeidsplaats waarvoor, binnen of buiten een onderneming of instelling, personeel wordt gezocht dat onmiddellijk of zo spoedig mogelijk geplaatst kan worden.

Vermogen

Vermogen is het saldo van bezittingen en schulden. De bezittingen bestaan vooral uit banktegoeden, effecten, onroerend goed en ondernemingsvermogen. De schulden omvatten onder meer schulden ten behoeve van een eigen woning en consumptief krediet. De eigen woning en overige onroerende zaken zijn gewaardeerd op de marktwaarde.

Volumemutaties consumptie

Volumemutaties consumptie geven de voor prijsveranderingen gecorrigeerde ontwikkeling van consumptieve bestedingen van huishoudens weer.

Werknemers

Werknemers zijn alle ingezeten en niet-ingezeten personen die in dienstbetrekking werkzaam zijn (inbegrepen directeuren van NV's en BV's).

Werkloze en werkzame beroepsbevolking

De *werkzame beroepsbevolking* bestaat uit mensen die in Nederland wonen en werk hebben van twaalf uur of meer per week.

De *werkloze beroepsbevolking* bestaat uit in Nederland wonende mensen die actief zoeken naar een baan van twaalf uur of meer per week en daarvoor beschikbaar zijn.

In deze publicatie worden alleen mensen van 15–64 jaar beschouwd.

Werkzame personen

Alle mensen die betaald werk verrichten, ook al is het maar één of enkele uren per week.

WW-uitkeringen

Aantal uitkeringen krachtens de werkloosheidswet (WW) die aan het eind van het verslagjaar niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

Ziekteverzuimpercentage

Het ziekteverzuimpercentage is het aantal door ziekte verzuimde dagen, in procenten van het totaal aantal beschikbare dagen van de werknemers. Met ingang van 1 januari 2002 valt het reguliere zwangerschaps- en bevallingsverlof niet meer onder de Ziektewet, maar onder de Wet Arbeid en Zorg. Alleen ziekte als gevolg van zwangerschap valt nog onder de Ziektewet.

Nu en eerder verschenen artikelen

Allochtonen

Waar zijn allochtone werknemers in dienst?	1e kw. 2004
Immigranten op de arbeidsmarkt	2e kw. 2004
Krijgen allochtone werknemers minder betaald?	1e kw. 2005
Inkomensontwikkeling van immigranten	2e kw. 2005
Vluchtelingen en gezinsmigranten vinden moeilijk werk	4e kw. 2005
Allochtone vrouwen: arbeidsdeelname en verandering in de gezinssituatie	3e kw. 2006
Autochtonen en niet-westerse allochtonen in buurten	4e kw. 2006
Lonen van niet-westers allochtone vrouwen bij de overheid	4e kw. 2006
Migranten en werknemers uit de Oost-Europese lidstaten van de Europese Unie	4e kw. 2006
Beroepsniveau niet-westerse allochtonen lager	1e kw. 2007
Inkomen allochtonen blijft achter door lagere opleiding	2e kw. 2007
Scholen in de Randstad sterk gekleurd	3e kw. 2007

Arbeidsgehandicapten

Arbeidsgehandicapten in Nederland	1e kw. 2004
Arbeidsgehandicapten in Nederland	1e kw. 2005
Het ziekteverzuim van arbeidsgehandicapten	4e kw. 2005
De inkomens- en uitkeringspositie van arbeidsgehandicapten	4e kw. 2007

Arbeidsomstandigheden

Trends in arbeidsomstandigheden	3e kw. 2004
Burn-out: de rol van psychische werkbelasting	3e kw. 2005
Trends in arbeidsomstandigheden, 2004	4e kw. 2005
Relatie meervoudige werkbelasting en burn-out bij vrouwen	2e kw. 2006
Hoe gezond is langer doorwerken?	4e kw. 2006
Werknemers positief over arbeidsomstandigheden, maar negatief over doorwerken tot 65 jaar	1e kw. 2007

Arbeidsparticipatie en werkloosheid

Jaren van laagconjunctuur sterk voelbaar op de arbeidsmarkt in 2003	1e kw. 2004
Seizoenpatronen op de arbeidsmarkt in 2003	1e kw. 2004
Minder dynamiek binnen werkzame beroepsbevolking	2e kw. 2004
Het onbenut arbeidsaanbod en hun arbeidsverleden	2e kw. 2004
Herintreders op de arbeidsmarkt	2e kw. 2004
Welke bedrijfstakken vergrijzen?	3e kw. 2004
Vrouwen op de arbeidsmarkt	3e kw. 2004
Een verklaring voor het effect van opleiding op de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters	3e kw. 2004
Vervroegd uittreden of doorwerken?	3e kw. 2004
Arbeidsmarkttransities van oudere werknemers 2000–2001	4e kw. 2004
De virtuele volkstelling 2001	4e kw. 2004
Werkgelegenheidsontwikkeling in de jaren 1994–2004: de opmars van deeltijdwerk	4e kw. 2004
Jongeren op de arbeidsmarkt	1e kw. 2005
Meer of minder willen werken	1e kw. 2005
Nederlanders zijn minder gaan werken	1e kw. 2005
Twee eeuwen Volkstellingen: de Virtuele Volkstelling 2001 vergeleken met haar voorgangers	1e kw. 2005
Meer ouderen aan het werk	2e kw. 2005
Ouders op de arbeidsmarkt	2e kw. 2005
Ontwikkeling van de werkloosheid volgens CBS en CWI vergeleken	2e kw. 2005
Regionale werkgelegenheid in Nederland in 2003	2e kw. 2005
Overwerken in Nederland	3e kw. 2005
Arbeidsdeelname van paren	3e kw. 2005
Uitstroom van ouderen uit de werkzame beroepsbevolking	3e kw. 2005
Met een startkwalificatie betere kansen op de arbeidsmarkt	4e kw. 2005
Dertigers op de arbeidsmarkt	2e kw. 2006
Hoge arbeidsdeelname, maar veel deeltijdwerkers en korte werkweken	4e kw. 2006
Het mobiliseren van vrijwillig inactieven	1e kw. 2007
Vervroegde uittreding en andere overgangen tussen werken en niet-werken	1e kw. 2007
Bijna een miljoen mensen met een kleine baan	2e kw. 2007
Jongeren en ouderen zonder startkwalificatie op de arbeidsmarkt	3e kw. 2007

Werklozen versus niet-werkende werkzoekenden	3e kw. 2007
Aantal ontslagaanvragen sterk gedaald	4e kw. 2007
Beëindiging van arbeidsrelaties: sociaaldemografische en regionale verschillen	4e kw. 2007
Inkomsten uit arbeid van vrouwen en hun partners	4e kw. 2007
Ontwikkeling werkgelegenheid in de periode 1969–2006	4e kw. 2007
Arbeidsmarktmobiliteit van ouderen	1e kw. 2008
Grotere vraag naar personeel op elk niveau	1e kw. 2008
Langdurig met een uitkering	1e kw. 2008
Levensfasen van kinderen en het arbeidspatroon van ouders	1e kw. 2008

Inkomen

Inkomens in de grote steden 1950–2000	3e kw. 2004
Equivalentiefactoren 1995–2000	3e kw. 2004
Krijgen allochtone werknemers minder betaald?	1e kw. 2005
Inkomenseffecten van uittreding	1e kw. 2005
Inkomensontwikkeling van immigranten	2e kw. 2005
Inkomenseffecten van de belastingherziening	3e kw. 2005
Inkomensdynamiek 2001–2004	2e kw. 2006
Armoedeprofielen van de vier grote steden	1e kw. 2007
De rol van mobiliteit bij regionale inkomensontwikkelingen	1e kw. 2007
Inkomen allochtonen blijft achter door lagere opleiding	2e kw. 2007
De ongelijkheid van inkomens in Nederland	3e kw. 2007
Inkomen en koopkracht van weduwen en weduwnaars	3e kw. 2007
Krappe beurs als erfenis?	3e kw. 2007
De inkomens- en uitkeringspositie van arbeidsgehandicapten	4e kw. 2007
Inkomenseffect van pensionering 2001–2004	4e kw. 2007
Inkomsten uit arbeid van vrouwen en hun partners	4e kw. 2007
Effect van herverdeling op inkomensongelijkheid	1e kw. 2008

Lonen

Incidentele loonontwikkeling van jaarlonen	1e kw. 2004
CAO-lonen, 2003	3e kw. 2004
Negatieve incidentele loonontwikkeling in 2002	3e kw. 2004
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2004 en 2005	4e kw. 2004
Turkse werknemers niet minder betaald	1e kw. 2005
Loon naar beroep en opleidingsniveau: het Loonstructuuronderzoek 2002	2e kw. 2005
Ontwikkeling van beloningsverhoudingen, 1997–2002	2e kw. 2005
Nederlandse arbeid te duur?	2e kw. 2005
Banen en lonen van werknemers, 2003	3e kw. 2005
Incidentele loonontwikkeling in 2003 hoger dan in 2002	3e kw. 2005
Cao-lonen 2004, de definitieve gegevens	4e kw. 2005
Banen en lonen van werknemers in 2004: flexibilisering en vergrijzing	1e kw. 2006
Cao-lonen 2005, de definitieve gegevens	3e kw. 2006
Negatieve incidentele loonontwikkeling in 2004	3e kw. 2006
Lonen van niet-westers allochtone vrouwen bij de overheid	4e kw. 2006
Cao-lonen 2006, de definitieve gegevens	3e kw. 2007

Onderwijs

Economie en techniek meest lonende studies	1e kw. 2004
Post-initieel onderwijs: jaarcijfers en ontwikkeling van de deelname	2e kw. 2004
Een verklaring voor het effect van opleiding op de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters	3e kw. 2004
Het niet bekostigde onderwijs	3e kw. 2005
Instroom en slagingspercentages in het hoger onderwijs	4e kw. 2005
Het middelbaar beroepsonderwijs	1e kw. 2006
Dertigers op de arbeidsmarkt	2e kw. 2006
Leerrechten en studierendement in het hoger onderwijs	3e kw. 2006
Deelname aan post-initieel onderwijs, 1995–2005	4e kw. 2006
Jongeren steeds langer op school	1e kw. 2007
Voortijdig schoolverlaten in het vmbo	2e kw. 2007
Forse groei aantal personen met opleiding in informatica	2e kw. 2007
Scholen in de Randstad sterk gekleurd	3e kw. 2007
Jongeren en ouderen zonder startkwalificatie op de arbeidsmarkt	3e kw. 2007
Bedrijfsopleidingen 2005: de belangrijkste resultaten	4e kw. 2007

Regionaal

Inkomens in de grote steden 1950–2000	3e kw. 2004
Werken in het stadsgewest: herkomst en bestemming van forensen	4e kw. 2004
Regionale werkgelegenheid in Nederland in 2003	2e kw. 2005
Regionale verschillen in arbeidsaanbod	1e kw. 2006
Banenvverlies in 2004 voor de meeste grote gemeenten	1e kw. 2006
Autochtonen en niet-westerse allochtonen in buurten	4e kw. 2006
Armoedeprofielen van de vier grote steden	1e kw. 2007
De rol van mobiliteit bij regionale inkomensontwikkelingen	1e kw. 2007
Beëindiging van arbeidsrelaties: sociaaldemografische en regionale verschillen	4e kw. 2007

Sociaaleconomische dynamiek

Minder dynamiek binnen de werkzame beroepsbevolking in 2003	2e kw. 2004
Uitstroom van ouderen uit de werkzame beroepsbevolking	3e kw. 2005
Uitstroom uit de bijstand naar werk	2e kw. 2006
Vergrijzing en dynamiek van werknemers naar bedrijfstak	2e kw. 2006
Vervroegde uittreding en andere overgangen tussen werken en niet-werken	1e kw. 2007
Grijze druk zal verdubbelen	2e kw. 2007
Inkomen en koopkracht van weduwen en weduwnaars	3e kw. 2007
Pensioenleeftijd niet vaak 65	3e kw. 2007
Inkomenseffect van pensionering 2001–2004	4e kw. 2007

Sociale zekerheid

Vervroegd uittreden of doorwerken?	3e kw. 2004
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van 1987–2003	4e kw. 2004
Inkomenseffecten van uittreding	1e kw. 2005
Achterblijvers in de bijstand	1e kw. 2005
Dynamiek in de WAO, WAZ en Wajong: een longitudinale analyse van personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering	1e kw. 2005
Ontwikkeling van de WW in de periode 2001–2004	4e kw. 2005
Een nieuwe start, of niet?	1e kw. 2006
Seizoeninvloeden in de WW	2e kw. 2006
Levensloopregeling vooral voor hoogopgeleiden	2e kw. 2007
Mantelzorgers maken weinig gebruik van verlofregelingen	2e kw. 2007
De inkomens- en uitkeringspositie van arbeidsgehandicapten	4e kw. 2007
Personen met een uitkering	1e kw. 2008
Langdurig met een uitkering	1e kw. 2008

Vakbonden en werkstakingen

Werkstakingen 1900–2004	1e kw. 2006
Vakbeweging en organisatiegraad van werknemers	1e kw. 2007
Leden vakbonden	1e kw. 2008

Vacatures

Aantal moeilijk vervulbare vacatures fors gedaald	1e kw. 2004
Groei vacatures herstelt in 2004	3e kw. 2005
Verdergaande groei vacatures	2e kw. 2006
Verdere toename vacatures in 2006	3e kw. 2007

Veiligheid

Wie worden slachtoffer van veelvoorkomende criminaliteit?	1e kw. 2007
---	-------------

Werkgelegenheid

Werktijden van de werkzame beroepsbevolking	1e kw. 2004
Waar zijn allochtone werknemers in dienst?	2e kw. 2004
Welke bedrijfstakken vergrijzen?	3e kw. 2004
Vrouwen op de arbeidsmarkt	3e kw. 2004
Een verklaring voor het effect van opleiding op de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters	3e kw. 2004
Werkgelegenheidsontwikkeling in de jaren 1994–2004: de opmars van deeltijdwerk	4e kw. 2004
Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2004 en 2005	4e kw. 2004
Arbeidsmarkttransities van oudere werknemers 2000–2001	4e kw. 2004
De virtuele volkstelling 2001	4e kw. 2004
Werken in het stadsgewest: herkomst en bestemming van forensen	4e kw. 2004

Meer of minder willen werken	1e kw. 2005
Nederlanders zijn minder gaan werken	1e kw. 2005
Jongeren op de arbeidsmarkt	1e kw. 2005
Twee eeuwen Volkstellingen: de Virtuele Volkstelling 2001 vergeleken met haar voorgangers	1e kw. 2005
Meer ouderen aan het werk	2e kw. 2005
Ouders op de arbeidsmarkt	2e kw. 2005
Arbeidsdeelname van paren	3e kw. 2005
Banen en lonen van werknemers, 2003	3e kw. 2005
Banenverlies in 2004 voor de meeste grote gemeenten	1e kw. 2006
Langdurige werkloosheid in Nederland	4e kw. 2006
Werkloosheid onder ouderen	4e kw. 2006
Aantal ontslagaanvragen sterk gedaald	4e kw. 2007
Ontwikkeling werkgelegenheid in de periode 1969–2006	4e kw. 2007
Woon-werkverkeer	
Woon-werkverkeer	4e kw. 2004
Mobiliteit van ouders met jonge kinderen	4e kw. 2005
Zorg en arbeid	
Ouderschapsverlof	1e kw. 2006
Gebruik van kinderopvang	3e kw. 2006
Zorgtaken en arbeidsparticipatie	3e kw. 2006
Mantelzorgers maken weinig gebruik van verlofregelingen	2e kw. 2007
Inkomsten uit arbeid van vrouwen en hun partners	4e kw. 2007
Levensfasen van kinderen en het arbeidspatroon van ouders	1e kw. 2008

Arbeid, sociale zekerheid en inkomen op de CBS-website

Alle cijfers en publicaties van het CBS zijn beschikbaar via internet. De website van het CBS (www.cbs.nl) biedt toegang tot de Themapagina's, StatLine (de statistische databank van het CBS) en tot het Webmagazine.

Themapagina's

Om in het informatieaanbod van het CBS gemakkelijk de weg te vinden, zijn op de website themapagina's ingericht. Er worden ongeveer twintig thema's onderscheiden, plus enkele thema-overstijgende dossiers over bijvoorbeeld vergrijzing, de Europese Unie en allochtonen. De gekozen thema-indeling is gelijk aan de thema's die binnen de databank StatLine gehanteerd worden.

Via een themapagina wordt alle informatie die over dat thema op de CBS-website staat toegankelijk gemaakt. Zo zijn de gegevens uit StatLine, de kerncijfers, webmagazine-artikelen, persberichten, publicaties, methodebeschrijvingen et cetera voor één thema bijeengebracht. De themapagina's worden doorlopend up-to-date gehouden.

Alle themapagina's hebben dezelfde indeling. De informatie over het thema wordt ontsloten via vijf vaste rubrieken: nieuw, cijfers, publicaties, themabeschrijving, methoden en begrippen. Deze rubrieken zijn als tabbladen aangegeven op de themapagina.

Hoe vindt u sociaaleconomische informatie?

De thema's zijn te vinden op de homepage van het CBS (www.cbs.nl). Een klik op een van deze thema's leidt direct naar de betreffende themapagina (figuur 1). Verder kunt u ook via de ingang 'Thema's', in de horizontale balk onder het CBS-logo, bij de themapagina's komen. Informatie over sociaaleconomische onderwerpen is ondergebracht bij de thema's:

- Arbeid en sociale zekerheid
- Inkomen en bestedingen

Ter illustratie is in figuur 2 de themapagina 'Arbeid en sociale zekerheid' aangeklikt. U komt automatisch binnen in de rubriek 'Nieuw'. Daar vindt u bij 'Cijfers' en 'Publicaties' de meest recente cijfers en artikelen, gesorteerd op datum van verschijnen. Verder bevindt zich bovenaan op deze pagina, onder de kop 'In de schijnwerper', ook een ingang naar het onderdeel 'Arbeidsmarkt in vogelvlucht'. Hierin wordt in grafieken een beknopt overzicht geboden van de situatie op de arbeidsmarkt.

Boven deze lijst staan de vijf rubrieken, waarvan de rubriek die op het scherm zichtbaar is, zich onderscheidt door een lichtblauwe kleur.

Figuur 1

Figuur 2

De rubriek 'Cijfers' bevat tabellen met de belangrijkste cijfers over het thema. Door een tabeltitel aan te klikken komt u in een StatLine tabel. Met de icoontjes in de linkerkolom kunt u deze tabel opslaan, printen, of de geselecteerde onderwerpen en perioden wijzigen.

De rubriek 'Publicaties' is onderverdeeld in persberichten, artikelen (in het webmagazine of elders verschenen) en boeken en periodieken. In deze laatste rubriek kunt u onder andere de pdf-files vinden van de Sociaaleconomische trends en haar voorganger de Sociaal-economische maandstatistiek. Van de publicaties worden alleen de items uit het huidige jaar getoond. Bent u op zoek naar publicaties uit eerdere jaren, dan klikt u onderaan bij de verschillende publicatietypes op 'meer...', waarna u een lijst van de beschikbare jaren te zien krijgt.

De rubriek 'Methoden' bevat een alfabetisch gesorteerde begrippenlijst (nog in ontwikkeling), de standaard classificaties die voor het thema relevant zijn, en onder 'Data-verzameling' korte beschrijvingen van de onderzoeken waaraan het CBS haar cijfers over de arbeidsmarkt en sociale zekerheid ontleend.

De rubriek 'Beschrijving' ten slotte geeft een globaal overzicht van de informatie die het CBS verzamelt over de verschillende aspecten van de arbeidsmarkt en de bronnen die daarvoor gebruikt worden.

StatLine

StatLine is de elektronische databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen en grafieken. Deze resultaten kunt u gratis bekijken, printen of opslaan. Naast de mogelijkheid om te zoeken met trefwoorden, kan met behulp van een themaboom een keuze worden gemaakt uit alle tabellen in StatLine.

Hoe vindt u sociaaleconomische cijfers in StatLine?

In StatLine zijn veel cijfers over sociaaleconomische onderwerpen te vinden. Eén manier om StatLine te benaderen is door linksboven op de homepage op 'Cijfers' te klikken en vervolgens op 'StatLine databank'. U krijgt dan de keuze om te zoeken op trefwoord, via de themaboom of via een kaart van Nederland. Een andere, kortere weg is door op de homepage in de rechterkolom op de snelkoppeling 'StatLine databank' te klikken (figuur 3).

De eerste ingang tot StatLine is zoeken met een trefwoord. Als u een trefwoord intoetst en daarna op 'zoeken' klikt, selecteert een zoekmachine tabellen van StatLine-tabellen waarin het door u gekozen trefwoord voorkomt.

De tweede mogelijkheid is zelf te zoeken in de themaboom via een soort verkenner. U klikt dan op 'selecteren via themaboom', waarna de zogeheten StatLine Webselector gestart wordt.

Figuur 3

Ook hier kunt u snel gegevens over sociaaleconomische onderwerpen vinden bij 'Arbeid en sociale zekerheid' en 'Inkomen en bestedingen'. Door op het 'plusje' voor een geel mapje te klikken, krijgt u de onderliggende tabellen te zien. De StatLine-tabellen zijn te herkennen aan het blauwe pijltje voor de titel.

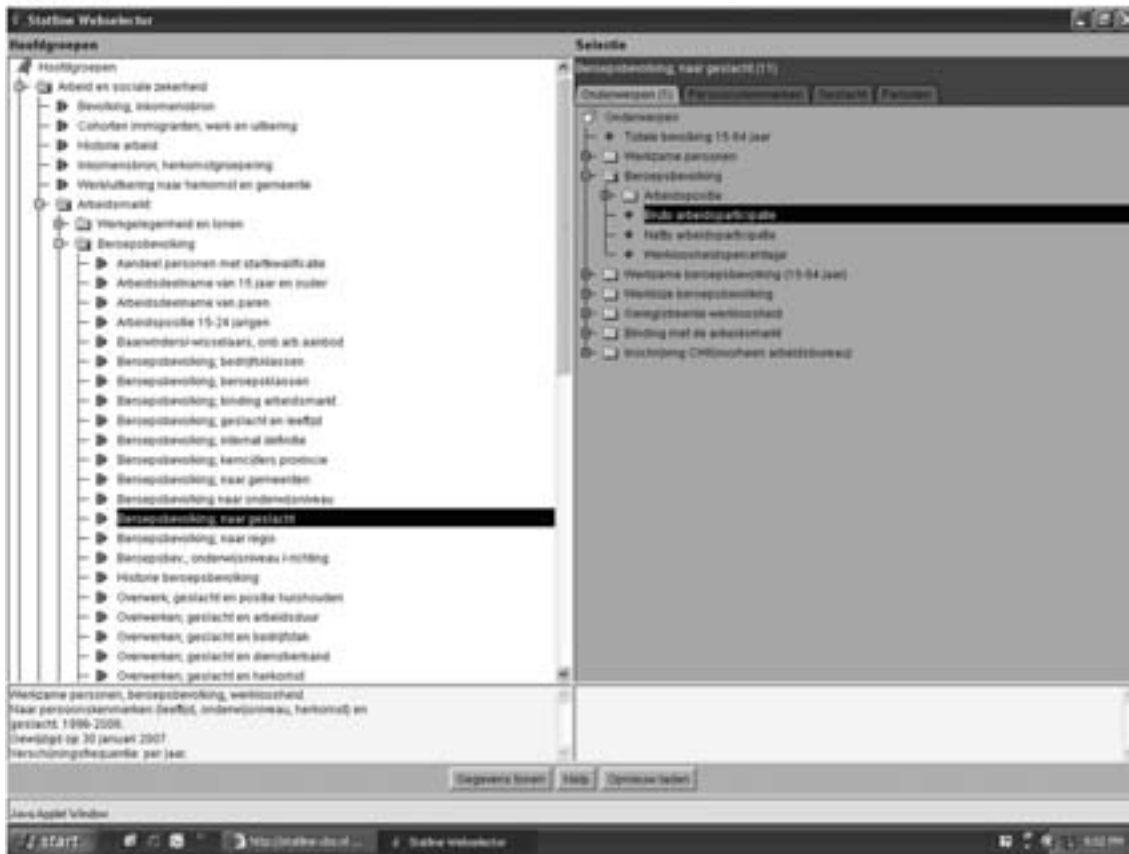
Ter illustratie is in figuur 4 de tabel 'Beroepsbevolking naar geslacht' aangeklikt. In de linkerhelft van het scherm is de opgeklapte themaboom zichtbaar waaruit deze tabel gekozen is. De rechterhelft laat van de inhoud van de tabel zien welke onderwerpen beschikbaar zijn. Wanneer uit de onderwerpen een selectie gemaakt is, kunt u de tabbladen 'Persoonskenmerken', 'Geslacht' en 'Perioden' aanklikken om daar de gewenste indelingen te selecteren. Bent u klaar, dan klikt u op 'Gegevens tonen' en wordt de door u samengestelde tabel op het scherm getoond. Uiteraard kunt u deze tabel afdrukken of opslaan op schijf. Meer informatie over de mogelijkheden van StatLine kunt u vinden door in de linkerkolom onderaan op het boek-icoontje te klikken.

Welke sociaaleconomische cijfers kunt u in StatLine vinden?

Er is een groot aantal StatLine-tabellen over sociaaleconomische onderwerpen. De meeste vindt u onder 'Arbeid en sociale zekerheid' en 'Inkomen en bestedingen'. Over arbeid en sociale zekerheid zijn onder meer cijfers opgenomen over beroepsbevolking en werkloosheid, arbeidsomstandigheden, banen en werkzame personen, verdiende lonen en cao-lonen, vacatures, arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, de bijstandswet en het ziekteverzuim. Onder inkomen en bestedingen vindt u onder andere gegevens over inkomensverdelingen, samenstelling van het inkomen, koopkracht, vermogens en bestedingen.

Cijfers over een lange periode zijn te vinden in 'Historie arbeid', 'Historie beroepsbevolking', 'Historie geregistreerde werkloosheid', 'Historie inkomen, vermogen en consumptie' en 'Historie sociale zekerheid'. Hierin vindt u tijdreeksen vanaf 1899 voor een beperkt aantal onderwerpen. Per thema is er verder ook een archiefmap voor de afgesloten reeksen. Cijfers per gemeente of andere regio's zijn behalve onder de thema's zelf ook te vinden bij het thema 'Nederland regionaal'.

Figuur 4

Publicaties

1. CBS-publicaties op sociaaleconomisch terrein

Armoedemonitor 2007

In de armoedemonitor geven onderzoekers van het Sociaal en Cultureel Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek een zo actueel mogelijk beeld van de omvang, oorzaken en gevolgen van armoede in Nederland.

Tweejaarlijks. ISBN 978 90 377 0337 5. Prijs: € 22,90.

De publicatie is verkrijgbaar bij de boekhandel of te bestellen bij het SCP via fax 070 - 340 70 44, e-mail: bestel@scp.nl of via de website: www.scp.nl.

Jaarboek onderwijs in cijfers 2008

Dit is de tiende editie van het Jaarboek onderwijs in cijfers, met daarin de meest actuele cijfers over onderwijs van het CBS. Naast de vaste informatie over leerlingen, onderwijsinstellingen en onderwijsuitgaven wordt een aantal thema's speciaal belicht. Zo is er onder meer aandacht voor het opleidingsniveau van de bevolking, het baanbezit van voortijdig schoolverlaters, studievoortgang van leerlingen in het voortgezet onderwijs en de kosten voor de samenleving van een diploma in het regulier onderwijs. Het Jaarboek bevat bovendien een apart tabellengedeelte.

Jaarlijks. ISBN: 978-90-357-1849-4. Kengetal: F-162.

Prijs: € 37,80 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Rechtspraak in Nederland 2006

De publicatie 'Rechtspraak in Nederland 2006' is samengesteld in samenwerking met de Raad voor de rechtspraak. Deze publicatie bevat informatie over de organisatie van de rechtspraak en over de afhandeling van rechtzaken door de diverse rechterlijke colleges. Hierbij wordt aandacht besteed aan het burgerlijk recht, bestuursrecht en strafrecht. Daarnaast wordt aandacht besteed aan inkomsten, uitgaven en personeelssterkte van het Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht.

Jaarlijks. ISBN: 978-90-357-1950-7. Kengetal: W-37.

Prijs: € 20,75 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Gezondheid en zorg in cijfers 2007

Dit is de derde editie van Gezondheid en zorg in cijfers. Net als in de vorige edities is er veel aandacht voor onderwerpen waarover het CBS nieuwe of sterk verbeterde cijfers heeft. Zo worden in de publicatie onder meer de relatie tussen leefstijl en ziekteverzuim, de gezonde levensverwachting, de kwaliteit van de gezondheidszorg en de groei van de ouderenzorg beschreven. De publicatie bevat ook een apart tabellengedeelte.

Jaarlijks. ISBN 978-90-357-1917-0. Kengetal: C-156.

Prijs: € 17,00 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

De werkloosheidsduur in Nederland (2002–2005)

In dit rapport wordt een onderzoek beschreven naar de mogelijkheden voor ontwikkeling van een statistiek die de duur van werkloosheid in beeld brengt op basis van gegevens uit de Enquête Beroepsbevolking. Het onderzoek vond plaats in het kader van het CBS-speerpunt Sociale dynamiek en uitbreiding Arbeidsmarktrekeningen. Het onderzoek werd uitgevoerd door SEO Economisch Onderzoek in samenwerking met het CBS.

Eenmalig. ISBN 978-90-6733-410-5. SEO-rapport nr. 2007-51.

Te downloaden via www.cbs.nl.

De Nederlandse Samenleving 2007

Op vele gebieden is de Nederlandse samenleving in beweging. Vaak zijn de veranderingen markant in een historisch of Europees perspectief, op andere terreinen is sprake van continuïteit.

De Nederlandse samenleving 2007 biedt een totaalbeeld van de meest relevante veranderingen. Het gaat onder meer over verkleuring en vergrijzing, de leefsituatie van niet-westerse allochtonen, trends in werk en uitkeringsafhankelijkheid, inkomensverdeling, sociale samenhang en (afnemende) gevoelens van onveiligheid.

ISBN: 978-90-357-1787-9. Kengetal: A-314. Prijs: € 64,00 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

De Nederlandse economie 2006

Dagelijks staan in de media berichten met cijfers en feiten over onze economie. Het ontdekken van de samenhang en het totaalplaatje wordt echter maar al te vaak aan de lezer of kijker zelf overgelaten. *De Nederlandse economie 2006* van het Centraal Bureau voor de Statistiek is een onmisbare gids voor iedereen die de voortdurende informatiestroom goed wil volgen.

Jaarlijks. 228 blz. ISBN: 978-90-357-1769-5. Kengetal: P-19.

Prijs: € 16,00 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Ontwikkelingen in de maatschappelijke participatie van allochtonen

De publicatie *Ontwikkelingen in de maatschappelijke participatie van allochtonen* is een uitgebreide versie van de Integratiekaart 2006.

Sinds 2004 brengt het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) van het Ministerie van Justitie samen met het CBS jaarlijks de Integratiekaart uit. In deze publicatie wordt aan de hand van kwantitatieve indicatoren de ontwikkeling van de integratie van de verschillende groepen allochtonen gevolgd.

Deze vierde, uitgebreide Integratiekaart bevat niet alleen de meest recente cijfers over integratie-indicatoren die ook in eerdere edities gebruikt werden, ook worden nieuwe indicatoren geïntroduceerd, zoals Cito-toetsgegevens, informatie over deelname aan het voortgezet onderwijs en het mbo en het aandeel allochtonen op scholen en in bedrijven. Daarnaast is er aandacht voor de achtergronden van de kaart en de theoretische, statistische en methodologische aspecten ervan.

Deze publicatie is een gezamenlijke uitgave van Boom Juridische uitgevers, WODC en CBS.

ISBN: 9789054548744. Prijs: € 35,00.

Het boek is verkrijgbaar bij de boekhandel of te bestellen bij Boom distributiecentrum (bdc@bdc.boom.nl).

Emancipatiemonitor 2006

Dit is de vierde editie van de Emancipatiemonitor. In deze monitor die tweejaarlijks verschijnt, worden de meest recente cijfers over de stand van zaken van het emancipatieproces gepresenteerd. Aandacht wordt er onder meer besteed aan de ontwikkelingen in de arbeidsdeelname van vrouwen, de combinatie van arbeid en zorg, de economische zelfstandigheid van vrouwen, de doorstroming van vrouwen naar hogere functies en geweld tegen vrouwen.

Ook worden in iedere monitor een aantal thema's speciaal belicht. In 2006 zijn dat: arbeid en zorg in internationaal perspectief, de emancipatie op het platteland en de verschillen tussen de verschillende generaties met betrekking tot hun opvattingen over emancipatie. De Emancipatiemonitor is een gezamenlijke publicatie van het SCP en het CBS. Tweejaarlijks. ISBN: 90-377-0286-4.

Prijs: € 24,50 (excl. administratie- en verzendkosten).

Het rapport is verkrijgbaar via de boekhandel of te bestellen bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (www.scp.nl).

2. Andere CBS-publicaties

Bevolkingstrends: Statistisch kwartaalblad over de demografie van Nederland

Bevolkingstrends houdt u op de hoogte van recente ontwikkelingen in de Nederlandse bevolking, zoals de ontwikkelingen rond relaties, het krijgen van kinderen, de huishoudenssamenstelling, immigratie en emigratie, allochtonen en autochtonen, en sterfte en doodsoorzaken.

ISSN: 1571-0998. Kengetal: B-15.

Kwartaal, € 49,35 per jaar (incl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Kerncijfers Internationalisering

Samen met het Ministerie van Economische Zaken heeft het CBS een serie indicatoren ontwikkeld waarmee de dynamiek van de globalisering gevolgd kan worden. In deze eerste editie van 'Kerncijfers Internationalisering' is een selectie gemaakt uit de informatie die het CBS hierover in huis heeft.

ISBN: 978-90-357-1480-9. Kengetal: M-19.

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Kennis en economie 2007

Het vermogen van een land of bedrijfstak om te innoveren steunt onder meer op research en development en de kennis en vaardigheden van de werkzame mensen. De uitgaven aan R&D in Nederland blijven echter achter bij die van veel andere landen, terwijl uit deze publicatie juist blijkt dat bedrijven die aan R&D doen meer dan gemiddeld innovatief zijn.

Ten aanzien van de kennis van mensen geldt dat de deelname aan het hoger onderwijs in Nederland nog steeds groeit. Daarnaast is het aantal hoogopgeleiden in Nederland bovengemiddeld in vergelijking met andere landen binnen de EU. Meer dan de helft van de hoogopgeleiden is overigens werkzaam bij de overheid en de niet-commerciële dienstverlening. Het bedrijfsleven is dus niet de grootste afnemer van het hoger onderwijs in Nederland.

De publicatie Kennis en economie 2007 – de elfde in een reeks – schetst een beeld van deze en andere ontwikkelingen op het terrein van het ontwikkelen en toepassen van kennis in Nederland. De ontwikkelingen in Nederland worden hierbij regelmatig in internationaal perspectief geplaatst.

Jaarlijks. ISBN: 978-90-357-1878-4. Kengetal: K-300.

Prijs: € 32,65 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Nationale Rekeningen 2006

De Nationale rekeningen vormen de officiële overzichtsstatistiek van de nationale economie. De begrippen en classificaties in de nationale rekeningen zijn wereldwijd gestandaardiseerd en vastgelegd in internationale richtlijnen.

Jaarlijks, 262 blz. ISBN: 978-90-357-1736-7. Kengetal: P-2.

Prijs: € 46,50 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Het Nederlandse ondernemingsklimaat in cijfers 2007

Een goed ondernemingsklimaat heeft een positieve invloed op economische groei omdat het een aantrekkelijke werking heeft op investeringen. Deze publicatie beschrijft aan de hand van een honderdtal indicatoren de economische prestaties en het bijbehorende ondernemingsklimaat van twintig landen waarbij de meeste aandacht uitgaat naar de situatie in Nederland. De publicatie is op verzoek van het

Ministerie van Economische Zaken door het CBS samengesteld. De analyse is gebaseerd op de meest recente en betrouwbare internationaal vergelijkbare cijfers. Bij veel indicatoren gaat het dan om cijfers over 2005.

Jaarlijks. ISBN: 978-90-357-1676-6. Kengetal: I-74.

Prijs: € 44,40 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Sociale samenhang in beeld, het SSB nu en straks

Dit boek bevat een verzameling opstellen die gebaseerd zijn op de lezingen en referaten die op 1 december 2005 gehouden zijn tijdens het symposium in Naturalis te Leiden, over het Sociaal Statistisch Bestand (SSB).

Het SSB maakt gebruik van een breed scala aan registraties in plaats van vele enquêtes. Hierdoor ontstaan veelal integrale bestanden over verschillende maar aanverwante onderwerpen, die op persoonsniveau kunnen worden gekoppeld. Op die manier kan het CBS voor het eerst samenhangende uitkomsten op alle terreinen van maatschappelijk belang opstellen en daarmee de sociale samenhang in beeld brengen.

ISBN: 978-90-357-1942-2.

Prijs: € 66,00 (excl. administratie- en verzendkosten).

Te bestellen bij CBS afdeling verkoop, verkoop@cbs.nl, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen.

Gemeente Op Maat 2005

Gemeente Op Maat 2005 bevat per gemeente een statistisch overzicht. Nieuw in de editie 2005 zijn grafieken met uitkomsten van de gemeente. Tevens is er een extra hoofdstuk dat deze publicatie en de regionale statistieken in een bredere context plaatst.

Gemeente Op Maat is alleen beschikbaar in pdf-formaat. Papieren exemplaren van Gemeente Op Maat 2005 zijn dus niet te bestellen. De bestandsomvang van een Gemeente Op Maat is afhankelijk van het aantal wijken en buurten in de gemeente en loopt uiteen van 1,7 tot 2,6 MB. De voorgaande edities 1999, 2002 en 2004 zijn eveneens beschikbaar in pdf-formaat.

Meer regionale gegevens kunt u vinden in de databank StatLine. Hier staan ook cijfers die zijn verschenen na het uitkomen van de meest recente Gemeente Op Maat.

Statistisch Jaarboek 2007

Het vernieuwde *Statistisch Jaarboek* is verschenen in een handzaam pocketformaat. Er is aandacht voor de hoofdlijnen van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen. Elk hoofdstuk is voorzien van een korte inleidende tekst en relevante tabellen. De verdeling naar onderwerpen in dit nieuwe jaarboek stemt overeen met de indeling van de CBS-databank StatLine.

Jaarlijks, ISBN: 978-90-357-1586-8. Kengetal: A-26.

Prijs: € 18,50 (excl. administratie- en verzendkosten).

Het boek is verkrijgbaar via de reguliere boekhandel en de Sdu Klantenservice.

Statistisch bulletin

Het Statistisch bulletin verschijnt wekelijks met de meest recente uitkomsten van alle statistische onderzoeken van het CBS.

www.cbs.nl/publicaties

Teletekst

Conjunctuurinformatie en de meest recente CBS-persberichten staan op pagina 506 en 507 van NOS-Teletekst.

Internet

De CBS-website is te bereiken via <http://www.cbs.nl>. De site bevat statistische kerncijfers over de Nederlandse samenleving. Actuele statistische uitkomsten staan in persberichten die kunnen worden gedownload.

StatLine

StatLine is de gratis elektronische centrale databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie in de vorm van tabellen, teksten en grafieken.

Alle resultaten kunt u bekijken, printen of exporteren. StatLine bevat tevens tijdreeksen over vele maatschappelijke en economische onderwerpen, over de regio en de conjunctuur. U kunt StatLine vinden op onze website: <http://www.cbs.nl> of direct via: <http://statline.cbs.nl>.

Webmagazine

In het Webmagazine zijn de afgelopen drie maanden onder meer de volgende artikelen verschenen:

23-01-2008	30 duizend mensen met topinkomen boven twee ton.
21-01-2008	Forensen wonen vaak net buiten de stad.
16-01-2008	Cao-lonen stijgen in 2007 met 2 procent.
14-01-2008	Leren en werken ook op latere leeftijd nog in trek.
14-01-2008	Oudere krijgt steeds meer zorg.
14-01-2008	Relatief veel jonge vrouwen met doctorstitel.
02-01-2008	Ruim 225 duizend personen in gemeentelijk re-integratietraject.
19-12-2007	Nederlandse pensioenvoorzieningen hoogste van Europa.
17-12-2007	Steeds meer hoger opgeleiden.
17-12-2007	Helft voortijdig schoolverlaters heeft na school-uitval een baan.
17-12-2007	Afgestudeerde leraar minder vaak meteen voor de klas.
10-12-2007	Jonge vrouwen vaker vakspecifiek opgeleid.
05-12-2007	Opleiden van werknemers flink duurder.
28-11-2007	Een op de zeven volledig arbeidsongeschikten werkt.
21-11-2007	Akkoord van Wassenaar keerpunt op de arbeidsmarkt.
19-11-2007	Merendeel vrouwen verdient minder dan partner.

19-11-2007 Bereiken van 65ste levensjaar gaat gepaard met koopkrachtwinst.

15-11-2007 Niet-werkenden in aandachtswijken willen vaak aan de slag.

14-11-2007 Twee derde bijstandsontvangers laagopgeleid.

14-11-2007 Sterke daling bijstandsafhankelijkheid bij jongeren in grote steden.

14-11-2007 1,3 miljard euro bijstandschuld.

07-11-2007 Aandeel leningen in studiefinanciering fors gestegen.

05-11-2007 Minder dan helft hoogopgeleiden werkt in bedrijfsleven.

05-11-2007 Vrouwen lopen achterstand in pensioenopbouw nog niet in.

Het Webmagazine verschijnt iedere maandag en woensdag om 9.30 uur op de CBS-website. Het meest recente webmagazine is te vinden op de homepage van het CBS.

Een overzicht van alle webmagazine artikelen vindt u door op de homepage van het CBS te klikken op 'Publicaties' en dan te kiezen voor 'Webpublicaties'.

Zie voor overzicht van alle publicaties: www.cbs.nl.